

Styrets medlemmer

Vår saksbehandler/tlf.
Lise Rydje / 92834159

Vår ref.
2024/2824
Deres ref.

Oslo,
15.10.2025

Styremøte 6/25, 23. oktober - Innkalling

Vi viser til kontakt og innkaller med dette styrets medlemmer til styremøte 6/25.
Møtestart torsdag 23. oktober kl 10:00 i Forskningsrådets lokaler, møteslutt kl 16:00.

Vedlagt oversendes saksdokumenter.

Vedr praktiske spørsmål, ta kontakt med Lise Rydje, mobil 92834159 / epost: lr@forskningsradet.no

Vel møtt til møtet!

Med vennlig hilsen
Norges forskningsråd

Mari Sundli Tveit
Adm. direktør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevet signatur

Norges forskningsråds styre

Dato

Torsdag 23. oktober 2025
kl 10:00 – 16:00

Sted

Forskningsrådets lokaler, Møterom Hassel 2

Sak S 68/25	Godkjenning av sakslisten	10:00-
Sak S 69/25	Godkjent møteprotokoll fra styremøte 5/25, 11. september - <i>vedlegg</i>	
Sak S 70/25	Spørsmål om habilitet	
Sak S 71/25	Skriftlige og muntlige orienteringer - <i>vedlegg</i>	- 10:30
Sak S 72/25	Seminar: Forskningskultur - <i>vedlegg</i>	10:30 – 11:30
Sak S 73/25	Budsjettforslag 2027 - <i>vedlegg</i>	11:30 – 12:00
	LUNSJ	12:00 – 12:45
Sak S 74/25	Råd om assosiering til Horisont Europa og Det europeiske konkurranseevnefondet - <i>vedlegg</i>	12.45 – 13.15
Sak S 75/25	Tertialrapport andre tertial - <i>vedlegg</i>	13.15 – 13.45
Sak S 76/25	Arbeid med fagevalueringer - <i>vedlegg</i>	13.45 – 14.15
Sak S 77/25	Plan for kjønnsbalanse, Kjønnsperspektiver og mangfold - <i>vedlegg</i>	14.15 – 14.45
Sak S 78/25	Porteføljestyre for forsvar, nasjonal sikkerhet og beredskap – prosess for etablering og oppnevning - <i>vedlegg</i>	14.45 – 15.15
Sak S 79/25	Oppnevning av nytt porteføljestyre for Samisk samfunn og kultur - <i>vedlegg</i>	15.15 – 15.30
Sak S 80/25	Årshjul - <i>vedlegg</i>	15.30 – 15.35
Sak S 81/25	Eventuelt	15.35 – 15.40
Sak S 82/25	Vedtaksprotokoll godkjennes	15.40 – 15.45
Sak S 83/25	Oppsummering - Dialog mellom styret og adm. direktør	15.45 – 16.00

Norges forskningsråds styre, møte 5/2025

Dato

11. september 2025
kl 10:00 -16:00

Sted

Forskningsrådets lokaler

Til stede

Gunnar Bovim – leder
Birger Vikøren – nestleder
Paula Eerola
Iselin Marstrander
Linda Nøstbakken
Britt Elin Steinveg
Lillian Baltzrud, valgt av de ansatte
Per Magnus Kommandantvold, valgt av de ansatte

Forfall

Gunnar Hovland

Til stede fra
Forskningsrådet

Mari Sundli Tveit, administrerende direktør
Tove Karin Stølen, områdedirektør Virksomhetsutvikling og drift
Jesper W. Simonsen, områdedirektør Investering, rådgivning og dialog
Benedicte Løseth, områdedirektør Forskningssystemet og internasjonalisering
Eva Irene Falleth, områdedirektør Bærekraftig samfunnsutvikling
Christian Haug-Moberg, pressesjef
Stig Slipersæter, avdelingsdirektør
Tobias Ellingsen, spesialrådgiver/protokollfører

Sak S 60/25: Rune Vistad, Tom-Espen Møller
Sak S 61/25: Johannes Løvhaug og Jon Øygarden Flæten
Sak S 62/25: Randi Myhre
Sak S 63/25: Johannes Løvhaug og Heidi Dybesland
Sak S 67/25: Hilde Vestrheim

Sak S 56/25**Godkjenning av saklisten**

Vedtak:

Styret godkjenner saklisten.

Sak S 57/25**Godkjent møteprotokoll fra styremøte 4/25****Sak S 58/25****Spørsmål om habilitet**

Vedtak:

Ingen inhabilitet er meldt i dette møtet.

Sak S 59/25**Skriftlige og muntlige orienteringer**

Skriftlige orienteringer:

- Supplerende tildelingsbrev nr. 3 til Norges forskningsråd om tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet for 2025
- Riksrevisjonens revisjonsberetning for Norges forskningsråd
- Polhavet 2050
- Samfunnsoppdrag for sirkulær økonomi

-
- Håndtering av mulige brudd på internasjonal og norsk rett og etiske regler
 - KI-sentrene tildelt - med stor synlighet
 - Kvanteteknologisatsing – spennig, og nytenkt

Saksgrunnlag:

- Sak S 59/25 Skriftlige orienteringer, vedlegg Supplerende tildelingsbrev nr. 3 til Norges forskningsråd om tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet for 2025, vedlegg Riksrevisjonens beretning

Vedtak: Styret tar informasjonen til orientering.

Sak S 59.1/25 Status for utlysningen Rekruttering av talentfulle forskere til Norge

Saksgrunnlag:

- Sak S 59.1/25 Status for utlysningen Rekruttering av talentfulle forskere til Norge

Vedtak: Styret tar saken til orientering, og gir sin støtte til det gjennomførte arbeidet og planene for videre arbeid.

Sak S 60/25 Kommende rammeprogram og konkurranseevnefondet – konsekvenser for norsk forskning og innovasjon og Forskningsrådet

Saksgrunnlag:

- Sak S 60/25 Kommende rammeprogram og konkurranseevnefondet – konsekvenser for norsk forskning og innovasjon og Forskningsrådet

Vedtak: Forskningsrådets styre har blitt orientert om Europakommisjonens forslag til flerårig budsjett for EU for perioden 2028-2034, herunder forslag om opprettelse av et nytt europeisk konkurranseevnefond (ECF) og nytt rammeprogram for forskning og innovasjon.

Administrasjonen legger styrets føringer til grunn i dialog med departementene om et eventuelt nasjonalt posisjonsdokument om konkurranseevnefondet og Horisont Europa.

Sak S 61/25 Forskningsrådets arbeid med forskningssikkerhet

Saksgrunnlag:

- Sak S 61/25 Forskningsrådets arbeid med forskningssikkerhet

Vedtak: Styret slutter seg til administrasjonens beskrivelse av roller og ansvar i arbeidet med forskningssikkerhet, og ber administrasjonen følge opp saken i tråd med styrets diskusjon.

Sak S 62/25	Oppfølging etter etatsstyringsmøtet 2025
	Saksgrunnlag: • Sak S 62/25 Oppfølging etter etatsstyringsmøtet 2025, vedlegg Tilbakemelding til Norges forskningsråd på ambisjoner og måloppnåelse
Vedtak:	Forskningsrådet har mottatt tilbakemelding fra Kunnskapsdepartementet på ambisjoner og måloppnåelse i etterkant av etatsstyringsmøtet i juni 2025. Styret tar saken til orientering.
Sak S 63/25	Kunnskapsgrunnlag for vurdering av sensitive teknologier (KVASt)
	Saksgrunnlag: • Sak S 63/25 Kunnskapsgrunnlag for vurdering av sensitive teknologier
Vedtak:	Styret tar saken til orientering, og gir sin støtte til det gjennomførte arbeidet og planene for videre prosess. Styret ber om å bli holdt orientert om videre arbeid.
Sak S 64/25	Eventuelt
Sak S 65/25	Årshjul
Vedtak:	Styret ber om at administrasjonen vurderer om styret skal ha en reise i forbindelse med møtet i mars 2026.
Sak S 66/25	Godkjenning av møteprotokollen
Vedtak:	Styret godkjenner møteprotokollen.
Sak S 67/25	Oppsummering
	Dialog mellom styret og adm. direktør Dialog styret

Sak S 71/25

Skriftlige orienteringer

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler
Styret	Jesper W. Simonsen	Stig Slipersæter

Fra
Administrerende direktør
Mari Sundli Tveit

ORIENTERINGSSAK

Forslag til vedtak: Styret tar informasjonen til orientering.

Porteføljestyret for samisk samfunn og kultur

Det nåværende porteføljestyret for Samisk samfunn og kultur er oppnevnt fra januar 2021 og ut desember 2025. Porteføljestyret avholdt sitt siste porteføljestyremøte tirsdag 23. september 2025. Porteføljestyret ønsket i sitt siste møte å gi følgende melding til Styret:

«Porteføljestyret for samisk samfunn og kultur anmoder Forskningsrådets styre om at bevilgningene økes i betydelig grad, på bakgrunn av porteføljeplanens ambisiøse prioriteringer og mål. Dette bør skje i tillegg til fellesutlysningene. Forskningskapasiteten er styrket over tid, noe som ble synliggjort gjennom fellesutlysningen i 2025.»

Til orientering har budsjettet for porteføljen vært uendret i perioden 2019 til 2024 på om lag 13,5 mill. kroner årlig, derav er 10 mill. kroner fra KDs post 72 og 3,5 mill. kroner fra KDD. I 2025 ble porteføljen tildelt en engangsøkning, slik at samlet budsjett var på 19,7 mill. (Sak S 75/24). Forskningsrådet har fremmet budsjettforslag om vekst til forskning om samiske forhold både for 2023, 2024 og 2025, og for 2026 ble det fremmet forslag om vekst for å følge opp kunnskapsbehov identifisert i sannhets- og forsoningskommisjonens rapport.

IPY5 – Det internasjonale polaråret 2032-2033

Forskningsrådet og Norsk Polarinstitutt fikk et felles oppdrag om å starte planlegging av norsk deltaking i det internasjonale polaråret 2032-2033 gitt av Kunnskapsdepartementet og Klima- og miljødepartementet i september 2024. Det innebar å utarbeide mandatet for et nasjonalt sekretariat, som skal ledes av Forskningsrådet, og en faglig komité, som skal ledes av Norsk Polarinstitutt. Mandatet og organiseringen av arbeidet ble godkjent av oppdragsgivende departementer 22. august 2025. Den faglige komitéen skal etableres i januar 2026 og vil bestå av 8-10 representanter fra forskingsledelsen ved sentrale norske polarforskningsinstitusjoner. Det er nylig utsendt invitasjonsbrev for å nominere medlemmer. Det norske polarforskningsmiljøet er omfattende og mangfoldig, og ikke alle institusjoner og fagretninger vil kunne være representert i den faglige IPY-komitéen. For å sikre bred involvering og inkludering av ulike perspektiver, vil det også etableres en referansegruppe våren 2026. Det vises til mer informasjon om IPY5 i Norge på hjemmesiden til IPY-Norge

Sak S 72/25

Refleksjonsnotat fra Porteføljestyret for forskningssystemet: Forskningskultur i møte med globale endringer

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Forskningsrådets styret	Benedicte Løseth	Lillian M. Baltzrud	1. Refleksjonsnotat: Forskningskultur i møte med globale endringer 2. Porteføljeplan Porteføljestyret for forskningssystemet
Fra			
Administrerende direktør			
Mari Sundli Tveit			

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak	Styret tar refleksjonsnotatet til orientering og støtter det videre arbeidet med refleksjonsnotatet om 'Forskningskultur i møte globale endringer'.
---------------------------	---

Kort bakgrunn	I henhold til Mandat for Forskningsrådets porteføljestyre har porteføljestyrene både et investeringsansvar og et rådgivningsansvar. For sistnevnte heter det i mandatet under punkt 3) Myndigheter og ansvar, bokstav c.) at <i>Porteføljestyret har et rådgivningsansvar overfor Styret, andre porteføljestyre og administrasjonen og skal gi råd om faglig, tematisk og/eller strukturell utvikling og fremtidige investeringsbehov. Rådene formidles gjennom porteføljeplaner og innspill i Forskningsrådets budsjettprosess eller andre strategiske prosesser.</i> Porteføljestyret for forskningssystemet har i sin porteføljeplan beskrevet hvordan de ønsker å utøve sin rådgivningsfunksjon (se vedlegg 1), der et av tiltakene under «Prioritering 5. Porteføljestyret vil utvikle og følge opp tverrgående planer og retningslinjer som berører forskningskultur», er at porteføljestyret skal «Utarbeide refleksjonsnotater om forskningskultur og om andre av porteføljestyrets ansvarsområder». Gjennom refleksjonsnotater ønsker Porteføljestyret for forskningssystemet å løfte frem noen sentrale problemstillinger og dilemmaer forskningssystemet står overfor. Hensikten er å stimulere til refleksjon og diskusjon over spørsmål som krever avveining mellom ulike hensyn. Rådene som gis er særlig rettet mot Forskningsrådet, men innholdet er relevant for alle aktører i forskningssystemet. Porteføljestyret har besluttet å utarbeide et refleksjonsnotat i året, og i 2025 er tema for refleksjonsnotatet Forskningskultur i møte med globale endringer. Hensikten med refleksjonsnotatet er i tillegg til det som er skrevet i avsnittet over, å sette begrepet forskningskultur på den forskningspolitiske agendaen i Norge.
----------------------	---

Hvorfor saken fremmes til dette møtet	I møte 4/25 17. september vedtok Porteføljestyret for forskningssystemet en endelig versjon av refleksjonsnotatet, og ønsker å legge dette fram for Forskningsrådets styre, sammen med en formidlingsplan. Forskningsrådets administrasjon vil benytte anledningen til å legge opp til et miniseminar for styret om forskningskultur. Porteføljestyreleder Tanja Storsul er derfor invitert til å innlede om forskningskultur generelt og refleksjonsnotatet spesielt.
--	--

Hovedpunkter

Porteføljestyret for forskningssystemet

I Sak S 40/23 *Nye porteføljestyrer: Struktur, inndeling og mandat* vedtok styret i Forskningsrådet at «Porteføljestyret for forskningssystemet har ansvaret for infrastruktur, internasjonalt samarbeid, tverrgående policyområder som åpen forskning, kjønnsbalanse og mangfold, forskerrekruttering og tidlig karriere, samt forskningsintegritet og etikk. Styret skal ha et særskilt ansvar for tverrgående policyområder som er viktige for utvikling av et velfungerende forskningssystem både nasjonalt og internasjonalt. Styret skal ha strategisk ansvar for Forskningsrådets aktiviteter overfor UH- og instituttsektoren»

Porteføljestyret har valgt å strukturere ansvarsområdene sine i tre områder:

- 1) Internasjonalt samarbeid
- 2) Forskningsinfrastruktur
- 3) Forskningsskulturen

Forskningsskulturen

Begrepet *Forskningsskulturen*, eller «Research culture» har blitt et sentralt begrep i europeisk forskningspolitikk, og brukes i policysammenheng av Science Europe, European University Association (EUA) og etter hvert også EU.

Begrepet ble tatt i bruk av Science Europe i 2021, da de lanserte «Research culture» som et av sine tre strategiske områder, med en tilhørende arbeidsgruppe. I 2025 lanserte Science Europe [A Vision and Framework for Research Cultures](#), der det formuleres en felles visjon og rammeverk for hvordan forskningsskulturen i Europa bør utvikles frem mot 2040. Dokumentet er ment å være et strategisk referansepunkt for Science Europe og dets medlemsorganisasjoner (deriblant Forskningsrådet), og skal støtte langsiktig utvikling av forskningssystemet i Europa og globalt.

Hensikten med visjonen og rammeverket er å 1) forbedre vilkårene for forskere, forskningsideer og forskningssystemet som helhet, 2) samle og strukturere Science Europes arbeid med forskningsskulturen på tvers av ulike politiske temaer og 3) etablere felles verdier og mål som skal veilede både individuelle og kollektive handlinger i forskningssystemet over tid.

I porteføljepåseplanen til Porteføljestyret for forskningssystemet (vedlegg 1) er de tverrgående policyområdene samlet under *Forskningsskulturen* beskrevet slik:

God forskningsskulturen kan ses på som grunnlag for høy kvalitet og tillit til forskning. Forskningsskulturen handler om de normer, verdier, praksiser, etikk og standarder som styrer hvordan forskning utføres. Det omfatter aspekter som akademisk frihet, åpenhet, forskningsetikk, gjennomsiktighet, medvirkning og ansvarlighet i forskningsprosessen. God forskningsskulturen fremmer kvalitet og integritet i forskningen, og sikrer at alle aktører i forskningen bidrar positivt til samfunnet. Forskningsskulturen omfatter i denne sammenheng:

- At forskningen skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer og retningslinjer.
- Akademisk frihet og godt yringsklima for forskere.
- Inkluderende forskningsprosesser.
- Åpenhet og formidling av forskningsresultater og metoder.
- Ansvarlighet for forskningens innvirkning på samfunnet og miljøet.

- Samarbeid og tverrfaglighet for å fremme bredere forståelse og innovasjon.
- God karriereutvikling.
- Kjønnssbalanse, mangfold og inkludering.
- God balanse i bruk av kriterier ved vurdering av forskere og forskning.
- Ansvarlig bruk av kunstig intelligens.
- Ansvarlig internasjonalt samarbeid.

Porteføljestyret for forskningssystemet ønsker med dette å sette søkelys på hvor viktig en god forskningskultur er for den videre utviklingen av det norske forskningssystemet. De siste årenes endring i det internasjonale forskningslandskapet, som blant annet innebærer at verdier og rammeverket vi i Norge og i vesten tidligere har sett på som viktige og selvfølgelig, nå aktivt må ivaretas og forsvares, aktualiserer behovet for refleksjoner og agendasetting.

Refleksjonsnotat: Forskningskultur i møte med globale endringer

Det vedlagte refleksjonsnotatet (vedlegg 1) tar utgangspunkt i hvordan forskningskulturen påvirkes i møte med globale endringer og geopolitiske spenninger, og hvordan verdier som integritet, åpenhet og internasjonalt samarbeid påvirker forskningen, samt hvordan pågående endringer i den globale forskningspolitiske situasjonen skaper utfordringer og muligheter. I refleksjonsnotatet er det i tillegg flere definisjoner, blant annet av *Forskningskultur*. Porteføljestyret håper med det å sette begrepet, med alt det innebærer, på agendaen også i den norske forskningspolitikken.

Notatet er strukturert slik at det først presenterer hensikten med refleksjonsnotatet og setter forskningskultur inn i en bredere samfunns- og forskningspolitisk kontekst. Deretter drøftes sentrale verdier og utfordringer for forskningskulturen, med særlig vekt på åpenhet, ansvarlighet, forskningsintegritet og internasjonalt samarbeid. Hver av disse verdiene belyses med aktuelle dilemmaer og eksempler på hvordan globale endringer påvirker forskningssystemet.

Mot slutten av notatet gis det konkrete råd og anbefalinger, spesielt rettet mot Forskningsrådet, om hvordan forskningskulturen kan styrkes og hvordan man kan møte utfordringer knyttet til geopolitisk uro, sikkerhet og ansvarlighet. Rådene er ment å føre til en styrking forskningskulturen og sikre et sterkt og tillitsvekkende forskningssystem. Til slutt følger en kort begrepsavklaring av de sentrale begrepene brukt i notatet, samt en oversikt over relevante kunnskapskilder og referanser.

Formidlingsplan

Målsetningen med refleksjonsnotatet er i hovedsak å løfte frem sentrale problemstillinger og dilemmaer, og stimulere til refleksjon og diskusjon i forskningssektoren. Porteføljestyret anbefaler derfor å formidle refleksjonsnotatet slik at det når et bredere publikum gjennom følgende formidlingstiltak:

- Refleksjonsnotatet legges fram for Forskningsrådets styre 23. oktober.
- Refleksjonsnotatet publiseres på porteføljestyrets side på Forskningsrådets nettsider.
- Refleksjonsnotatet sendes de øvrige 10 porteføljestyrene i Forskningsrådet til orientering.
- Forskningsrådets administrasjon bistår med å skrive en kronikk eller leserinnlegg.

- Forskningsrådet arrangerer et frokostmøte om tematikken.

**Forberedelse /
prosess**

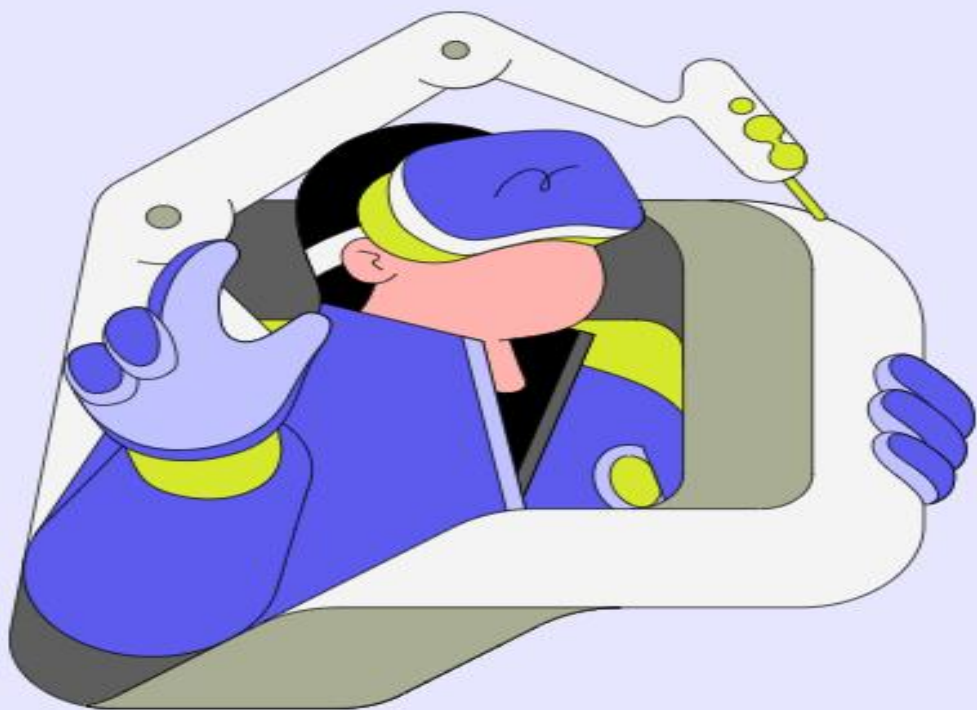
Administrasjonen har utviklet saken

Videre saksgang

Forskningsrådets administrasjon følger opp iht. saksframlegget.

Refleksjonsnotat

Refleksjonsnotat: Forskningskultur i møte med globale endringer

Innholdsfortegnelse

Verdier, utfordringer og dilemmaer	5
Råd	9
Sentrale begreper	10
Andre kunnskapskilder	11

Refleksjonsnotat: Forskningskultur i møte med globale endringer

Gjennom refleksjonsnotater ønsker Porteføljestyret for forskningssystemet å løfte frem noen sentrale problemstillinger og dilemmaer forskningssystemet står overfor. Hensikten er å stimulere til refleksjon og diskusjon over spørsmål som krever avveining mellom ulike hensyn. Rådene som gis er særlig rettet mot Forskningsrådet, men innholdet er relevant for alle aktører i forskningssystemet.

Forskning utføres i et fellesskap som strekker seg over landegrenser, organisasjoner og tid. Forskningskulturen er de normer og verdier, praksiser og standarder som ligger til grunn i forskningsfellesskapet, som integritet, åpenhet og samarbeid. Disse verdiene preger både daglige rutiner og overordnede praksiser i forskningen.

God forskningskultur er en grunnleggende forutsetning for forskning av høy kvalitet og som gir samfunnsnytte. Den sikrer at kunnskap utvikles og videreføres på tvers av miljøer og over tid, og danner grunnlaget for innovasjon, politikkutforming og samfunnsutvikling. Når forskningen rammes inn av verdier som ansvarlighet og samfunnsrelevans, øker sannsynligheten for at den får positiv samfunnseffekt (impact) gjennom løsninger, ny teknologi og bedre tjenester, og bidrar til bærekraftig utvikling.¹ I Science Europe sin definisjon av forskningskultur løftes videre felles verdier som autonomi, frihet, omsorg, kollegialitet, likestilling, mangfold og inkludering inn i begrepet forskningskultur.² God forskningskultur fremmer attraktive og gode forskerkarrierer og et godt ytringsklima.

I dag ser vi at geopolitiske spenninger kan utfordre verdier som åpenhet, ansvarlig forskning, forskningsintegritet og internasjonalt samarbeid. Som en konsekvens har forskningssikkerhet kommet høyt på agendaen og er et politikkområde i rask utvikling. Også flerbruksteknologier (dual-use-) – altså forskning og innovasjon med både sivile og militære anvendelser – har fått økt politisk og strategisk oppmerksomhet. Dette stiller nye krav til forskningssystemet og krever refleksjon om hvordan vi kan ivareta de grunnleggende verdiene i forskningskulturen, samtidig som vi møter den nye situasjonen. Videre blir tradisjonelle skillelinjer mellom åpenhet, ansvarlighet og sikkerhet i forskningssystemet utfordret, og dette krever ny refleksjon om forskningskultur, etikk og internasjonalt samarbeid.

I dette notatet ønsker vi å rette søkelyset mot forskningskulturen og forskningssystemet og hvordan dette påvirkes av globale endringer. Vi vil trekke fram noen sentrale utfordringer og dilemma vi står overfor og håper å bidra til refleksjon og diskusjon. Avslutningsvis presenteres råd og anbefalinger, med særlig vekt på Forskningsrådets rolle i å styrke forskningskulturen og sikre et sterkt og tillitsvekkende forskningssystem.

¹ Se bl.a. SDG Knowledge Hub 2025: [Science, Policy, and Society: A Trinity That Can Accelerate the 2030 Agenda](#) og MIT Press Direct Perspectives on Science Volume 31, Issue 6: [Societal Impact in Research Collaborations beyond the Boundaries of Science](#).

² Science Europe 2025: Morris, J., Šinkūnienė, J. and Sean Sapcaru, S.: [A Vision & Framework for Research Cultures: Improving the Condition for Researchers, Research ideas, and the Research Endeavour](#).

Verdier, utfordringer og dilemmaer

Verdier og praksiser som åpenhet, ansvarlig forskning, forskningsintegritet og internasjonalt samarbeid. Vi ønsker en forskningskultur som fremmer kvalitet og integritet i forskningen, og sikrer at forskningen bidrar positivt til samfunnet. Et mangfoldig og inkluderende forskningssystem gir et bredt spekter av forskningsideer og bidrag.

I det følgende vil vi se særlig på åpenhet, ansvarlighet, internasjonalt samarbeid og forskningsintegritet. Dette er fire sentrale verdier for kvalitet og tillit. Samtidig er det verdier der en ny internasjonal situasjon med geopolitiske spenninger, mer samspill mellom sivil og militær forskning og fallende tillit til forskning gir noen særlige utfordringer for forskningssystemet, og noen muligheter.

Åpenhet

Åpenhet i forskning handler både om åpenhet i forskningsfellesskapet, og om kommunikasjon med samfunnet og relevante brukere av forskningen.

Åpenhet er en grunnpilar i et velfungerende forskningssystem. Det fremmer tillit, etterprøvbarhet og kunnskapsdeling, og er avgjørende for å sikre at forskningen kommer samfunnet til gode. Et åpent forskningssystem gjør det lettere å samarbeide internasjonalt og gjenbruke forskningsresultater, og styrker forskningskvaliteten og effektiviteten i forskningssystemet. Når forskere formidler kunnskap, og samtidig lytter til samfunnets behov og perspektiver styrkes relevansen og tilliten til forskningen. Det har derfor vært et sentralt forskningspolitisk mål å fremme åpenhet i forskning, blant annet ved å fremme åpen tilgang til resultater, publikasjoner, data, forskningsprosessen mm. Samtidig skal åpenheten balanseres mot andre hensyn, som personvern og forretningshemmeligheter.

Når geopolitisk spenning og sikkerhetsrisikoer øker, blir det stadig vanskeligere å balansere åpenhet med behovet for å beskytte sensitiv informasjon. Enkelte forskningsmiljøer må skjerme informasjon for å unngå uønsket kunnskapsoverføring, og dette kan føre til mindre åpenhet og tillit. I tillegg skaper økt involvering av flere aktører i skjermet og gradert forskning risiko for tap av sensitiv informasjon, noe som igjen kan svekke tilliten hos internasjonale samarbeidspartnere.

Flerbruksteknologiforskning er en integrert del av innovasjonssystemet, særlig innenfor områder som kunstig intelligens, bioteknologi, kvanteteknologi og cybersikkerhet. Dette stiller krav til forskningsinstitusjoner og forskere, som må utvikle kompetanse og rutiner for å identifisere, håndtere og reflektere over mulige samfunnsmessige konsekvenser og risikoer knyttet til kunnskapsoverføring, eksportkontroll og etisk ansvar. Ulike land har utviklet ulike modeller for å balansere forskning, innovasjon, sikkerhet og åpenhet, og det er behov for å lære av beste praksis internasjonalt.³

I den nye internasjonale situasjonen har hensynet til nasjonal sikkerhet blitt stadig viktigere. Her oppstår nye dilemmaer som kan svekke internasjonalt samarbeid og akademisk frihet og true nasjonal sikkerhet. Dette skaper dilemmaer for forskningskulturen, som må balansere verdier som åpenhet, tillit og sikkerhet.

I rapporten *Et helhetlig forskningssystem for åpen, skjermet og gradert forskning* brukes begrepet "så åpent som mulig og så lukket som nødvendig" om et helhetlig forskningssystem som balanserer akademisk åpenhet med nasjonal sikkerhet. I et slikt system skal åpenhet og akademisk frihet fortsatt være normen i sivil forskning, samtidig som hensynet til nasjonal sikkerhet ivaretas ved å skjerme

³ European Commission 2025: Unlocking the potential of dual-use research and innovation.

informasjon og forskning som kan være sensitiv eller skade nasjonale interesser dersom den blir kjent for uvedkommende.⁴

Tidligere har store investeringer i forsvarsrelatert FoU hatt betydelig overføringsverdi til sivil utvikling. Typisk for de siste tiårene er at resultater fra den sivile forskningen har fått økende betydning innenfor anvendelser innenfor forsvar og beredskap. Økt bruk av sivile forskningsmiljøer innenfor forsvar, sikkerhet og beredskap kan styrke innovasjonsevnen og bidra til flerbruksmuligheter. En opprettelse av en ny satsting i Forskningsrådet for å styrke forskning relevant for forsvar, sikkerhet og beredskap, som det foreslås i den nevnte rapporten, kan bidra til mer samspill mellom forskergrupper ved forskningsinstitusjonene og relevante brukere av den nye kunnskapen.⁵

Å ivareta forskningens åpenhet samtidig som kunnskap som er kritisk for nasjonal sikkerhet er krevende og forutsetter refleksjon og høy bevissthet og kompetanse fra alle aktørene i forskningssystemet. Det må legges til rette for at alt som kan være åpent holdes åpent og at det gjøres kritiske vurderinger slik at man ikke skjærer mer enn nødvendig. Forskningssystemet må ha tydelig definerte skiller mellom det åpne og det lukkede systemet. Det må være infrastruktur til å håndtere dette og fleksible overganger så forskere kan bevege seg mellom det åpne og lukkede systemet. Det må være mulig å kombinere akademisk karriere med deltakelse i skjermet forskning.

Ansvarlig forskning

Ansvarlig forskning handler om å sikre at forskningen er etisk, transparent og ikke til skade for samfunnet. Dette innebærer å beskytte forskningsdata, respektere forskningsetiske normer og ivareta nasjonal sikkerhet. I Norge forvaltes forskningsetiske retningslinjer av de forskningsetiske komiteene (FEK), og arbeidet med forskningsetikk bør derfor skje i samarbeid med FEK for å sikre helhetlige vurderinger.

De siste årene har begrepet *ansvarlig forskning og innovasjon* fått et bredere innhold. Det omfatter nå ikke bare etikk og kvalitet, men også refleksjon over forskningens samfunnseffekter, bærekraft og sikkerhet. Globale endringer og økt geopolitisk spenning har gjort ansvarlighet mer komplekst, og det kreves god balanse mellom åpenhet, informasjonssikkerhet og internasjonalt samarbeid.⁶

Dette har ført til nye krav til risikovurdering, opplæring og rutiner, særlig i prosjekter med flerbruksteknologier og sensitiv informasjon. Ansvarlig forskning krever en helhetlig tilnærming der forskere og institusjoner kontinuerlig reflekterer over samfunnseffekter, teknologisk kompleksitet og brukermedvirkning. I en internasjonal situasjon preget av økte sikkerhetsutfordringer, blir det enda viktigere å vurdere hvordan forskning gjennomføres og hvilke konsekvenser den kan ha.

Økt bevissthet om forskningssikkerhet og ansvarlighet kan styrke forskningskulturen og beskytte nasjonale interesser. Økte krav til forskningssikkerhet påvirker rammevilkår for internasjonale samarbeid og ansettelse av personer enkelte land, som Kina og Russland. Dette kan påvirke arbeids- og fagmiljøet negativt ved å føre til mistenkeliggjøring og mindre inkludering dersom det ikke håndteres riktig.

Ifølge PSTs trusselvurdering for 2025 er akademiske institusjoner og kunnskapsbedrifter særlig utsatt for spionasje fra stater Norge ikke samarbeider sikkerhetspolitisk med, spesielt Kina og Iran.⁷ Trusselbildet for informasjonssikkerhet er også i stadig utvikling, og forskningssektoren er i økende

⁴ Forskningsrådet, FFI og NSM 2023: [Et helhetlig forskningssystem for åpen, skjermet og gradert forskning](#).

⁵ Forskningsrådet, FFI og NSM 2023: [Et helhetlig forskningssystem for åpen, skjermet og gradert forskning](#).

⁶ Se Forskningsrådet ressursside for [Ansvarlig forskning og innovasjon](#).

⁷ [Nasjonal trusselvurdering 2025](#).

grad utsatt for målrettede forsøk på uautorisert tilgang, spionasje og påvirkning. Dette stiller skjerpede krav til bevissthet, risikovurdering og beskyttelse av sensitiv informasjon i hele forskningssystemet.

Utvikling av nasjonale retningslinjer for ansvarlig internasjonalt kunnskapssamarbeid er viktig for å sikre forsvarlig deling og bruk av kunnskap. Gode rutiner på institusjonene for ansettelser og ivaretagelse av ansatte, samt opplæring av forskere og administrasjon i flerbruksteknologier, eksportkontroll og ansvarlig internasjonalisering, er viktig for å sikre gode og inkluderende arbeidsforhold som ivaretar forskningssikkerheten.

Forskningsintegritet

Forskningsintegritet er avgjørende for å sikre troverdighet, kvalitet i forskningen og tillit til forskning i samfunnet. Den handler om ærlighet, etterrettelighet og respekt for forskningsetiske normer og henger tett sammen med de andre verdiene i forskningskulturen. Europeiske retningslinjer trekker fram fire grunnprinsipper: pålitelighet, ærlighet, respekt og ansvarlighet.⁸ Disse prinsippene skal veilede forskere i alle deler av forskningsprosessen – fra idé til publisering – og gjelder på tvers av fagområder og institusjonelle rammer. Opplæring, institusjonell støtte og tydelige retningslinjer er viktig for ivaretagelse av forskningsintegritet.

For å opprettholde tilliten til forskning må den være uavhengig og redelig. Dette innebærer at forskere må kunne arbeide fritt fra politisk, økonomisk eller ideologisk press, og at forskningsresultater presenteres presist og etterrettelig og publiseres åpent. Det er viktig at også oppdragsgivere og brukere av forskning, så vel som forskerne selv, har forståelse for hva redelig forskning innebærer. Alle parter i forskningssamarbeid må inngå klare avtaler om integritet, rettigheter og ansvar allerede ved oppstart. Forskningsoppdrag er viktige for å utvikle ny kunnskap på bestemte områder, men «spesifikt ønskede» resultater kan ikke bestilles. Institusjoner har et særlig ansvar for å fremme en kultur for forskningsintegritet gjennom opplæring, tydelige retningslinjer og støtte til forskere på alle nivåer.

Desinformasjon, politisk press og svekket tillit til forskning utfordrer i så måte forskningssystemets legitimitet, integritet og troverdighet. Politisk motiverte vilkår for finansiering, som vi ser eksempler på i USA under Trump-regjeringen, truer akademisk frihet og setter forskningens integritet i fare.⁹ Åpenhet om forskningen og formidling av forskningsresultater til offentligheten kan motvirke dette. Større vekt på åpenhet og ansvarlighet i forskningen kan også bidra til økt tillit til forskningssystemet. I stortingsmeldingen *Sikker kunnskap i en usikker verden* understrekes også behovet for å bekjempe desinformasjon og styrke tilliten til forskning.¹⁰

Svekket forskningsintegritet kan føre til mindre åpenhet og mer kontroll av forskning, noe som igjen kan hemme innovasjon og samfunnsnytte og undergrave forskningens troverdighet. Samtidig kan økt oppmerksomhet rundt forskningsetikk og formidling styrke tilliten til forskning og bidra til en mer sterkere forskningskultur. Institusjonene har viktig ansvar for å gi forskningsetisk opplæring, og legge til rette for refleksjon om forskningsetikk og integritet gjennom hele karrieren.

Strengere sikkerhetskrav og mistenkeliggjøring av forskere fra enkelte land kan imidlertid skape barrierer for samarbeid og svekke verdier som internasjonalisering, mangfold og akademisk frihet. For å møte disse dilemmaene må forskningsinstitusjoner balansere behovet for sikkerhet med prinsippene om åpenhet, respekt og rettferdighet – og sikre at tiltak for forskningssikkerhet ikke går på bekostning av forskningsintegritet.

⁸ ALLEA 2023: The European Code of Conduct for Research Integrity. Revised edition 2023.

⁹ HARVARD Kennedy School 2025: Examining threats to academic freedom in America and the world.

¹⁰ Kunnskapsdepartementet 2024: Meld. St. 14 (2024-2025) Sikker kunnskap i en usikker verden.

Internasjonalt samarbeid

Det norske forskningssystemet har blitt stadig mer internasjonalt. De siste årene har det vært en betydelig økning i internasjonal sampublisering og internasjonale prosjektsamarbeid, og innslaget av utenlandske forskere i norsk forskning har økt vesentlig.¹¹ Som en liten forskningsnasjon er Norge avhengig av internasjonalt samarbeid for å opprettholde høy kvalitet og sikre relevans i forskningen. Uten dette samarbeidet risikerer vi at kvaliteten på forskningen svekkes og at norske fagmiljøer mister tilgang til den nyeste kunnskapen og metodikken.

Veksten i internasjonal mobilitet blant forskere og mer forskningssamarbeid på tvers av landegrenser har styrket norske forskningsmiljøer og ført til en mer globalisert forskningskultur og økt kunnskapsdeling og innovasjon. USA er en viktig forskningspartner, men politiske endringer der påvirker internasjonalt samarbeid. Omfattende kutt i budsjettene til høyere utdanning og forskning, kombinert med politisk motiverte vilkår for videre statlig finansiering truer sentrale akademiske verdier. Det utfordrer internasjonalt samarbeid om data og infrastruktur og vanskeliggjør samarbeid om sentrale forskningstema.

Geopolitiske spenninger reiser viktige spørsmål om forskningens rolle i samfunnet. Skal forskning tjene nasjonale interesser, statens behov eller bredere samfunnsinteresser? Det er ikke tilstrekkelig å styrke formidlingen for å øke tilliten – vi må også forstå hvordan forskning brukes, og hvem den tjener. I en tid med økt politisk uro og sikkerhetsutfordringer må forskningssystemet reflektere over sin rolle og sikre at forskningen fortsatt er uavhengig, inkluderende og samfunnsnyttig.

Økt militær spenning og geopolitisk uro har ført til at forskningssikkerhet har blitt en viktigere dimensjon i forskningssystemet. Eksportkontroll, flerbruksteknologier og endrede sikkerhetspolitiske prioriteringer kan begrense samarbeid med land Norge ikke har sikkerhetspolitisk samarbeid med, og svekke internasjonalt samarbeid generelt. Dette kan føre til redusert forskermobilitet, mindre mangfold og svekket akademisk frihet. Forskjeller i forskningsetiske normer mellom land, eller fravær av slike, kan også skape samarbeidsproblemer. Samtidig er kunnskapssektoren blitt et mål for utenlandsk etterretning og påvirkning, noe som har ført til skjerpede rutiner for rekruttering og håndtering av sensitiv informasjon ved norske institusjoner.¹²

Å løfte standarden for forskningssikkerhet og få til et godt samspill mellom ansvarlige myndigheter og etater vil bidra til at det norske forskningssystemet er motstandsdyktig, slik at vi kan fortsette å samarbeide åpent med de beste fagmiljøene internasjonalt. Dette arbeidet forutsetter sterk bevissthet om de grunnleggende verdiene som forskningskulturen bygger på og godt samspill mellom ansvarlige institusjoner og etater.

¹¹ NIFU arbeidsnotat 4/2025: Rustad Markussen, H., Karlstrøm, H. og Wendt, K.: Internasjonalt forskningssamarbeid og geopolitikk. En oversikt over Norges internasjonale sampublisering og inngående forskermobilitet.

¹² NIFU Innsikt 7/2025: Schwach, V.: Policy Brief 02.05.2025 om Meld. St. 14 (2024-2025) Sikker kunnskap i en usikker verden.

Råd

Dette refleksjonsnotatet har som mål å løfte frem sentrale problemstillinger og dilemmaer, og stimulere til refleksjon og diskusjon hos aktørene i forskningssystemet. Selv om innholdet er relevant for alle aktører, er rådene særlig rettet mot Forskningsrådet. Gjennom sin rolle som premissleverandør for forskningspolitikk og -finansiering har Forskningsrådet betydelig innflytelse på utviklingen av forskningssystemet og forskningskulturen. Med ansvar for agendasetting, forskningspolitisk rådgivning og utforming av virkemidler og konkurransearena, har Forskningsrådet en særlig viktig rolle for å styrke forskningskulturen og etablere mekanismer som støtter forskere og forskningsorganisasjoner i møte med utfordringer knyttet til åpenhet, ansvarlighet, forskningsintegritet, internasjonalt samarbeid og etiske dilemmaer.

1. For å styrke bevisstheten om verdiene i forskningskulturen og møte utfordringer som følger av geopolitisk uro, desinformasjon og forskningssikkerhet, bør Forskningsrådet

- Tilrettelegge for at alle porteføljestyrene oppretter arenaer for refleksjon og dialog om forskningsetikk, sikkerhet og internasjonalisering, og styrke formidlingen av kvalitetssikret forskningsinformasjon til offentligheten. Ett tiltak kunne være å videreutvikle Forskningsrådet som en møteplass på tvers av prosjekter, der forskere og brukere av forskning får anledning til å dele erfaringer og reflektere over forskningskulturens verdier.
- Bidra til opplæring og støtte opplæringstiltak for forskere og forskningsadministrasjon om forskningsetikk, integritet, sikkerhet og ansvarlighet, inkludert flerbruksteknologier og eksportkontroll.
- Bidra til at forskningen er så åpen som mulig, og så sikker som nødvendig, og bidra til en felles forståelse av hvordan dette kan balanseres i forskningssystemet.

2. For å utvikle policyer som styrker forskningskulturen og forskningssikkerheten, bør Forskningsrådet, alene eller i samarbeid med andre aktører:

- Fremme ansvarlig internasjonalt samarbeid med nye og etablerte partnere, basert på felles verdier og etisk kunnskapsdeling.
- Bidra til å styrke institusjonell kapasitet for håndtering av sikkerhetsutfordringer.
- Delta aktivt i europeiske initiativer for forskningssikkerhet og erfaringsdeling, og støtte fleksible mekanismer for åpen og skjermet forskning.

3. Forskningsrådet bør styrke kravene til forskningssikkerhet og ansvarlighet i søknadsprosesser og prosjektoppfølgning ved å:

- Kreve risikovurdering av internasjonalt samarbeid i søknader, der det vurderes samarbeid om sensitiv teknologi, samarbeid med ikke-allierte land og mulige etiske og sikkerhetsmessige utfordringer.
- Stille krav til samarbeidsavtaler med utenlandske aktører, inkludert akademisk frihet, menneskerettigheter, gjensidighet og exit-strategier.
- Sikre åpenhet om finansieringskilder og forskernes tilknytninger, og stille krav til institusjonell kompetanse og opplæring i forskningssikkerhet der dette er relevant.

Sentrale begreper

Forskningssystemet: Omfatter aktører som utfører og anvender forskning og relasjonene mellom dem, samt organisering og finansiering av forskningsaktiviteter. De fire forskningsutførende sektorene - universiteter og høyskoler, helseforetak, forskningsinstitutter og næringsliv - har ulike samfunnsoppdrag. I tillegg utfører offentlig sektor i økende grad forskning.

Forskingskultur: Handler om normer, verdier og praksiser som styrer hvordan forskning utføres. Det omfatter aspekter som likestilling, frihet, etikk, samspill og åpenhet i forskningsprosessen. Forskningskultur utvikles over tid, og illustrerer hvordan god forskning i seg selv krever tid til refleksjon, kvalitetssikring og faglig modning. Praksis ved fagfelleevaluering og kollegial støtte er viktige deler av en kultur for kvalitet, og kan gi rom for faglig utvikling, trygghet og sterkere fellesskap.

Geopolitisk spenning: Endringer i den globale politiske situasjonen som påvirker internasjonalt samarbeid og forskningssikkerhet. Dette inkluderer økt rivalisering mellom stormakter, krig i Europa og utfordringer knyttet til samarbeid med autoritære regimer.

Forskningssikkerhet: Identifisering og håndtering av risiko knyttet til uønsket kunnskapsoverføring, uønsket påvirkning og innblanding i forskning, samt brudd på forskningsetikk og faglig integritet gjennom bruk av kunnskap og teknologi til å underminere sentrale samfunnsverdier.

Desinformasjon: Spredning av falsk informasjon, inkludert fabrikkerte data og forskningsresultater. Slik spredning underminerer tillit til forskning og skaper usikkerhet i samfunnet.

Flerbruksteknologi (dual-use): Produkter, programvare, kunnskap eller teknologi som har potensial til å brukes både til sivile og militære formål. Dette omfatter både generelle teknologier (som kunstig intelligens, bioteknologi, kvanteteknologi, nanoteknologi og avanserte materialer) og mer spesifikke løsninger, hvor bruksområdet kan være både samfunnsnyttig og sikkerhetsrelatert. Begrepet favner både tilsiktet og utilsiktet bruk, og inkluderer både direkte og indirekte anvendelser innenfor forsvar, sikkerhet, samfunnsberedskap og sivile sektorer.

Andre kunnskapskilder

- ALLEA 2023: The European Code of Conduct for Research Integrity. Revised edition 2023.
- Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse Rapport 12/2024: Geopolitisk spenning og internasjonalt kunnskapssamarbeid. En kvalitativ studie av erfaringer i norske fagmiljø.
- European Commission 23. May 2024: Council Recommendation on enhancing research security.
- European Commission 2025: Unlock the potential of dual-use research and innovation.
- European Commission 2025: ESIR Making the most of EU Research and Innovation Investments: Rethinking dual use.
- Forskningsrådets ressurside for Ansvarlig forskning og innovasjon.
- Forskningsrådet, FFI og NSM 2023: Et helhetlig forskningssystem for åpen, skjermet og gradert forskning.
- G7 Science and Technology Ministers' Meeting Communiqué 2024: Common Values and Principles on Research Security and Research Integrity.
- Kunnskapsdepartementet 2024: Meld. St. 14 (2024-2025) Sikker kunnskap i en usikker verden.
- NIFU Innsikt 9/2024: Sivertsen, G.: Sino-Norwegian collaboration in science: An analysis based on articles in Web of Science.
- NIFU Rapport 12/2024: Aksnes, D. W. Mapping Norwegian Polar and Svalbard Research. Bibliometric Indicators and Research Statistics.
- NIFU Rapport 2/2025: Furhold, J. og Børing, P.: Kompetanse og arbeidskraft. Innsikter fra NHOs Kompetansebarometer 2024.
- NIFU Arbeidsnotat 4/2025: Rustad Markussen, H., Karlstrøm, H. og Wendt, K.: Internasjonalt forskningssamarbeid og geopolitikk. En oversikt over Norges internasjonale sampublisering og inngående forskermobilitet.
- NIFU Innsikt 7/2025: Schwach, V.: Policy Brief 02.05.2025 om Meld. St. 14 (2024-2025) Sikker kunnskap i en usikker verden.
- NUPI 2022: Gåsemyr, H. J., Fjæstad, K., Tvedt Hogstad, M. E.: UTFORDRENDE KUNNSKAPSSAMARBEID: Etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer som forskere og kunnskapsinstitusjoner i Norge møter i internasjonale samarbeid.
- OECD STI Policy Paper 130/2022: INTEGRITY AND SECURITY IN THE GLOBAL RESEARCH ECOSYSTEM.
- Science Europe 2025: Morris, J., Šinkūnienė, J. and Sean Sapcariu, S.: A Vision & Framework for Research Cultures: Improving the Condition for Researchers, Research ideas, and the Research Endeavour.

Norges forskningsråd

Besøksadresse: Drammensveien 288
Postboks 564
1327 Lysaker

Telefon: 22 03 70 00

Telefaks: 22 03 70 01

post@forskningsradet.no

www.forskningsradet.no

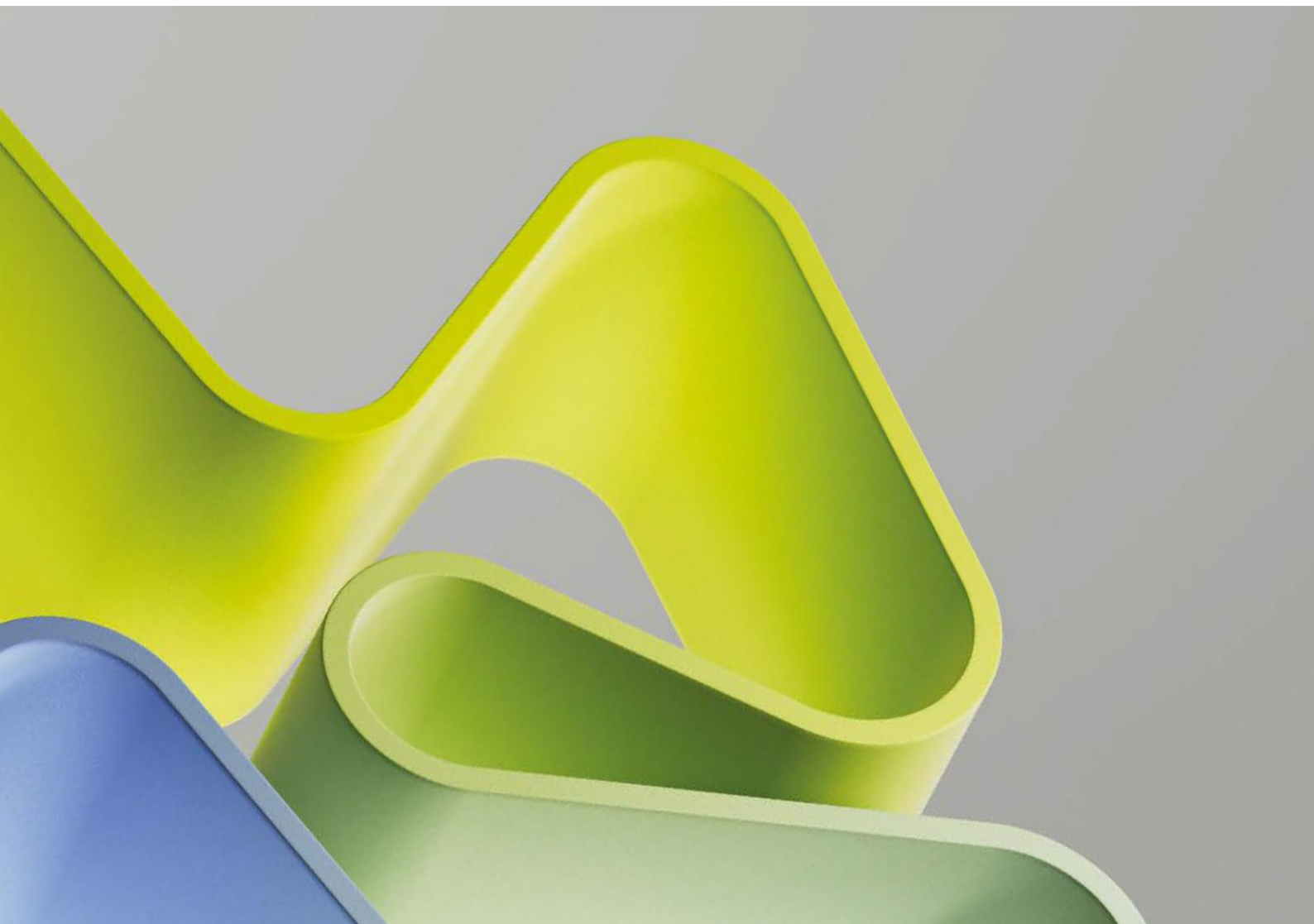
Publikasjonen kan lastes ned fra
www.forskningsradet.no/publikasjoner

Design: [design]

Foto/ill. omslagsside: [fotokreditt]

ISBN 978-82-12-[fyll ut (xxxxx-x)] (trykksak)

ISBN 978-82-12-[fyll ut (xxxxx-x)] (pdf)

Sak S 73/25

Budsjettforslag 2027 del 1

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Styret	Jesper W. Simonsen	Nina Therese Maubach	1. Innspill til forskningsprioriteringer i statsbudsjettet 2027
Fra			
Administrerende direktør			
Mari Sundli Tveit			

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak Styret vedtar innspill til forskningsprioriteringer i statsbudsjettet 2027. Adm. dir. får fullmakt til å ferdigstille innspillet i tråd med styrets diskusjon.

Kort bakgrunn Forskningsrådet skal oversende budsjettforslag for 2027 til departementene innen 1. november. Budsjettforslaget består av to deler:

- I. Et overordnet og uavhengig råd med forslag til volum og innretning på offentlig FoU-innsats i 2027 og fremover, med utgangspunkt i kunnskapsbehov som er særlig aktualisert de siste år.
- II. Departementsvise budsjettforslag for 2027 med konkrete forslag til forsknings- og innovasjonssatsinger, som følger opp rådene i budsjettforslagets del I og som ivaretar departementenes sektoransvar for forskning.

Denne saken handler om del I og er en oppfølging av drøftingssak fra styrets møte 2. juni.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet Saken fremmes for endelig vedtak.

Hovedpunkter Styret behandlet utkast til Forskningsrådets budsjettforslag del 1 i møtet 2. juni. Styret gav sin tilslutning til hovedlinjene, prioriteringer og konkrete tiltak, men ønsket likevel at teksten skulle legges fram for styret på nytt nærmere oversendelse, for at forslaget kunne oppdateres med viktige endringer i forutsetningene mellom juni og november. Foreliggende tekst er justert dels med utgangspunkt i kommentarer som fremkom i styremøtet, dels knyttet til hvordan EU-kommisjonens forslag til nytt Horisont Europa 2028-2034 er utformet, og dels på grunnlag av et utvidet utfordringsbilde som handler om trusler mot nasjonal sikkerhet, erosjon av demokratiske verdier og grunnlaget for samhandling og felles forståelse i samfunnet. Dette tilsier at den forskningspolitiske agendaen må fornyes.

EUs ambisjoner for forskning, innovasjon og omstilling

Europakommisjonen har lagt frem forslag til EUs langtidsbudsjett for 2028–2034. Et nytt konkurranseevnefond på 451 mrd. euro skal samle 14 eksisterende programmer, inkludert Horisont Europa, Innovasjonsfondet og flere forsvars-, digital- og helseprogrammer, samt store felleseuropeiske prosjekter. Budsjettet til Horisont Europa foreslås nesten doblet til 175 mrd. euro fra dagens 93,5 mrd. Forsvar, sikkerhet og romfart får den største økningen – over fem ganger mer enn i forrige periode. Det gjenstår forhandlinger i Europaparlamentet før budsjettet vedtas endelig.

Prioriteringene for Horisont Europa 2028–2034 er strukturert i fire hovedpilarer og ble nærmere presentert for styret i møtet 11. september (sak S 60/25): Pilar I: Excellent Science, Pilar II: Competitiveness and Society, Pilar III: Innovation og Pilar IV: European Research Area (ERA). I tillegg er det lagt til et nytt element - Moonshot Projects – store, ambisiøse prosjekter som skal løse strategiske utfordringer og posisjonere Europa som global leder på utvalgte områder.

Dagens rammeprogram er en viktig konkurransearena for norske forskningsmiljøer og returen utgjør om lag én tredjedel av samlet konkurransebasert finansiering av norsk forskning. Forskningsrådet står for to tredjedeler. Et mye større Horisont Europa, med andre programmer i konkurranseevnefondet, vil ha betydelig påvirkning på norsk forskning. En forutsetning for norsk suksess er at norske forskere kvalifiseres og mobiliseres inn mot en fornyet europeisk konkurransearena som stiller nye krav til samarbeid og anvendelser.

Samfunnsmessige utfordringer og trusler knyttet til kunstig intelligens og kommersielle algoritmer

De siste årene har vi sett en underminering av tilliten til forskningsbasert kunnskap og økt press på den akademiske friheten. Sterke motsetninger og politisering av stadig flere områder, kombinert med algorit mestyrt meningsdannelse og spredning av desinformasjon, innebærer en erosjon av kunnskapsgrunnlaget for demokratiet og utfordringer og trusler mot samhandling og felles forståelse i samfunnet. Det er stort behov for å styrke kunnskapsgrunnlaget knyttet til ulike samfunnssikkerhets- og beredskapsmessige konsekvenser knyttet til teknologiutvikling, kunstig intelligens og kommersielle algoritmer, inkludert endrede maktstrukturer, sosiotekniske systemer, meningsdannelse og påvirkning, polarisering og destabilisering, verdier og tillit til institusjoner generelt og forskning spesielt.

Behov for økt offentlig innsats og en større nasjonal konkurransearena

Styrets tidligere råd om at offentlig FoU-innsats bør utgjøre minst 1,2 prosent av BNP, samt at andelen som kanaliseres til forskningsmiljøene gjennom Forskningsrådets nasjonale konkurransearenaer bør være på 30 prosent, opprettholdes.

Forskningsrådets overordnede råd gjelder for hele forskningssektoren og handler først og fremst om å styrke forskningssystemets evne til å levere kunnskap og løsninger som samfunnet trenger. Det pekes på behov for en fornyelse av den forskningspolitiske agendaen, behov for å trappe opp innsatsen på utvalgte områder samt at det trengs en mer forpliktende finansieringsmodell for norsk forskning med større grad av langsiktighet og forutsigbarhet i den samlede finansieringen.

Forslaget om at Forskningsrådets andel av de offentlige FoU-utgiftene bør økes til 30 prosent, vil innebære at konkurransearenaene over tid vil styrkes betydelig (med utgangspunkt i totale offentlige FoU-tildelinger i 2025-budsjettet vil en andel på 30 prosent utgjøre en vekst på 3,84 mrd. kroner).

Forskningsrådets budsjett kommer fra alle 16 departementer. Bevilgningene skal gå til forskning som ivaretar de enkelte departementenes sektoransvar, også når midlene settes inn i sektorovergripende forskning. Gitt utfordringsbildet bør alle departementer i større grad bør bruke forskning til å understøtte politiske beslutninger og forskningsbasert praksis i sektorene. Dette tilsier at forskningspolitikken må integreres tettere med sektorpolitikken.

Forskningsrådet har dialog med departementene for å sikre at midlene kommer til best mulig nytte, også gjennom å fremme omprioriteringsforslag. I budsjettforslag

2027 fremmer administrasjonen en rekke satsingsforslag overfor departementene (del II av Budsjettforslaget). Dette er forslag som dels er rettet mot de enkelte departement og dels forslag som er rettet mot flere departementer (sektorovergripende forslag). Forslag knyttet til samfunnsoppdrag er eksempler på de siste. Satsingsforslagene er utviklet på grunnlag av sektoranalyser og andre kunnskapsgrunnlag, er drøftet med relevante porteføljestyre og for noen tilfeller utviklet i samspill med andre aktører i virkemiddelapparatet. For hvert departement settes satsingsforslagene i en prioriteringsrekkefølge fra det satsingsforslaget administrasjonen anser som viktigst, til satsinger som dekker identifiserte kunnskapsbehov. Slik får departementene en rekke begrunnede forslag å velge fra i eget budsjettarbeid, samt at de får et tilfang av tekstunderlag for internt analysearbeid. Tilbakemeldinger fra departementene på denne tilnærmingen er positiv.

Nye satsinger foreslås i all hovedsak finansiert dels med vekst i tilsagnsrammen og dels gjennom omprioritering av midler innenfor rammen. Det fremmes også forslag om å styrke eksisterende satsinger som anses å ha for lite volum til å møte behovene. Det fremmes ikke forslag til nye satsinger som fullt og helt finansieres innenfor rammen, da disse anses å ligge innenfor Forskningsrådets handlingsrom å realisere. Slike satsinger fremmes i porteføljestyrenes investeringsplaner som vedtas av styret i desember.

Det fremmes satsingsforslag som skal bidra til system- og kapasitetsutvikling i bredden av norsk forskning og som anses som viktige for å realisere kunnskaps- og innovasjonsgjennombrudd som er nødvendige for å løse komplekse problemer, blant annet et løft i innsatsen på radikale forskningsidéer og i forskningsinfrastruktur, - spesielt for tungregning. I tillegg fremmes det satsingsforslag for å realisere prioriteringene knyttet til:

Innsats mot klimaendringer og naturkriser – satsinger på bl.a. energiomstilling og klimatilpasning samt forslag på oppfølging av samfunnsoppdragene på hhv. bærekraftig for og sirkulær økonomi.

Sikkerhet, samarbeid og demokrati – satsinger på bl.a. forskning, teknologi og innovasjon for totalforsvar og beredskap og samfunnsmessige konsekvenser knyttet til teknologisk utvikling, kunstig intelligens og kommersielle algoritmer og konsekvenser for tillit, demokrati og ytringsfrihet.

Konkurranseskraft og verdiskaping – satsinger på bl.a. muliggjørende teknologier, en styrket innsats på kommersialisering fra forskningsmiljøene, innovasjonsprosjekter i næringslivet samt økt innsats for nærings-ph.d.-ordningen.

Felleskap og velferd – satsinger på bl.a. personelleffektive og bærekraftige helse-tjenester, innovative offentlige anskaffelser samt oppfølging av samfunnsoppdrag på inkludering av barn og unge.

Forslaget innebærer også at Forskningsrådet tar initiativ til tiltak som skal øke tilliten til forskning i befolkningen.

**Forberedelse /
prosess**

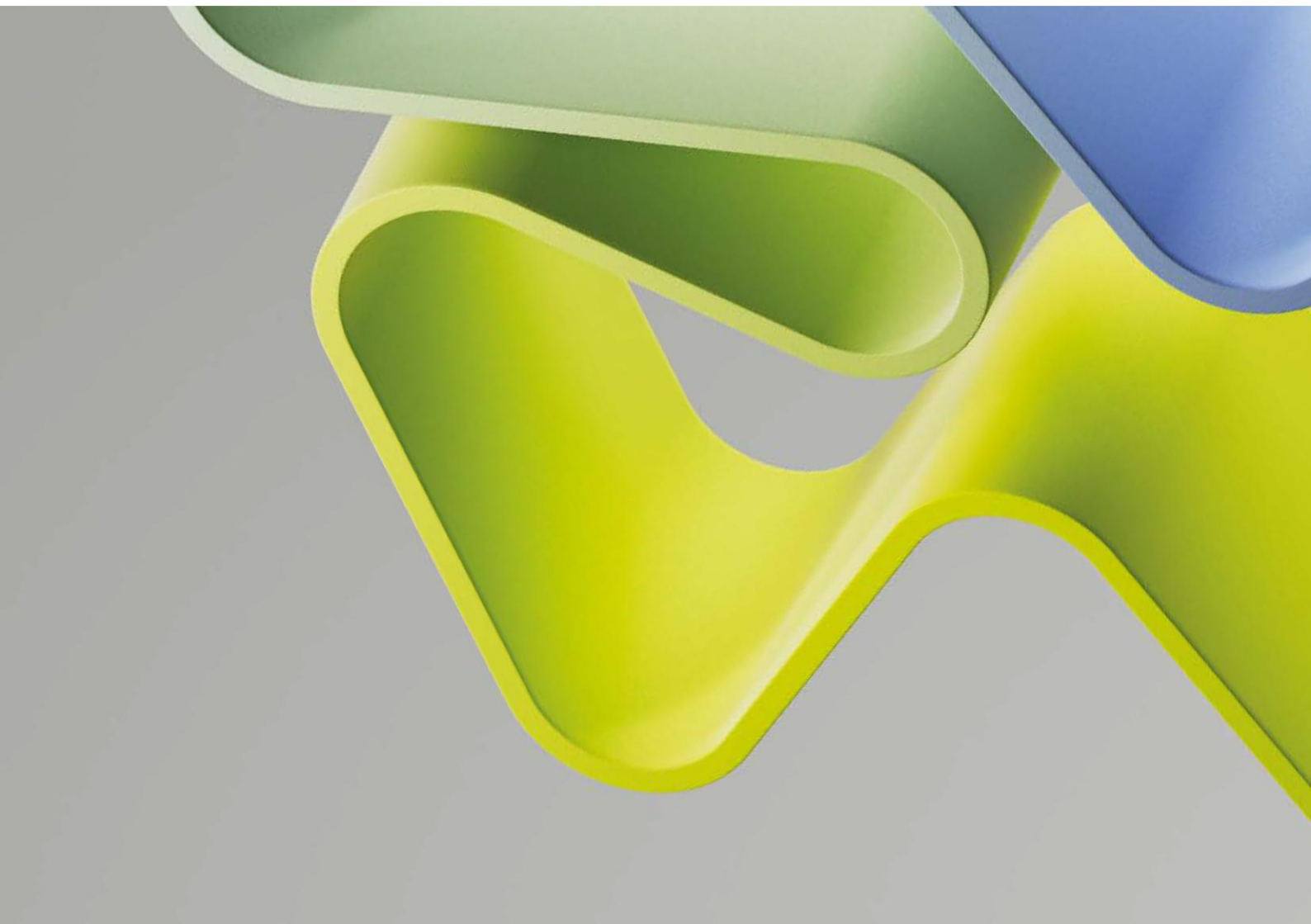
Administrasjonen har utviklet saken på grunnlag av diskusjonen i styrets møte 2. juni.

Videre saksgang

Forskningsrådets budsjettforslag 2027 oversendes departementene innen 1. november.

Budsjettforslag 2027

Innspill til forskningsprioriteringer i statsbudsjettet 2027

Innholdsfortegnelse

Forord	3
Innspill til forskningsprioriteringer i statsbudsjettet 2027	4
Nye utfordringer må møtes med ny kunnskap	5
Innsats mot klimaendringer og naturkriser	7
Sikkerhet, samarbeid og demokrati	8
Konkurransekraft og verdiskaping	9
Fellesskap og velferd	10

Forord

Forskningsrådets budsjettforslag skal bidra til helhet i forskningspolitikken og er vårt viktigste formelle råd til Regjering og Storting om hvordan forskningsinnsatsen bør prioriteres og innrettes for å ivareta samfunnets kunnskapsbehov, bidra til verdiskaping og sikre høy kvalitet og tilstrekkelig kapasitet i forskningssystemet.

Forskningsrådets budsjettforslag 2027 er utformet med to deler:

- I. Et overordnet og uavhengig råd med forslag til volum og innretning på offentlig FoU-innsats i 2027 og fremover, med utgangspunkt i kunnskapsbehov som er særlig aktualisert de siste år.
- II. Departementsvise budsjettforslag for 2027 med konkrete forslag til forsknings- og innovasjonssatsinger, som følger opp rådene i budsjettforlaget del I og som ivaretar departementenes sektoransvar for forskning.

Innspill til forskningsprioriteringer i statsbudsjettet 2027

Nye utfordringer må møtes med ny kunnskap

Et utvidet utfordringsbilde

Samfunnsutviklingen preges av økte trusler og større usikkerhet. Gjennom koordinering i FN, EU og OECD m.fl. er det iverksatt store initiativer for å håndtere velkjente, men stadig akselererende utfordringer knyttet til klimaendringer, naturkrise, energiomstilling, krig og konflikt, fattigdom, helse, osv. Til tross for at problemstillingene har vært høyt på den globale dagsorden er det lite fremgang i arbeidet med å realisere bærekraftmålene¹. De siste årene er utfordringsbildet ytterligere utvidet ved et radikalt geopolitisk skifte med økt rivalisering og flere væpnede konflikter og kriger, erosjon av demokratiske og folkerettslige prinsipper, underminering av tilliten til forskningsbasert kunnskap og økt press på den akademiske friheten. Den rivende utviklingen av konvergerende og fremvoksende teknologier representerer et tidsskille. Teknologiene gir store muligheter, men innebærer også utfordringer og trusler. Den raske fremveksten av KI utfordrer forståelsen av hva kunnskap er og hvordan den blir til, noe som har potensiale for å erodere selve grunnlaget for samhandling og felles forståelse i samfunnet. Nye teknologier og algoritmedrevne parallelle offentligheter drevet av kommersielle aktører har svekket en omforent forståelse av fakta og grunnlaget for felles meningsdannelse og beslutninger. Det er derfor stort behov for å styrke kunnskapsgrunnlaget om ulike samfunnssikkerhets- og beredskapsmessige konsekvenser knyttet til teknologiutvikling, kunstig intelligens og algoritmer, og hvordan de påvirker maktstrukturer, meningsdannelse og påvirkning, polarisering og destabilisering, samt verdier og tillit til institusjoner generelt og forskning spesielt. Utfordringenes alvor krever kunnskapsbaserte tiltak, samtidig som kompleksiteten tilsier et behov for å prøve ut nye løsninger og metoder. Endringstakten gjør det nødvendig å styrke kunnskapsberedskapen i alle samfunnssektorer.

Behov for endrede forskningspolitiske prioriteringer

Raske og store skift i utfordringsbildet vil måtte medføre endringer i forskningspolitikken. Det er behov for en fornyelse av forskningspolitiske målsetninger. De siste årene har betydningen av forskning og innovasjon for velferd, verdiskaping, konkurransekraft og sikkerhet blitt understreket i flere sentrale dokumenter, som Langtidsplanen for forsvarssektoren, Totalberedskapskommisjonens og Helsepersonellkommisjonens rapporter. Fra EU er det kommet fire nøkkelfrapporter om europeisk integrasjon, om Europas konkurransekraft, anbefalinger for siste periode av Horisont Europa 2021-2027 samt om Europas militære beredskap, kjent som hhv. Letta²-, Draghi³-, Heitor⁴ og Niinistö⁵-rapportene. Rapportene fra EU samt OECDs ministererklæring om forskning og innovasjon⁶ begrunner behovet for en tydeligere retning i forskningspolitikken, økt og langsiktig finansiering samt mekanismer for raskere bruk av forskning. En transformativ forskningsagenda med sterkere kobling av forsknings- og innovasjonspolitik og øvrig sektorpolitikk er en slik mekanisme. Videreutvikling av policyinstrumenter, som samfunnsoppdrag, og økt vektlegging av samskaping og brukervedvirkning blir viktigere for å møte gjenstridige samfunnsutfordringer.

I EUs ambisiøse forslag til et fornyet Horisont Europa 2028-2034, som blir del av et nytt konkurranse-evnefond, foreslås det en dobling av budsjettet. Et strategisk samspill som ivaretar behovene for samordning og komplementaritet mellom nasjonal FoU-finansiering og EUs finansiering vil være nødvendig for å dekke nasjonale kunnskapsbehov og sikre effektiv bruk av norske investeringer.

Forskningens verdi for samfunnsutviklingen

Forskning utvider grensene for hva vi vet, forstår og kan få til. Vitenskapelig kvalitet, akademisk frihet og ytringsfrihet er selve fundamentet for fri og uavhengig forskning og en av grunnplankene i

¹ [UN: The Sustainable Development Goals Report 2024](#)

² [Enrico Letta: Much more than a market](#)

³ [Mario Draghi: The future of European competitiveness](#)

⁴ [Manuel Heitor: Align, act, accelerate](#)

⁵ [Sauli Niinistö: Safer Together](#)

⁶ [Declaration on Transformative Science, Technology and Innovation Policies for a Sustainable and Inclusive Future](#)

demokratiet. Tilgang på uavhengig, forskningsbasert kunnskap er en forutsetning for politikkutvikling, innovasjon og verdiskaping. Forskning er avgjørende for å vurdere effekter av politiske beslutninger på samfunns- og individnivå, og er således instrumentell for myndighetenes evne til å prioritere mellom ulike tiltak for å realisere politiske mål. Forskningens bidrag til utdanning av kandidater med høy kompetanse, og som kan nyttiggjøre seg forskningens innsikter og resultater i arbeidslivet, blir stadig viktigere. For at forskningen skal komme til anvendelse til beste for samfunnet må kunnskapen tas i bruk i alle samfunnssektorer. Dette forutsetter at samfunnet har tillit til forskningen, at det er en velutviklet kunnskaps- og samhandlingskultur samt strategisk lederskap.

Offentlig FoU-innsats må økes

De norske offentlige FoU-investeringer er nær måltallet på 1 prosent av BNP, men utfordringsbildet tilsier et behov for vekst. Forskning viser at offentlig finansiert forskning har en tendens til å føre til relativt mer produktivitetsvekst over tid, fordi den er mer orientert mot grunnleggende forskning⁷. Forskningsrådet opprettholder derfor rådet fra tidligere års budsjettforslag om at offentlige FoU-investeringer må økes til minst 1,2 prosent av BNP over en femårsperiode. Våre naboland har vedtatt storstilte offentlige FoU-satsinger som begrunnes i behov for bærekraftig økonomisk vekst, verdiskaping og konkurransekraft. Sverige øker offentlig FoU-innsats med 6,5 mrd. SEK innen 2028, primært via nasjonale konkurransearenaer. Finland har satt mål om samlet FoU på 4 % av BNP innen 2030 hvorav 1,2 % er offentlig innsats. Danmark har økt offentlig innsats på 5,5 mrd. DKK i 2025 gjennom fondsordningen «forskningsreserven».

I Langtidsplanen for forskning understrekes det at 3 %-målet for norsk forskning skal opprettholdes. Målet skal realiseres innen 2030 dels ved at næringslivets FoU-innsats skal dobles til å utgjøre 2 % av BNP, og dels ved at offentlige investeringer i FoU skal utgjøre 1 % av BNP. En dobling av FoU-aktiviteten i næringslivet fra dagens nivå er et meget krevende mål som fordrer at eksisterende næringsliv investerer mer i FoU og at nye næringer og bedrifter er forskningsintensive. Målsettingen krever god tilrettelegging fra det offentlige, blant annet for utdanning og forskningskompetanse samt økt investering i FoU og forskningsinfrastruktur. Det vil også være nødvendig med en vesentlig styrking av de næringsrettede finansieringsordningene for forskning og innovasjon.

Økt innsats skal sikre at det norske forskningssystemet er dimensjonert til å støtte alle samfunnssektorer med nødvendig kompetanse og kapasitet til å møte utfordringene og å dra nytte av muligheter som oppstår. Innsatsen for å fremme høy kvalitet og tilrettelegge for kunnskapsgjennombrudd i alle deler av forsknings- og innovasjonskjeden må styrkes. Norske forskningsinstitusjoner må sikres vilkår som gjør dem attraktive i møte med økt internasjonal konkurranse om forskertalenter. Det er gjennom å hevde seg i forskningsfronten at forskningsmiljøene får tilgang til å samarbeide med fremragende forskere i andre land.

Siste halvår har den internasjonale forskningsinnsatsen på felt av stor betydning for Norge, bl.a. innenfor helse-, klima- og polarforskning, blitt redusert – først og fremst av USA. Dette har betydning for hvordan Norge må prioritere i forskningspolitikken, ikke minst for å sikre at det samles data på felt der sentrale institusjoner i andre land ikke lenger tildeles midler til å videreføre datatidsserier eller for å sikre tilgang til eksisterende data. Arbeidet for å styrke det europeiske forskningssamarbeidet blir enda viktigere i lys av økt press på demokratiske verdier.

Nasjonale konkurransearenaer må styrkes

Forskningsrådet skal øke verdien av samfunnets investeringer i forskning og være en drivkraft for utvikling av ny kunnskap. Forskning viser at forskere som deltar på konkurransearenaer for forskningsfinansiering øker både antall publikasjoner og sin gjennomsnittlige *impact factor*⁸ samtidig som deres kunnskapsgrunnlag styrkes og forskningsnettverk blir større. Konkurransearenaer er også viktige for å mobilisere forskere inn i nye forskningsfelt⁹. I en tid med raske geopolitiske skift og store

⁷ Fieldhouse, A. J. & Karel Mertens: *The Returns to Government R&D: Evidence from U.S. Appropriations Shocks*, 2023-2024

⁸ Antall siteringer delt på antall vitenskapelige artikler, er uttrykk for forskerens innflytelse på eget fagfelt.

⁹ Ayoubi, Charles et. al.: *The important thing is not to win, it is to take part: What if scientists benefit from participating in research grant competitions?* Research Policy, volume 48, februar 2019

endringer trengs det kraft i strategiske forskningsprioriteringer for å sikre høy kvalitet og tilstrekkelig kapasitet. Forskningsrådets andel av offentlig forskningsfinansiering har gått ned fra om lag 26 prosent i perioden 2011-2019 til 23 prosent¹⁰ i 2024.

Med vekst i de generelle FoU-budsjettene bør andelen av de offentlige midlene som kanaliseres gjennom Forskningsrådets konkurransearenaer over tid økes til 30 prosent. En nasjonal konkurransearena av et betydelig omfang og volum vil gjøre det mulig å få til en balansert og strategisk integrasjon av nasjonale forskningsmidler og internasjonale forskningsmidler, spesielt knyttet til neste Horisont Europa. Tildelinger til forskning gjennom konkurransearenaer sikrer høy kvalitet, strategisk oppfølging av nasjonale politiske mål, et større tilbud til forskningsmiljøene, risikoavlastning, fremme av internasjonalisering, mv. Ikke minst legger slike arenaer til rette for at forskningspolitiske prioriteringer kan iverksettes raskt og på en hensiktsmessig måte. Forskningsrådets konkurransearenaer har vist seg viktige for å mobilisere norske forskere til å utnytte mulighetene som ligger i EUs rammeprogram og andre internasjonale konkurransearenaer.

Når det oppstår kriser som krever rask og ekstraordinær respons, vil Forskningsrådet være en sentral aktør for å mobilisere og sammenstille kunnskap, kompetanse og kapasitet som allerede finnes i forskningssystemet; avverge svikt i forsknings- og innovasjonssystemet; tilrettelegge for økt innsats og eventuell endret innretning for å få fram ny kunnskap; samt sikre godt samarbeid med relevante aktører. Mindre forutsigbarhet i utfordringsbildet fordrer større fleksibilitet i tildelingene av midler til forskning både fra departementenes og Forskningsrådets side. I møte med kriser vil det være avgjørende å kunne disponere FoU-budsjettet effektivt slik at midlene kan settes i arbeid på områder der behovene er størst. For å møte en krisesituasjon må man derfor på forhånd ha etablert mekanismer for effektivt å omprioritere eller oppprioritere forskningsmidlene¹¹.

I innspill til forskningsprioriteringer i statsbudsjettet for 2027 legger Forskningsrådet til grunn et utfordringsbilde som har utviklet seg raskt de siste årene, og hvor forskning og innovasjon spiller en viktig rolle. Budsjettforslaget 2027 fremmer klare prioriteringer, der de mest påtrengende elementene i utfordringsbildet for Norge – og hvor forskning har en særlig viktig rolle – løftes fram. Perspektivmeldingen (2024) og Stortingsmeldingen om forskningssystemet (2024-2025) danner et viktig bakteppe for dette innspillet, som er ytterligere detaljert i budsjettforslag 2027 overfor departementene. Der fremmes det forslag til konkrete satsinger som følger opp prioriteringer i dette dokumentet og som ivaretar departementenes sektoransvar for forskning.

Under omtales Forskningsrådets anbefalinger knyttet til temaer som tar utgangspunkt i vår tids definerende samfunnsutfordringer. For å håndtere disse må veksten framover komme i forskningsintensive sektorer, noe som tilsier strategiske investeringer i teknologiutvikling og infrastruktur, spesielt økt tungregnekapasitet¹². Det trengs et løft i innsatsen for banebrytende forskning og radikal innovasjon. Det må også legges til rette for at investeringer i nasjonal og internasjonal infrastruktur utnyttes bedre av norske forskningsmiljøer og kommer samfunnet til gode.

Innsats mot klimaendringer og naturkriser

Forskningsrådet vil vektlegge følgende prioriteringer ved vekst i forskningsinnsatsen:

- Forskning, teknologi og innovasjon for utslippsreduksjon samt fangst og lagring av klimagasser.
- Forskning og innovasjon for rask, rettferdig og inkluderende samfunnsomstilling og klimatilpassing.
- Forskning på biomangfold og tiltak for å reversere naturkrisen.

¹⁰ Inkluderer grunnbevilgninger til instituttsektoren, andre såk. gjennomstrømningsmidler og virksomhetskostnader

¹¹ Jf. Stortingsmeldingen om forskningssystemet, kap. 1.4.5

¹² NHO, 2025: Norsk konkurransekraft – veien til vekst

I 2024 passerte global gjennomsnittlig oppvarming 1,5 grader og det siste tiåret er det varmeste som noensinne er målt¹³. Raske klimaendringer intensiverer ekstremvær, med følger for sykdomsutbrudd, dødsfall samt store folkeforflytninger. Det er behov for forskning som gir kunnskap om klimaomstilling og klimatilpasning globalt, nasjonalt og lokalt. Mennesker som lever i fattigdom påvirkes sterkest av klimaendringer da de har tilgang til færre ressurser for å håndtere og tilpasse seg endringene. For å begrense de negative konsekvensene og forhindre økt ulikhet, må overgangen til et utslippsfritt samfunn fordele ansvar og byrder rettferdig slik at sårbare grupper kan dra nytte av omstillingen uten å bli dårligere stilt. Klimaendringer, forurensing, ødeleggelse av habitater og spredning av fremmede arter fører til tap av biodiversitet. Det er en reell risiko for at den pågående naturkrisen fører til kollaps av økosystemer som er avgjørende for matproduksjon, fremstilling av medisiner og for naturens evne til å levere økosystemtjenester som ren luft, rent vann og produktive hav- og landområder¹⁴.

For å snu utviklingen må det kuttes i klimagassutslipp ved å bruke renere teknologier og energi-effektivisering, noe som kan gi opphav til nye grønne produkter og tjenester med internasjonalt potensiale. Investeringer i, og bruk av, fornybare energikilder må vesentlig opp og det må utvikles og implementeres teknologi og rammebetingelser for lavutslipp, klimagassfangst og -lagring og som også bidrar til grønn næringsutvikling. Ny kunnskap og teknologi for utvikling av effektive gjenbruks- og resirkuleringstiltak kan dempe presset på arealer og naturressurser. Endringer i holdninger og adferd er avgjørende for å løse klima- og naturkrisene, noe som fordrer en tydeligere prioritering av kulturelle og samfunnsvitenskapelige perspektiver på krisene. Det trengs mer innsikt i hvordan naturbaserte løsninger og klimatiltak kan implementeres for å gi vern mot skader fra ekstremvær. Norge må arbeide aktivt for å styrke internasjonalt samarbeid om forskning og innovasjon på klima- og miljøfeltet. Forskning utført i Norge vil frambringe kunnskap som er nyttig for klima- og miljøtiltak i andre deler av verden, samtidig som norske forskere på feltet vil bidra til og ha tilgang på den internasjonale forskningsfronten på feltet. Forskningens funn må i større grad tas i bruk i alle relevante samfunnssektorer samt i politikkutforming.

Sikkerhet, samarbeid og demokrati

Forskningsrådet vil vektlegge følgende prioriteringer ved vekst i forskningsinnsatsen:

- Forskning og teknologiutvikling for sikkerhet og beredskap og bedre kobling av sivil og militær forsknings- og innovasjonsinnsats for raskt å øke FoU-kapasiteten og forsvarsevnen.
- Internasjonalt forskningssamarbeid gjennom EUs rammeprogram og andre deler av EU-kommisjonens arenaer som styrker internasjonalt samarbeid om sikkerhet og beredskap, samt økt forsknings- og innovasjonssamarbeid innenfor Norden.
- Forskning og innovasjon for fremme av fred, rettferdighet, økt demokratisk deltakelse, medvirkning og medbestemmelse.

Trussel- og risikobildet blir stadig mer sammensatt og går på tvers av sektorer og samfunnsområder. I rapportene fra Forsvarskommisjonen¹⁵ og Totalberedskapskommisjonen¹⁶ understrekes det at arbeidet med totalforsvar og samfunnets motstandskraft bør styrkes. Kartlegging av behovene og den nasjonale kompetansebasen, herunder forskningskapasiteten, vil vise hvor det er størst behov for innsats. Det må videre sikres økt rekruttering av forskere som kan sikkerhetsklareres. Det etterlyses kunnskapsløft i arbeidet med sikkerhet og beredskap i hver sektor¹⁷ samt en målrettet og helhetlig tilnærming. Endringstakten i den sikkerhetspolitiske utviklingen tilsier at dette bør skje raskt og gjennom en betydelig satsing på forskning for styrket forsvarsevne, sikkerhet og beredskap. Langtidsplanen for forsvarssektoren peker på behovet for "en nedbygging av barrierer mellom militær

¹³ Copernicus Climate Change Service (C3S) and World Meteorological Organization (WMO), 2025: European State of the Climate 2024, climate.copernicus.eu/ESOTC/2024, doi.org/10.24381/14j9-s541

¹⁴ UN: The Sustainable Development Goals Report 2024

¹⁵ [Forsvarskommisjonen](#)

¹⁶ [Totalberedskapskommisjonen](#)

¹⁷ Forsvarskommisjonen

og sivil sektor, slik at aktørene finner sammen og drar nytte av hverandre". Stortingsmeldingen om forskningssystemet peker på det samme.

Internasjonalt samarbeid er avgjørende for å kunne løse bærekraftsutfordringene, ikke minst på klimafeltet, i bekjempelsen av global fattigdom og for å sikre at markeder for internasjonal handel fungerer godt. Utsiktene til de-globalisering og forvitring av globale verdikjeder vil svekke beredskap i møte med kriser, samt at næringsliv og økonomi vil bli skadelidende. Dette vil utgjøre en betydelig risiko for enkeltlands evne til å håndtere kriser samt at muligheten til å gjenoppbygge samfunnet etter at krisene er over, svekkes. Det trengs forskning for å håndtere større usikkerhet i det internasjonale samarbeidet. Det internasjonale forskningssamarbeidet, også gjennom EU, må styrkes.

Når stormaktene i mindre grad slutter opp om internasjonale institusjoner og multilaterale avtaler, utfordrer det folkerettslige prinsipper, noe som er særlig kritisk for små stater som Norge. Norge er et robust samfunn, men blir sårbar når rammebetingelser i sikkerhetspolitikken endres. Et velfungerende demokrati forutsetter at forskningen er fri og uavhengig, og at forskningsbasert kunnskap har høy tillit i befolkningen. Demokratiutviklingen globalt er raskt nedadgående, og andelen mennesker som lever i demokratier er redusert fra 51 prosent i 2004 til 28 prosent i 2024¹⁸. Demokratiske land utsettes i økende grad for desinformasjonskampanjer og sammensatte trusler, og det er avgjørende at det bygges opp motstand mot påvirkning som har som mål å underminere samholdet og tilliten til myndigheter og offentlige institusjoner. Videre har kommersielle aktørers KI-drevne algoritmer stor innvirkning på hvordan vi definerer, lærer og stoler på kunnskap, noe som utfordrer tradisjonelle måter å forstå erkjennelse på og tvinger fram nye måter å tenke om og å tilegne seg kunnskap på. Samlet innebærer endringene at vi må styrke forskningen på totalforsvar og beredskap, tillit, demokrati, ytringsfrihet og meningsdannelse.

Konkurranseskraft og verdiskaping

Forskningsrådet vil vektlegge følgende prioriteringer ved vekst i forskningsinnsatsen:

- Forskningsdrevet innovasjon basert på muliggjørende og industrielle teknologier, spesielt knyttet til KI og kvanteteknologi.
- Kompetanseheving og doktorgradsutdanning for næringslivet, spesielt innenfor teknologi.
- Styrke samspillet mellom banebrytende forskningsmiljøer og næringslivet.

I Draghi-rapporten om Europas konkurransekraft pekes det på at Europa sakker akterut for Kina og USA. En sentral utfordring er at Europa er for dårlig til å frembringe og holde på avanserte teknologier i Europa. Europa får ikke frem nye vekstmotorer, og de største bedriftene er i etablerte næringer som energi og transport. Europas og Norges større industribedrifter er likevel viktige for produksjonskapasitet, regional suverenitet og konkurransekraft. Rapporten vektlegger at forskning, innovasjon og bedre rammebetingelser for kapitaltilgang og for grønn omstilling er avgjørende for å få fart på verdiskaping i europeisk næringsliv, og peker spesielt på rollen ny teknologi, fremragende forskning og verdensledende forskningsmiljøer spiller for utvikling av nytt, innovativt næringsliv. De fleste utfordringene for det europeiske næringslivet som omtales i Draghi-rapporten er også gyldige for Norge. Norsk næringsliv står overfor en rekke utfordringer for å kunne være konkurransedyktige i internasjonale markeder. Norge eksporterer i hovedsak en råvarer basert på naturressurser og er sterkt avhengig av velfungerende internasjonale markeder. En større diversifisering av næringslivet vil gjøre økonomien mindre sårbar. Norge besitter viktige ressurser som etterspørres globalt, blant annet rike forekomster av metaller og mineraler, som er viktige for næringslivets konkurransekraft og som vil kunne bidra til europeisk selvforsyning.

For å forsere omstillingen av norsk økonomi trengs det bedre vilkår for å fremme forskningsdrevet innovasjon i næringslivet, blant annet ved økt kommersiell utnyttelse av forskningsgjennombrudd.

¹⁸ V-DEM Democracy Report 2025 25 Years of Autocratization – Democracy Trumped?

Rask teknologisk utvikling krever kontinuerlig investering i digitalisering og kompetanse. Overgangen til en grønn, digital økonomi krever betydelige investeringer og omstilling i mange bransjer, og gir store muligheter for innovasjon, næringsutvikling og nye markeder. Tjenesteandelen av verdiskapingen, også i etablerte næringer og bedrifter, er økende og i stor grad drevet fram av mulighetene i digitalisering og ulike digitale teknologier. Det trengs partnerskap mellom banebrytende forskningsmiljøer og næringsliv, spesielt innenfor muliggjørende teknologier. Det må legges til rette for nyskaping og entreprenørskap basert på forskning, og et godt samspill mellom virkemiddelaktørene som Forskningsrådet, SIVA og Innovasjon Norge, m.fl., er sentralt for å lykkes.

Det er behov for oppdatert kunnskap om hvilke endringer som trengs i rammevilkårene for å fremme næringsetablering og oppskalering innenfor mange områder, spesielt for FoU-intensive næringer. Det må sikres et løft i kompetanse og rekruttering til næringslivet, spesielt knyttet til nye teknologier, for å sikre grønn og digital omstilling. Ikke minst trengs det økt tilgang på risikovillig kapital for å styrke verdiskaping i det fremvoksende næringslivet.

Fellesskap og velferd

Forskningsrådet vil vektlegge følgende prioriteringer ved vekst i forskningsinnsatsen:

- Forskning og innovasjon for offentlig sektor med vekt på digitalisering, effektivisering av ressurskrevende tjenester og etablering av arenaer for eksperimentering og testing av nye løsninger.
- Kompetanseheving og doktorgradsutdanning for offentlig sektor, spesielt innenfor teknologi.
- Kunnskap om kriser og integrering av forskning i samfunnets beredskapsplaner.

Fellesskap er sentralt for individers helse og tilhørighet og samfunnets velferd og bærekraft. Forskning på gjenstridige utfordringer knyttet til økende utenforskap og fattigdom mv. er viktig for å utvikle gode og effektive avbøtende tiltak. I tillegg til velferdsgoder skal det offentlige bl.a. sikre ivaretagelse av sikkerhet, lov og orden; infrastruktur for transport og kommunikasjon, og å tilrettelegge for bærekraftig forvaltning av ressurser og arealer.

Det er avgjørende å sikre at framtidens velferdssamfunn er bærekraftig og at offentlige utgifter balanseres mot inntektene, ikke minst for å sikre fortsatt oppslutning om den norske samfunnsmodellen. For at privat og offentlig sektor skal ha tilgang på tilstrekkelig arbeidskraft framover, må flere av de som i dag står utenfor arbeidsliv og utdanning inn i jobb, samtidig som ressursinnsatsen per bruker av offentlige tjenester må betydelig ned. Det er allerede personellkrise i helsesektoren¹⁹, og kostnadene til helse, omsorg og trygdeutbetalinger, herunder også pensjon, øker sterkt. Dette legger betydelig press på norsk økonomi. Ny teknologi og digitalisering er avgjørende for å håndtere disse utfordringene. Det trengs forskning og innovasjon for å opprettholde velferdstjenestenes kvalitet og omfang når forutsetningene for finansiering av tjenestene endres. Til tross for mange storstilte investeringer i digitalisering, har offentlig sektor på mange områder strevd med å realisere gevinstene i form av lavere kostnader og like gode, eller bedre, tjenester. Kunnskap om hvordan ny teknologi kan implementeres effektivt vil være avgjørende for å lykkes med en digital omstilling av offentlig sektor som sikrer at tjenester er brukervennlige og holder høy kvalitet.

Kommunene spiller en viktig rolle som leverandører av offentlige tjenester, som samfunnsutvikler og som myndighetsutøver. Innovasjoner som bidrar til kostnadseffektive og gode tjenester i kommunesektoren vil ha stor betydning for å redusere kostnadene i offentlig sektor. Offentlige anskaffelser utgjør om lag 780 mrd. kroner i 2023²⁰ og trenden tilsier at volumet vil øke kraftig framover. Økt bruk av innovative anskaffelser er viktig for å styrke offentlig sektors innovasjonsevne, samtidig som sektoren vil være en pådriver for utvikling av norsk forskning og til omstilling av næringslivet. Dette vil

¹⁹ NOU 2023: 4 Tid for handling, Helsepersonellkomisjonens rapport, 2023

²⁰ Utgifter til offentlige innkjøp | DFØ

kreve en tydeligere strategisk kunnskapsledelse og utvikling av en ambisiøs innovasjonskultur i alle deler av offentlig sektor.

Beredskap mot og håndtering av kriser er en sentral oppgave for offentlig sektor som det må planlegges for i normaltider. Her har forskningssektoren en særlig viktig rolle i å få fram relevant kunnskap, samarbeide for å fremskaffe ny kunnskap og evaluere tiltak som iverksettes for å avbøte negative effekter. Det foreligger mye kunnskap fra Norges og andre lands håndtering av finanskrisen i 2008 og koronapandemien i 2019-2022 som kan bidra til bedre beredskap for kommende kriser. Men denne kunnskapen må implementeres i strukturer og retningslinjer før neste krise rammer.

Norges forskningsråd

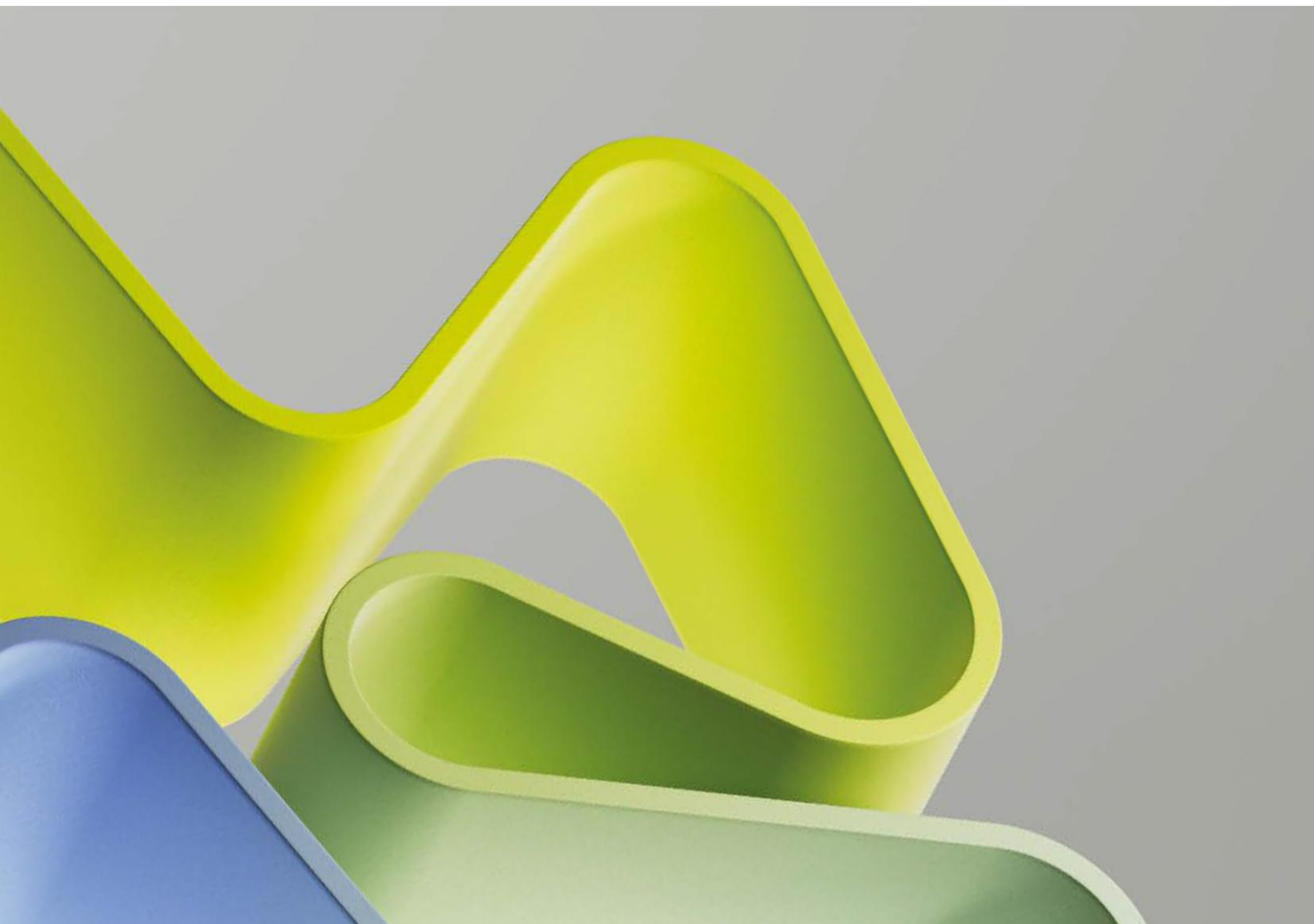
Besøksadresse: Drammensveien 288
Postboks 564
1327 Lysaker

Telefon: 22 03 70 00
Telefaks: 22 03 70 01

post@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no

Publikasjonen kan lastes ned fra
www.forskningsradet.no/publikasjoner

ISBN 978-82-12-[fyll ut (xxxxx-x)] (pdf)

Sak S 74/25

Råd om assosiering til Horisont Europa og Det europeiske konkurranseevnefondet

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Styret	Benedicte Løseth	Tom-Espen Møller	Notat

Fra
Adm. Direktør

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak

Forskningsrådets styre *anbefaler full norsk assosiering til Horisont Europa og Det europeiske konkurranseevnefondet*. Styret slutter seg til vedlagte notat med Forskningsrådets innledende råd til Kunnskapsdepartementet om norsk assosiering, med de endringer som fremkommer av styrets diskusjon.

Styret slutter seg til administrasjonens forslag om å arrangere en styretur til Brussel i løpet av første halvår 2026.

Kort bakgrunn

Styret behandlet på møte 11. september en sak om *Kommende rammeprogram og konkurranseevnefondet, konsekvenser for norsk forskning og Forskningsrådet*. Styret besluttet å be administrasjonen om å utarbeide et utkast til Forskningsrådets råd til Kunnskapsdepartementet om norsk assosiering til Horisont Europa og Det europeiske konkurranseevnefondet.

Styret diskuterte også om det vil være ønskelig med et nytt styrebesøk til Brussel i 2026 eller 2027.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet

Kunnskapsdepartementet og øvrige berørte departementer er i gang med å vurdere Kommisjonens forslag til nytt Horisont Europa-program og europeisk konkurranseevnefond. I den forbindelse er det viktig at Forskningsrådet på et tidlig tidspunkt gir råd til Kunnskapsdepartementet om norsk assosiering, og om hvordan en god nasjonal koordinering og en godt dimensjonert nasjonalt oppfølgingsapparat bør utformes for å maksimere effekten av vår deltakelse.

Hovedpunkter

I tråd med føringene fra styret har administrasjonen utformet vedlagte utkast til notat: *Forskningsrådet anbefaler full norsk assosiering til Horisont Europa og Det europeiske konkurranseevnefondet*. I notatet argumenterer vi for hvorfor norsk assosiering til både Horisont Europa 2028–2034 og hele Konkurranseevnefondet er avgjørende for å sikre Norges posisjon som en relevant aktør i europeisk og global forskning, innovasjon og industriutvikling. Med god nasjonal koordinering og en godt dimensjonert nasjonal rigg, vil verdien av deltakelsen langt overstige ressursinnsatsen. Forskningsrådet anbefaler derfor at Norge tar en helhetlig og strategisk tilnærming til assosiering, og starter forberedelsene allerede nå.

Administrasjonen foreslår også at vi legger opp til et styrebesøk i Brussel i løpet av første halvår 2026. Hensikten med et slikt besøk er å legge til rette for dialog mellom Styret og nøkkelaktører i Brussel om forslaget til nytt Horisont Europa-program og europeisk konkurranseevnefond. Av særlig viktighet er det at styret i dialog med aktører i Brussel kan:

- a) Påpeke at Norges særlig tette forhold til EU, gjennom EØS-avtalen og andre bilaterale avtaler, gjør at vi har et annet grunnlag for vår assosiering til Horisont Europa og Konkurranseevnefondet enn andre land.
- b) Argumentere for at bestemmelser om assosiering til Horisont Europa og rammer for tredjelandssamarbeid får en utforming som legger til rette for et bredt internasjonalt samarbeid med aktører både i og utenfor Europa.

Som et supplement til individuelle møter bør et halvdagsarrangement som åpner for dialog mellom representanter fra EU-institusjonene og partnerland som Sveits, Storbritannia, Canada, Sør-Korea og Sør-Afrika vurderes.

I løpet av første halvår 2026 vil det pågå forhandlinger om Horisont Europa og Konkurranseevnefondet både i Rådet og Europaparlamentet, og det er derfor et hensiktsmessig tidsrom for styrebesøk til Brussel om man ønsker å påvirke resultatet. I 2027 er forhandlingsprosessen sannsynligvis kommet så langt at rommet for å påvirke er betraktelig mindre.

Forberedelse / prosess

Saken er forberedt av Forskningsrådets administrasjon.

Videre saksgang

Administrasjonen oversender posisjonsnotat til Kunnskapsdepartementet og publiserer det på Forskningsrådets nettsider. Administrasjonen kommer tilbake til styret med et detaljert program for styretur til Brussel.

Forskningsrådet anbefaler full norsk assosiering til Horisont Europa og Det europeiske konkurranseevnefondet

I juli 2025 la Europakommisjonen frem forslag til nytt flerårig budsjett for EU for perioden 2028-2034. Nærmere 25 prosent av totalbudsjettet settes av til et nytt europeisk konkurranseevnefond (ECF). Konkurranseevnefondet vil ta opp i seg mange av dagens enkeltprogrammer, inkludert et nytt Horisont Europa-program med øremerket budsjett.

Konkurranseevnefondet: Et bredt og strategisk initiativ

Formålet med Konkurranseevnefondet er å bygge konkurransekraft i strategisk viktige sektorer og sammen med Horisont Europa gi sømløs støtte fra grunnleggende forskning til utrulling og opptak i markedene.

Konkurranseevnefondet og Horisont Europa skal ha like prioriteringer:

1. Ren omstilling og industriell avkarbonisering
2. Helse, bioteknologi, landbruk og bioøkonomi
3. Digitalt lederskap
4. Motstandsdyktighet, sikkerhet, forsvarsindustri og rom

Norge står overfor de samme utfordringene som EU knyttet til konkurranseevne og har dermed tilsvarende nasjonale prioriteringer.

Full assosiering til Konkurranseevnefondet er en forutsetning for å få best nytte av deltakelsen

Norge har vært assosiert til rammeprogrammene for forskning og utvikling/innovasjon siden EØS-avtalen trådte i kraft i 1994. Det har gitt oss høy faglig og økonomisk avkastning. Å fortsette programsamarbeidet i Horisont Europa er en forutsetning for å opprettholde og styrke Norge som kunnskapsnasjon. Det **nye** nå er at Horisont Europa gjøres til en del av noe større, som er like relevant for Norge som for Europa.

Norge er gjennom EØS-avtalen en del av EUs indre marked, og vi er allerede med i de fleste eksisterende EU-programmer og -initiativer som vil bli videreført i Konkurranseevnefondet. Det er viktig at Norge som EØS-land får full tilgang til alle deler av Horisont Europa og Konkurranseevnefondet. Med den tette koblingen som EU nå legger opp til mellom Horisont Europa og Konkurranseevnefondet, vil full assosiering gi næringslivet muligheter til å delta i europeiske verdikjeder, teknologi- og industriutvikling som vil springe ut av Konkurranseevnefondet.

Satsingen på globale utfordringer som klima, energi, helse og digitalisering blir videreført. For Norge betyr dette tilgang til kritiske prosjekter for grønn omstilling, energiomstilling og

bærekraft. Horisont Europa skal være et selvstendig program, men tett integrert med Konkurranseevnefondet. Dette betyr at land som kun assosieres til Horisont Europa, men ikke til den øvrige delen av Konkurranseevnefondet, risikerer å miste tilgang til samspill mellom forskning, innovasjon og industriell oppskalering.

Konkurranseevnefondet skal styrke Europas strategiske autonomi og teknologiutvikling. For Norge gir dette mulighet til å delta i storskala industriprosjekter og verdikjeder, spesielt innen kritiske teknologier som KI, kvante, energi, forsvar og romfart.

Horisont Europa og Konkurranseevnefondet legger også stor vekt på talentmobilitet, forskerkarrierer og innovasjonsøkosystemer. Dette gir norske forskere og bedrifter tilgang til EUs beste miljøer og finansiering for banebrytende innovasjon. Deltakelse styrker norsk næringslivs evne til å konkurrere globalt, og gir små og mellomstore bedrifter tilgang til kapital og markeder som ikke finnes nasjonalt.

Full assosiering til Horisont Europa og Konkurranseevnefondet er altså ikke bare et forskningspolitisk spørsmål, men et strategisk valg for norsk økonomi, sikkerhet og samfunnsutvikling. Det handler om å være en del av Europas kunnskaps- og innovasjonsøkosystem – ikke en tilskuer.

En plattform for globalt samarbeid

Norge har en selvskreven plass i EUs innsats for å styrke europeisk konkurranseevne, som også er norsk konkurranseevne, gjennom EØS-avtalen og deltakelsen i Det indre marked. Samtidig er internasjonalt samarbeid med likesinnede land også utenfor Europa viktig, ikke minst i dagens geopolitiske situasjon. Horisont Europas åpning for internasjonal deltakelse gjennom assosiering og prosjektdeltakelse sikrer bidrag fra verdensledende forskningsmiljøer og næringsliv i utviklingen av kritiske teknologier for Europa og er en forutsetning for å løse globale samfunnsutfordringer.

Suksessfaktorer for høyest mulig norsk nytte av deltakelsen

Assosiering til Horisont Europa og Konkurranseevnefondet vil innebære en betydelig investering. For at Norge skal få høyest mulig avkastning på investeringen, må vi rigge oss godt nasjonalt. I og med at Konkurranseevnefondet favner bredt, er det viktig at berørte departementer og virkemiddelaktører starter arbeidet med forberedelse til norsk deltakelse tidlig. Norge har blant Europas beste oppfølgingsapparat for Horisont Europa, og det vil være naturlig at vi bygger videre på erfaringene herfra i et nytt Konkurranseevnefond. Viktige suksessfaktorer for godt norsk utbytte av deltakelse i Horisont Europa og Konkurranseevnefondet vil være at:

- tilstrekkelige midler avsettes for deltakelse i samfinansierte aktiviteter under både Horisont Europa og Konkurranseevnefondet,
- økonomiske ordninger som PES og Retur-EU må styrkes og tilpasses Konkurranseevnefondets struktur,

- et nasjonalt rådgivningsapparat må dimensjoneres for bred og effektiv norsk deltakelse.

Erfaring viser at Norge lykkes best i EU-programmer, der vi har sterke nasjonale fagmiljøer og satsinger som speiler europeiske prioriteringer. Et tett samvirke mellom nasjonale strategier og Horisont Europa/Konkurranseevnefondet vil være en viktig suksessfaktor. Det krever:

- strategisk planlegging og prioritering på tvers av departementer, virkemiddelaktører og sektorer,
- aktiv involvering av forskningsinstitusjoner, næringsliv og offentlig sektor, og
- langsiktig kapasitetsbygging og kompetanseutvikling.

Konklusjon

Norsk assosiering til både Horisont Europa 2028–2034 og hele Konkurranseevnefondet er avgjørende for å sikre Norges posisjon som en relevant aktør i europeisk og global forskning, innovasjon og industriutvikling. Med god nasjonal koordinering og en godt dimensjonert nasjonal rigg, vil verdien av deltakelsen langt overstige kostnadene. Forskningsrådet anbefaler derfor at Norge tar en helhetlig og strategisk tilnærming til assosiering og starter forberedelsene allerede nå.

Sak S 75/25

Tertialrapport 2. tertial 2025

Til Styret	Ansvarlig Direktør Tove K.Stølen	Saksbehandler	Vedlegg 2.Tertialrapport 2025 (U.off §14.2)
Fra Administrerende direktør			

Forslag til vedtak	Styret tar 2. tertialrapport 2025 til etterretning.
---------------------------	---

Bakgrunn

Styret får hver tertial en status- og resultatrapport som oppsummerer utviklingen på utvalgte områder. Rapporten omfatter både virksomhetsrisikoer og oppfølging av Kunnskapsdepartementets krav til styring og kontroll, slik de er beskrevet i bl.a tildelingsbrevet.

Forskningsrådet gjennomfører hvert år en overordnet vurdering av virksomhetsrisiko. Den siste vurderingen ble oppdatert i april 2025. Ingen av de identifiserte risikoene er vurdert som svært høye, noe som betyr at det ikke er behov for umiddelbare tiltak. Det vises til vedlagte rapport for beskrivelse av risikoer og bevegelser siden forrige rapportering til styret.

Tertialrapporten baserer seg på budsjett- og regnskapstall per 2. tertial. Etter 2. tertial er driftsbudsjettet justert i tråd med revidert nasjonalbudsjett (RNB) og nysalderingen. Dette blir kommentert der det er relevant i rapporten.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet	Saken legges frem for å gi styret en oppdatert oversikt over resultater for 2.tertial 2025
--	--

Hovedpunkter	Tilskuddsbudsjettet (utbetaling) - Per 2. tertial er 70 prosent av årets bevilgning utbetalt, inkludert full utbetaling av grunnbevilgningene. Dette er noe lavere enn planlagt nivå på 75 prosent, hovedsakelig som følge av forsinkede utbetalinger til brukerstyrte prosjekter. Det er ingen kapittel/poster med utbetalinger over budsjett. Overgangen til bruttobudsjettering gjør at utviklingen ikke er direkte sammenlignbar med samme periode i fjor. - Styringen er innrettet mot tett oppfølging av fremdrift per ordning for å sikre måloppnåelse innenfor gitte rammer. Driftsbudsjettet - Per 2. tertial er 59 prosent av budsjettet på kapittel/post 285.01 benyttet. Dette er i tråd med planlagt forbruk. Forskningsrådet pleier å ha et større forbruk i 3. tertial. Vi er nylig blitt informert om at vi får 14,6 millioner kroner i lønnskompensasjon på kapittel/post 285.01. Nåværende vurdering er av risiko for større overføring enn 5% er lav til moderat.
---------------------	--

- Per 2. tertial er forbruket på kapittel/post 285.21 (oppdrag) lavere enn planlagt, med 36 prosent av totalbudsjettet. Her må forbruket økes for å unngå at overføringen blir større enn 5 %-regelen.
- Konsulentbruken er fremdeles høy, 13% av personalkostnader, som følge av digitaliseringsinitiativene. Dette anses som nødvendig, for å styrke kapasitet- og kompetanse. Vi forventer reduksjon i 2026 ved slutføring av flere av digitaliseringsprosjektene.

Arbeidsmiljø

- Medarbeiderundersøkelsen viser et stabilt og gjennomgående godt arbeidsmiljø, med positive utviklingstrekk siden 2023. Resultatene bekrefter at Forskningsrådet har tydelige styrker i form av god rolleklarhet og en støttende og målorientert ledelseskultur – faktorer som bidrar til retning og trygghet i en organisasjon i endring. Samtidig peker funnene på utfordringer knyttet til balanse og rammevilkår, som kan påvirke både kapasitet og arbeidsbelastning over tid. Den lave skåren på stolthet og anbefaling (eNPS) indikerer et behov for å styrke den interne opplevelsen av tilhørighet og helhetlig organisasjonsstolthet. Det kan fremstå som et paradoks gitt det høye engasjementet for samfunnsoppdraget og det at vi har lave turnover, og bør følges opp for å forstå hva som hemmer ambassadørviljen.
- Det fysiske arbeidsmiljøet viser en positiv utvikling siden 2023. Inneklima og støv utgjør de største utfordringene, men det er gjennomført flere forbedringstiltak, og ytterligere tiltak pågår nå. Samlet vurderes utviklingen som positiv, men med behov for fortsatt oppmerksomhet på arbeidsforhold som påvirker trivsel og konsentrasjon.
- Nivået av uønskede hendelser og krenkelser er omtrent det samme som i 2023. Færre rapporterer om mobbing. Forskningsrådet har nulltoleranse for mobbing og trakassering og oppfordrer ansatte til å varsle om kritikkverdige forhold. Det er ikke kommet inn varsler i den interne varslingskanalen.
- Sykefraværet er 4,1 %, litt over målet på 3,8 %. Det meste er korttidsfravær. Vi følger opp tett for å redusere fraværet og hindre langtidsfravær. Det er ingen tydelig sammenheng mellom resultatene fra MU.

Kompetanseutvikling

- For Forskningsrådet er det viktig å sikre at ansatte gjennomfører nødvendig faglig utvikling, både for å opprettholde engasjement og gjennomføringsevne, samt for å styrke organisasjonens attraktivitet som arbeidsgiver.
- Antall timer per ansatt ligger godt under måltallet på 75t i året. Vi vil ikke nå målet i 2025. Per 2. tertial er resultatet på 20 timer som er på nivå med samme periode i 2024.
- Resultatene fra MU peker i retning av at medarbeiderne opplever å få utviklet seg i jobben.
- Kompetanse innen bruk av KI må styrkes fremover. Utviklingen går svært raskt, og det er viktig å sikre at organisasjonen holder tritt med endringene for å kunne utnytte potensialet som ligger i teknologien. Det må integreres som del av kulturen i Forskningsrådet.

Endringsprosjekter

Alle endringsprosjektene har god fremdrift. Det arbeides aktivt med å styrke forståelse og endringskapasitet i organisasjonen. Lederløp, som ble omtalt i forrige tertialrapport til styret, har høy prioritet og følges tett opp av ledelsen.

- Det er laget en fireårig plan for virkemiddelutvikling som omfatter seks prosjekter, inkludert etablering av et ressursteam for eksperimentering.

- Overgangen til bruttobudsjettering er gjennomført og fungerer etter hensikten, med oppfølging gjennom hele 2025 for å sikre stabil drift. Prosjektet avsluttes i 2025.
- Ny portefølje for forsvar, sikkerhet og beredskap er besluttet etablert og prosjektet er i planleggings-/gjennomføringsfasen.
- Innføringen av Tibi (iFront) går som planlagt. To av ni hovedleveranser er fullført, og systemet tas gradvis i bruk fra 2026. Prosjektet skal etter planen avsluttes midt i 2026. Arbeidet med å følge opp gevinster er godt i gang. Som del av dette etableres nye nøkkelindikatorer for tilskuddsforvaltningen, der blant annet saksbehandlingstid (ledetid) og produktivitet inngår i virksomhetsstyringen.
- Forskningsrådet 1-2-3 er i gjennomføringsfasen og skal effektivisere håndteringen av eksterne henvendelser gjennom en felles supportløsning. Målet er å redusere tidsbruk og gi brukerne enklere kontaktflate, raskere behandling og høyere brukertilfredshet. Prosjektet vil slutføres i løpet av 2026.

Informasjonssikkerhet og personvern

- Denne rapporten inneholder begrenset informasjon om temaet. Personvernombudet vil møte styret ved 3. tertial rapporteringen, og da vil styret få en grundigere gjennomgang av informasjonssikkerhet og personvern.

Revisjoner

- Oppfølgingen av revisjonsanbefalingene fra PWC knyttet til habilitet, innsideinformasjon og varsling er tilnærmet ferdigstilt.
- Oppfølgingen av informasjonssikkerhet i iFront, anbefalte forbedringstiltak for anskaffelsesvirksomheten og tilgangsstyring følger i all hovedsak plan og skal være ferdigstilt i løpet av 3. tertial.
- Internrevisjonen har startet arbeidet med gevinster i endringsarbeidet, risikobasert kontroll innen tilskuddsforvaltning og finansiell rapportering. Det er foreløpig ikke mottatt tilbakemeldinger fra revisjonene.

Risiko og økonomiske / Ressursmessige konsekvenser

- På kapittel/post 285.01 vurderes risikoen for overføring over 5% som lav til moderat. Dersom samlet underforbruk overstiger grensen, kan deler av midlene måtte tilbakeføres ved årets slutt. Det er derfor viktig å opprettholde det planlagte aktivitetsnivået i de gjenværende månedene. En overføring på 5 % tilsvarer om lag 33 millioner kroner.
- På kapittel/post 285.21 må forbruket økes vesentlig for å unngå at overføringen overstiger 5 %, som tilsvarer om lag 4 millioner kroner. Risikoen her er moderat til høy.

Forberedelse / prosess

Rapporten er lagt frem for de tillitsvalgte i Samarbeidsutvalget 10.10.2025. I diskusjonen hadde fagforeningene særlig oppmerksomhet på kompetanseutvikling, arbeidsmiljø gjennom utviklingen av MU og betydningen av timeregistrering som kilde til fakturering og ressursplanlegging.

Dette dokumentet er utarbeidet med støtte fra KI-verktøy for språk og struktur

Sak S 76/25

Arbeid med fagevalueringer

Sak S 76/25

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Styret i Norges Forskningsråd	Benedicte Løseth	Petter Helgesen	1. Notat - Fagevalueringer som forskningspolitisk virkemiddel
Fra			2. Notat - Oppsummering av erfaringer med gjennomføring av fagevalueringer
Administrerende direktør			
Mari Sundli Tveit			

ORIENTERINGSSAK

Forslag til vedtak Styret tar saken til orientering.

Kort bakgrunn

Forskningsrådet utfører mange ulike evalueringer til støtte for rådgivning, dialog og investeringsvirksomheten. Fagevalueringene har en viktig funksjon i det norske forskningssystemet. De gir oppdatert kunnskapsgrunnlag og innsikt i kvalitetsnivå og aktivitet i norsk forskning i en internasjonal kontekst. Fagevalueringene er viktig kunnskapsgrunnlag for fagutvikling og strategiske prioriteringer i det enkelte forskningsmiljø, i forskningsinstitusjonene og i nasjonal utvikling av løpende og fremtidig investeringer i norsk forskning. Samlet fungerer fagevalueringene også som viktige bidrag til åpenhet og tillit til investering og bruk av offentlige midler til forskning i Norge.

Forskningsrådet har gjennomført evalueringer av de enkelte fagområdene med omtrent 10 års mellomrom. Metode og fokus har blitt videreutviklet mellom hver av de tre rundene som har vært gjennomført for å sikre mest mulig relevans av evalueringene på alle nivå. Forskningsrådet er nå i gang med *den 3. runden* der MNT og Livsvitenskap er evaluert, I forberedelsene til denne runden har det vært jobbet mye med betydningen av relevans i forhold til forskningsmiljøenes egen strategi, og dette perspektivet er framhevet i disse evalueringen. Nå har nær 80 % av norske forskere tatt del i den 3.runden, og det er derfor bred erfaring i forskningssektoren og i Forskningsrådet om metoden og innretningen som er brukt i dagens fagevaluering.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet

Styret ba i sitt møte med porteføljestyrelederne i juni 2024 om en vurdering av nytten, gjennomføringen og innretningen av fagevalueringene. Administrasjonen legger nå frem en sak med hovedpunktene fra arbeidet med fagevalueringer.

Porteføljestyret for Banebrytende forskning har diskutert dette i flere av sine møter de to siste årene. Forskningsrådet hadde våren 2025 temaet som et av hovedpunktene på agendaen i de årlige dialogmøtene med rektorene ved universitetene, og ledelsen for samtlige forskningsinstitutter i Norge.

Det er gjennomført spørreundersøkelser med de evaluerte enhetene i sektoren, og fagevalueringene har vært tema i flere møter i UHR sine fagstrategiske organ. Forskningsrådet har også samlet egne erfaringer med gjennomføringen. Det samlede kunnskapsgrunnlaget om erfaringene med gjennomføring og innretning av fagevalueringene var grunnlag for behandlingen av sak om temaet i porteføljestyret for Banebrytende forskning i september 2025.

Hovedpunkter

Fagevalueringer som forskningspolitisk virkemiddel

De fleste sammenlignbare land med Norge gjennomfører jevnlig evalueringer av landets forskning. Ansvaret for gjennomføring av de norske fagevalueringene ble lagt inn i Forskningsrådets vedtekter (paragraf 2j) ved opprettelsen i 1993 og har vært gjennomført hvert tiende år for alle fagområder. Fagevalueringene har utviklet seg fra å sette søkelys på forskningskvalitet i enkeltdisipliner på 1990-tallet, til nå å omfatte brede vurderinger av forskningens samfunnsbidrag og institusjonelle mål.

Den 3.runden av fagevalueringer gjennomføres i henhold til det nasjonale rammeverket for evaluering av kvalitet i Forskning og høyere utdanning utarbeidet av KD i 2021. Målsetningen er å fremme kvalitetsutvikling ved institusjonene, legge til rette for kunnskapsbasert utforming av policy, bidra til et solid kunnskapsgrunnlag for oppdragsgivere, studenter og samarbeidspartnere, styrke tilliten til forskning og høyere utdanning i samfunnet samt sikre åpenhet om forvaltningen av offentlige midler.

Forskningsrådet har brukt resultatene fra tidligere evalueringer som grunnlag for forskningspolitiske råd til regjering og berørte departementer. Regjeringen har ved flere anledninger benyttet fagevalueringer i utviklingen av norsk forskningspolitikk. Både i regjeringens strukturmelding i 2015 og i humaniora-meldingen i 2017 er det referert til fagevalueringene som sentralt kunnskapsgrunnlag ved valg av tiltak og virkemidler. I Forskningsrådet er Sentre for fremragende forskning (SFF) og Unge forskertalenter gode eksempler på virkemidler som er etablert med fagevalueringer som sentralt kunnskapsgrunnlag. I tillegg har Forskningsrådet utviklet konkrete og målrettede oppfølgingstiltak knyttet til den enkelte evaluering. Vedlegg 1 var vedlegg til saken om fagevalueringer i porteføljestyret for Banebrytende forskning i september og gir en utdypning av formål og utvikling av fagevalueringer.

Oppsummering av erfaringer fra gjennomføring av fagevalueringer

Vedlegg 2 var også vedlegg til saken i porteføljestyret for Banebrytende forskning og oppsummerer erfaringene som er samlet inn etter gjennomføringen av den tredje runden av fagevalueringene.

Det er gjennomført i alt fire runder med skriftlige spørreundersøkelser og digitale innspillmøter med representanter for de evaluerte enhetene etter avslutning av evalueringene. I innspillmøtene var hovedvekt lagt på nytten av fagevalueringene og hvilke oppfølgingstiltak de så som aktuelle. I spørreundersøkelsen ble det lagt størst vekt på innhenting av erfaring og planlagt oppfølging av rapportene som var gitt til hver enkel administrativ enhet. Tilbakemeldingen er overveiende positive i begge tilfeller. Representantene sier evalueringene er nyttige og at de vil bli brukt strategisk i deres utvikling av egen enhet og av forskergrupper. Det pekes samtidig på noen forbedringspunkter i gjennomføringen for å lette arbeidet og en forventning om at det iverksettes noen nasjonale oppfølgingstiltak i tillegg til de institusjonene planlegger lokalt.

Erfaring med fagevalueringene var eget tema i de formelle dialogmøtene med rektorene i UH sektoren og ledelsen for forskningsinstituttene våren 2025. Etter en innledning ble det stilt tre konkrete spørsmål:

- Er fagevalueringene nyttige for din institusjon og i så fall hvordan?
- Hvordan kan Forskningsrådet best bruke fagevalueringene?
- Bør innretningen justeres før oppstart av EVALHUM og EVALSAM for å øke nytteverdien?

På de respektive dialogmøtene ble to rektorer og tre direktører fra forskningsinstituttene invitert til å holde en kort innledning om fagevalueringer før spørsmålene ble diskutert i grupper og i plenum. Tilbakemeldingene i dialogmøtene er

at universiteter og forskningsmiljøer opplever fagevalueringene som veldig nyttige og at tilbakemeldinger fra internasjonale fagfeller om forskningens kvalitet er verdifullt for miljøene. Evalueringene bidrar til strategisk utvikling og oppfølging og til målrettede diskusjoner i forskningsutvalg og ledergrupper ved institusjonene. Det ble også i disse møtene gitt noen refleksjoner rundt forbedring av prosessen og uttrykt behov for å følge opp anbefalingene på nasjonalt nivå. Dessuten ble det pekt på utfordringen med å kunne prioritere øket satsing i en tid hvor institusjonene har fokus på å redusere kostnader.

Forskningsrådet har allerede iverksatt noen konkrete nasjonale oppfølgingstiltak gjennom å lyse ut 100 mill kr til nettverkstiltak og forskerskoler i 2025 som del av satsingen på banebrytende forskning. Hensikten med dette er å motivere til samarbeid og samordning mellom ulike forskningsmiljø, tilrettelegge for flere verdensledende miljø og øke muligheten for internasjonalt samarbeid og finansiering. Tildeling av midler til utlysningen skjer etter planen i november.

Fagevalueringene er viktige kunnskapsgrunnlag for porteføljene i Forskningsrådet. Det er fortløpende dialog med alle relevante porteføljer om fagevalueringene relevans for investerings- og porteføljeplanene og for innretningen av relevante utlysninger.

Forskningsrådet er i god dialog med KD som koordinerende departement om hvordan funn og anbefalinger i de nylig avsluttede fagevalueringene kan forstås og følges opp. Målsetningen for 2025 og 2026 er at det skal etableres en tydeligere struktur for å bruke fagevalueringene i utviklingen av nasjonale forskningssatsinger og forskningspolitikk.

Porteføljestyret for Banebrytende forskning sin vurdering av gjennomføringen og innretningen av fagevalueringene.

Porteføljestyret for Banebrytende forskning har hatt fagevaluering på saklisten i åtte av sine møter de to siste årene. Dette omfatter både presentasjon av evalueringene og diskusjon og vedtak knyttet til oppfølgingstiltak. Porteføljestyret for Banebrytende forskning har fulgt arbeidet og prosessen tett og har opparbeidet seg god innsikt, noe som var viktig for diskusjonen de hadde om temaet i porteføljestyremøtet i september 2025.

Det var i møtet i september bred enighet om at fagevalueringen er viktig og nyttig for utviklingen av norsk forskning og at kostnadene med gjennomføringen er moderate målt mot verdien av dem. Samtidig ble det pekt på viktige læringspunkter for videreutviklingen av fagevalueringene. Følgende konkrete vedtak ble gjort i porteføljestyremøtet:

Porteføljestyret for banebrytende forskning mener at fagevalueringene av norsk forskning slik de har skjedd i 3.runde, er svært viktig for utviklingen av norsk forskning, de har god nytteverdi for institusjonene og bidrar til den strategiske utviklingen av både forskergrupper, forskningsmiljø og forskningstema. Fagevalueringene gir også Forskningsrådet og departement meget gode verktøy for videreutvikling av norsk forskning.

Porteføljestyret anbefaler at Forskningsrådet bygger videre på erfaringene med 3. runde av fagevalueringer innen MNT og Livsvitenskap i den videre utvikling av modellen for fagevalueringer. Ved oppstart av HUMSAM evalueringen ber porteføljestyret administrasjonen:

- *Ta hensyn til ønsket fra forskningsinstitusjonene om tidlig involvering i arbeidet med å utforme evalueringsprotokoll og maler for egnevaluering i nye HUMSAM-evalueringer*
- *Sikre en god tilpasning til de ulike sektorene og institusjonstypene i sektoren*

- *Sørge for at evalueringskomiteene har en tilstrekkelig forståelse av det norske forskningssystemet og ulikhet i formål mellom sektorer*
- *Tilrettelegge for størst mulig deltakelse fra relevante forskningsmiljø og institusjoner*

Styret vil i møtet få en muntlig orientering om nasjonal relevans av fagevalueringen og hvordan de planlegges å bli systematisk fulgt opp.

**Forberedelse /
prosess**

Administrasjonen har utviklet saken på bakgrunn av innsamlet kunnskapsgrunnlag, drøftinger og vedtak i porteføljestyret for Banebrytende forskning.

Videre saksgang

Administrasjonen tar med seg kommentarer og innspill fra styret i det videre arbeidet med utforming av de kommende fagevalueringene.

Fagevalueringer som forskningspolitisk virkemiddel

Innledning

Forskningsrådet har som en del av sine vedtekter å «sørge for evaluering av norsk forskning» (§2j). For å svare ut dette oppdraget har Forskningsrådet gjennomført evalueringer av enkeltdisipliner og fagområder med ca. 10 års mellomrom. De første fagevalueringene som ble gjennomført på 90-tallet, var av enkeltdisipliner. I andre runde av fagevalueringene – som startet opp rundt 2010 – ble større fagområder evaluert samlet, og samfunnseffekter ble tatt inn som kriterium. I den 3. runden som nettopp er gjennomført for MNT og helsefagene har organisasjonsperspektivet blitt framhevet ved å gjøre administrative enheter (institutter, avdelinger) til den sentrale evalueringsenheten. Hvis vi skal oppsummere 30 år og 3 runder med fagevalueringer, kan vi si at vi har gått fra et smalt fokus på forskningens kvalitet til bredere vurderinger av forskningens betydning for å realisere mål ved forskningsinstitusjonene og dens bidrag til samfunnsutviklingen mer generelt.

Hvorfor (formål)

Det er vanlig å dele inn evalueringer i to hovedkategorier basert på om det primære formålet er styring (summativ) eller læring (formativ). Den norske publiseringsindikatoren er et nærliggende eksempel på en summativ evaluering. Disse 'tellekantene' ble brukt til å fastsette en (liten) del av grunnbevilgning til universiteter og høyskoler fra 2005 til 2024. Indikatoren brukes fortsatt i beregning grunnbevilgning for forskningsinstitutter og helseforetak.

Hovedformålet med Forskningsrådets evalueringer er derimot ikke styring, men læring gjennom egevaluering og ekstern vurdering fra internasjonale forskningsfeller som gir råd til forskningsmiljøene, Forskningsrådet og departementene. Slike råd kan igjen føre til beslutninger, f.eks. budsjettprioriteringer ved institusjonen, utlysning av oppfølgingstiltak i Forskningsrådet eller nye forskningspolitiske tiltak nasjonalt. F.eks. hadde strukturmeldinga ([Konsentrasjon for kvalitet](#) Meld. St. 18 (2014-2015)) en hel side med vurderinger i fagevalueringene som begrunnelse for å kreve en minimumsstørrelse for organisasjoner innen høyere utdanning. Slike beslutninger følger imidlertid ikke direkte av fagevalueringene. Det er opp til aktørene i det norske forskningssystemet selv å vurdere konsekvensen av vurderinger og anbefalinger fra de internasjonale fagfellene. Forskningsrådet har rekruttert som eksperter til fagevalueringene.

Kunnskapsdepartementet utarbeidet i perioden 2019-2021 et [nasjonalt rammeverk for evaluering av kvalitet i forskning og høyere utdanning](#), her er formålet definert for nasjonale evalueringer av forskning og utdanning generelt og fagevalueringer spesielt:

Evalueringsvirksomheten som omfattes av rammeverket skal bidra til (s.14)

- a. kvalitetsarbeidet ved institusjonene
- b. kunnskapsbasert policyutvikling
- c. et godt kunnskapsgrunnlag for oppdragsgivere, studiesøkere og samarbeidspartnere
- d. tillit til forskning og høyere utdanning i befolkningen
- e. åpenhet om bruk av offentlige midler

Evalueringsvirksomheten organiseres og drives etter følgende overordnede prinsipper (s.43)

- a. evalueringsvirksomheten må oppfattes som legitim

- b. evalueringene skal bruke forskningsbaserte metoder, kvalitetsvurderingene skal gjøres av fagfeller, og internasjonale perspektiver skal ivaretas i panelene
- c. organiseringen og gjennomføringen skal være ressurseffektiv for de involverte, og skal så langt som mulig bruke data som allerede er tilgjengelige
- d. evalueringene skal planlegges og organiseres slik at aktørene enklest mulig kan gjøre bruk av dem
- e. aktørene skal involveres i utformingen, gjennomføringen og oppfølgingen
- f. evalueringsrapportene orienteres primært mot behovene til institusjonene og policyaktører i kunnskapssektoren
- g. formidling til brukere av og deltakere i høyere utdanning og forskning (herunder studenter og virksomheter) må tilrettelegges særskilt

Fagevalueringene skal (s.44)

- legge til rette for læring og fagutvikling ved de evaluerte institusjonene
- legges opp slik at de gir grunnlag for sammenligning av kvalitetsnivå mellom institusjoner, og sett opp mot en internasjonal forskningsfront
- ta i betraktning forskningsinstitusjonens og det aktuelle fagmiljøets profil, strategiske mål og ressursituasjon
- ta hensyn til tverrfaglig forskningsaktivitet og -organisering, blant annet i instituttsektoren, når det skal gjøres faglige avgrensninger for den enkelte evaluering
- ta hensyn til evalueringsenhetenes spesifikke kontekst, herunder utdanningsoppdraget i UH-sektoren og oppdragsmarkedet for instituttsektoren [samt helseforetakenes formål]
- dokumentere organisatoriske forhold som kan tenkes å framme eller hemme kvalitet, for eksempel gjennom en egenevaluering ved institusjonene
- tilrettelegges slik at evalueringsdata skal gi grunnlag for en substansiell vurdering av forskningens innhold og dens relevans i en videre institusjonell og samfunnsmessig kontekst

Alternativer

Internasjonalt finnes det ulike nasjonale systemer for evaluering av forskning. Det mest vanlige har vært indikatorbaserte systemer for omfordeling av forskningsmidler (Performance-based Research Funding Systems PRFS¹). De siste 5-10 år har motstanden mot indikatorbasert styring av forskning tiltatt i styrke, og gitt utslag i reformbevegelser som DORA og CoARA. Inspirert av denne utviklingen, har Forskningsrådet lagt mer vekt på kvalitativ informasjon om forskningens kontekst i de siste rundene av fagevalueringer, bl.a. belyst i institusjonenes egenevalueringer. Målet er å unngå et one-size-fits-all mål på kvalitet, og dermed støtte opp om mangfold blant forskere og institusjoner.

I det nasjonale rammeverket (s. 37-41) drøftes to hovedalternativer av nasjonale systemer for vurdering av forskning: Det britiske Research Excellence Framework (REF) tjener som eksempel på summativ evaluering. REF er en sentralisert vurdering av alle læresteder i Storbritannia etter kriteriene excellence, samfunnseffekter og forskningsmiljø. Med 6-7 års mellomrom samles det inn forskningspublikasjoner, impact case, egenvurderinger fra alle universitetene som vurderes på en karakterskala fra 0-4. Det samlede vektete gjennomsnittet for hvert lærested brukes til omfordeling av grunnbevilgning. På den formative siden refererer det nasjonale rammeverket til det nederlandske systemet for forskningsevaluering som hovedalternativ. Dette er en fullstendig desentralisert modell hvor hvert enkelt lærested gjennomfører evalueringer av egen

¹ EU-kommisjonen gjennomførte en såkalt [Mutual Learning Exercise](#) (MLE) on PRFS hvor også den norske tellekanten og relasjonen til fagevalueringene er beskrevet.

forskningsvirksomhet basert på en felles protokoll: Strategic Evaluation Protocol (SEP). Innenfor denne evalueringsprotokollen har vært lærested stor frihet i å bestemme hvilke data som skal legges til grunn for evalueringene og hvordan vurderingskriteriene skal knyttes til mål satt ved den enkelte institusjon. Slik tilpasning gir bedre mulighet for læring. Evalueringsresultatet har ingen direkte konsekvenser for bevilgninger til institusjonene, eller nasjonale oppfølgingstiltak.

Forskningsrådet har hentet inspirasjon i både den britiske og den nederlandske protokollen. I siste evaluering av humaniora og samfunnsvitenskap tok vi i bruk formatet for dokumentasjon av samfunnseffekter fra REF, såkalte impact cases. I forberedelsene av 3. runde evalueringer av MNT og helsefag, så vi imidlertid behov for å tilpasse evalueringsmandatene bedre til de ulike forskningssektorenes formål (UH, institutt, helse) og institusjonenes egne profiler og strategier. Protokollen for disse ble derfor utformet etter modell fra den nederlandske SEP.

Hva (evalueringsenheter og kriterier)

Å definere hva som skal være evalueringsenhet høres kanskje banalt ut, men har vært et kontroversielt tema i utviklingen av fagevalueringene. Om vurderingene og anbefalingene skal ha noen verdi, er det helt avgjørende at enhetene som vurderes kan inviteres inn i planlegging slik at det skapes et eierskap til gjennomføring og oppfølging av evalueringen. Forskningsrådet har ofte tatt utgangspunkt i UHR sine fagstrategiske organer og utvalg (fagråd), når vi har planlagt fagevalueringene, mens vi ikke har noe tilsvarende for instituttsektor. For å identifisere forskere har vi i de siste rundene kunnet bruke fagklassifikasjon av forskernes publikasjoner i Cristin og knytte disse til institusjoner gjennom forfatteradresser. Samtidig vet vi at organiseringen av forskningen i stadig mindre grad følger disiplingrensene. Derfor er det ofte krevende for instituttledere eller dekaner å svare på det tilsynelatende enkle spørsmålet: Passer fagevalueringen av X for oss? Fra Forskningsrådets side har vi prøvd å ta hensyn til økende grad av flerfaglig og tverrfaglig organisering ved å vurdere flere fag og disipliner samlet i brede fagområdeevalueringer.

Forskergrupper har vært den sentrale evalueringsenheten i evalueringer av MNT og helsefag. I siste runde med humsam-evalueringer inviterte vi også institusjoner i disse fagområdene til å melde inn evalueringsenheter på to nivå: administrative enheter (fakulteter, institutter, avdelinger) og forskergrupper. Tiltaket skapte en del debatt om hvorvidt det var en relevant enhet, særlig i humanistiske fag, men erfaringene var overveiende positive og har bidratt til å bygge flere sterke grupper i disse fagene gjennom oppfølgingstiltak i Forskningsrådet. I 3. runde evalueringer av MNT og helse har vi valgt å legge på et nivå med administrative enhetene fordi det er her strategiske beslutninger blir tatt og ressurser prioritert. Dermed har Forskningsrådet lagt til rette for at beslutningstakere ved institusjonene kan bruke vurderinger og anbefalinger fra fagevalueringer som underlag for strategisk styring og prioritering av interne midler.

Hvem (deltakere og brukere)

I tråd med det nasjonale rammeverket har vi gjennom fagevalueringene prøvd å dekke mange formål og behov på ulike nivå. Når vi skal vurdere forenklinger vil det være viktig å ta utgangspunkt i hvem som er de primære brukerne av evalueringen: Institusjonen selv, Forskningsrådet, regjeringene, eller kanskje brukere av forskning, helsetjenester og høyere utdanning. Vi går derfor videre til spørsmålet om nytte: eller Hvem har bruk for fagevalueringer?

Premisset for fagevalueringene har siden starten vært at hovedansvaret for oppfølging ligger hos forskningsinstitusjonene. Særlig forventes det at de høyere utdanningsinstitusjonene bruker

resultatet av evalueringene til å gjøre prioriteringer innenfor egen grunnbevilgning. Fagevalueringene har slik sett hatt en funksjon som tilbakemelding til offentligheten om god bruk av midler som ikke er konkurranseutsatt. Noe av kostnaden ved å delta i fagevalueringer kan derfor sies å være en motytelse mot en relativt stor andel grunnbevilgning i internasjonalt perspektiv.

Hvis fagevalueringene også skal bidra til mer strategisk bruk av grunnbevilgningene, må de imidlertid gjøre vurderinger og gi råd som er relevante ut fra den enkelte institusjons kontekst og strategi. I den 3. runden med fagevalueringer har Forskningsrådet derfor gjort det mulig for institusjonene å legge egne mål inn i mandatet for evalueringskomiteens rapport. Vi vet at en slik tilpasning krever at institusjonene selv legger mer arbeid i forberedelse og gjennomføring av evalueringen, men vi har også fått tilbakemelding om at det i mange tilfeller har ført til gode diskusjoner om hva mål som er satt for den enkelte virksomhet faktisk betyr for det enkelte institutt eller forskergruppe.

Hvordan (prosess og evalueringsdata)

Den norske fagevalueringsmodellen er inneholder mange av de samme elementene som finnes i tilsvarende evalueringer i andre land. Vår hovedinspirasjon for 3. runde er den nederlandske [Standard Evaluation Protocol](#) (2015-2021), mens vi har hentet enkelte elementer som vurderingskriterier for publikasjoner og impact case malen fra det britiske [Research Excellence Framework](#) (REF). Prosessen for gjennomføring av 3. runde fagevalueringer er beskrevet i evalueringsprotokollen som ble vedtatt i ansvarlig Porteføljestyre. Se f.eks. [Evaluation of Life Sciences in Norway \(2022-2024\)](#).

Proessen med gjennomføring av en fagevaluering tar typisk rundt 5 år fra planlegging via innhenting av data og rekruttering av eksperter til gjennomføring og oppfølging. De ulike fasene involverer ulike aktører og krever ulik type av ressurser.

År 0-1 Planleggingsfase

- *Forskningsrådet* reviderer sin evalueringsmodell
- *Forskningsrådet* identifisere forskningsinstitusjoner med aktive forskere i fagområdet
- Dialog med aktuelle *forskningsinstitusjoner* med aktive forskere i fagområdet om faginndeling, evalueringsmodell, kriterier og relevante data
- *Porteføljestyret* for Banebrytende forskning vedtar evalueringsprotokollen

År 1-2 Datainnsamling og rekruttering av eksperter

- *Forskningsrådet* inviterer *forskningsinstitusjonene* melder på sine administrative enheter og forskergrupper (eller andre evalueringsenheter) til fagevalueringen
- *Forskningsrådet* lager en analyse av Forskningsrådets tildelinger i de aktuelle fagområdene, og bestiller analyser av publikasjoner, personale og andre relevante data om norsk forskning.
- *Forskningsrådet* sender bestilling av egevaluering til påmeldte evalueringsenheter
- *Forskningsrådet* rekrutterer eksperter til evalueringen
- *Porteføljestyret* for Banebrytende forskning oppnevner eksperter til evalueringskomiteene

År 3-4 Gjennomføring

- *Forskningsinstitusjonene* sender inn sine egevalueringer
- *Evalueringskomiteene* vurderer evalueringsenhetene opp mot kriteriene basert på tilgjengelige evalueringsdata
- *Evalueringskomiteene* gjennomfører intervjuer med *evalueringsenhetene*
- *Evalueringskomiteene* leverer utkast til rapporter til *Forskningsrådet*
- *Forskningsrådet* sender utkast til rapporter til *forskningsinstitusjonene* for faktasjekk
- *Evalueringskomiteene* korrigerer eventuelle faktafeil og leverer ferdige rapporter til *Forskningsrådet*
- *Porteføljestyret* for Banebrytende forskning vurderer om evalueringen er formelt i orden, det vil si at den er utført i henhold til protokoll og i henhold til god evalueringsskikk.
- *Forskningsrådet* publiserer rapporten.

År 4-5 Oppfølging

- *Forskningsrådet* bearbeider anbefalinger i dialog med miljøene og utarbeider forslag til eventuell utlysning av oppfølgingsmidler.
- *Porteføljestyret* for Banebrytende forskning beslutter oppfølgings tiltak, inkludert eventuelle utlysninger av oppfølgingsmidler.

Evalueringsdata som ble samlet inn for de ulike evalueringsenhetene og kriteriene i siste runde evaluering er oppgitt på s. 16 i protokollen og i faksimile under (Table 1).

Table 1. Types of evaluation data per criterion (changes may occur)

Evaluation units Criteria	Research groups	Administrative units
Strategy, resources and organisation	Self-assessment Data from National data providers	Self-assessment Terms of Reference Research groups assessment reports Data from National data providers and RCN
Research production and quality	Self-assessment Example publications (and other research results)	Self-assessment Expert panel reports Research groups assessment reports Data from National data providers and RCN
Diversity, equality and integrity		Self-assessment Expert panel reports Research groups assessment reports Data from National data providers and RCN
Relevance to institutional and sectoral purposes		Self-assessment Impact cases Data from National data providers and RCN
Relevance to society		Self-assessment Impact cases Data from National data providers and RCN
Overall assessment	<i>Data related to: Benchmark defined by administrative unit</i>	<i>Data related to: Strategic goals and specific tasks of the admin. unit</i>

Erfaringer med gjennomføring av

3. runde fagevalueringer MNT & Livsvitenskap

Oppsummering og læringspunkter for senere evalueringer

Sammendrag

Evalueringene oppleves som nyttige og relevante av de evaluerte enhetene, og flere enheter rapporterer at de vil bruke anbefalingene strategisk i videre utvikling av både enheten og tilknyttede forskergrupper. Deltakelsen har utløst viktige interne refleksjoner og prosesser, og har bidratt til målrettede diskusjoner i forskningsutvalg og ledergrupper ved institusjonene. Samtidig viser tilbakemeldingene at både Forskningsrådet og institusjonene kan forbedre planlegging og gjennomføring av fremtidige evalueringer.

Det anbefales at Forskningsrådet tydeliggjør hva som kreves av de administrative enhetene, bl.a. at enhetene har strategier som er koblet til overordnet nivå før evalueringen starter, og at evalueringsdata må tilpasses bedre til vurderingskriteriene.

Planlegging og gjennomføring har involvert flere avdelinger og porteføljestyre i Forskningsrådet, samt bred dialog med forskningssektoren — inkludert referansegrupper, nasjonale organer og institusjoner. En koordineringsgruppe med representanter fra ulike avdelinger har stått for daglig drift og implementering, mens fagrådgivere har bistått med rekruttering av eksperter og panelarbeid. Denne organiseringen har i hovedsak fungert godt.

Forskningsrådet har benyttet et eksternt sekretariat med internasjonal evalueringserfaring, som har gitt økt fleksibilitet og styrket evalueringskomiteens uavhengighet. Vi har likevel erfart at det er flere utfordringer, slik som: overføring av metoder og prosesser utviklet av Forskningsrådet, rolleforståelse og kompetanse på norsk forskningssektor, samt utskiftning av personale i sekretariatet underveis i evalueringsprosessen. Basert på disse erfaringene vurderer Forskningsrådet å benytte interne ressurser som sekretariat for framtidige evalueringer.

Forskningsrådet har også innhentet råd fra det eksterne sekretariatet om hvordan fagevalueringene kan forbedres. Blant de viktigste punktene er behovet for forenkling av rapportstruktur, bedre navnekonvensjoner for evalueringsenheter og bedre kobling mellom ulike evalueringsdata. Videre pekes det på nytten av intervjuer med evalueringsenheter, tydeligere rollebeskrivelse for Forskningsrådet, og at komiteene bør få større eierskap til rapportene.

De fire fagevalueringen i MNT og Livsvitenskap har hatt en samlet ekstern kostnad på om lag 37 millioner kroner hvorav 19 millioner til fageksperter (honorar og møtekostnader), 14 millioner til det eksterne sekretariatet og nær 4 millioner til analyser. I tillegg kommer interne ressurser med totalt 19 035 arbeidstimer, altså i overkant av 10 årsverk.

Erfaringer fra institusjonene

Forskningsrådet har i etterkant av evalueringene innhentet erfaringer fra de deltagende forskningsinstitusjonene på ulike nivåer: Direkte fra de evaluerte enhetene i innspillsmøter og gjennom e-post de berørte fakulteter og spørreskjema til de administrative enhetene (institutter, avdelinger). Videre har Forskningsrådet diskutert erfaringer med fagevalueringene i møter med ledelsen av forskningsinstituttene og universitet og i UHRs fagstrategiske organer.

Tilbakemelding fra de evaluerte administrative enhetene

For alle evalueringene ble det i etterkant gjennomført digitale innspillsmøter hvor de administrative enhetene ble invitert til å komme med forslag til hva Forskningsrådet og departementene bør ta tak i – sett i et 10 års perspektiv – samt nytteverdien av en slik fagevaluering. I tillegg fikk berørte fakulteter en e-post med spørsmål om nytteverdi og deres planer for oppfølging i samarbeid med instituttene.

«Fagevalueringen fungerer som et kraftig insitament og en motivator som skaper engasjement for strategisk tenkning på faggruppenivå i en tid hvor dette blir stadig viktigere»
- Fakultet ved et stort universitet

Deltakende administrative enheter rapporterer gjennomgående at de setter pris på at Forskningsrådet gjennomfører fagevalueringer med jevne mellomrom. Deltakende administrative enheter er i det store og hele fornøyd med evalueringen og tilbakemeldingene, og sier at de vil bli benyttet strategisk i deres utvikling av egen enhet/forskergruppe. Deltakelse i evalueringene er nyttige også fordi det utløser refleksjon og en viktig prosess internt. Resultater og anbefalinger på institutt- og faggruppenivå er for mange utgangspunkt for målrettede diskusjoner i både forskningsutvalg og ledergrupper ved institusjonene. Flere trekker frem at det er verdifullt med eksterne vurderinger og at anbefalingene ofte bekrefter interne analyser.

Resultater fra spørreundersøkelse

«Evalueringen gir et uavhengig blick på våre styrker og utfordringer»
- Universitetsinstitutt

Alle evaluerte administrative enheter fikk tilsendt en spørreundersøkelse der de ble bedt om å vurdere nytteverdien av evalueringen på en skala fra 1-4, samt hvordan de planlegger å følge opp innenfor egen enhet/institusjon. I alle undersøkelsene var gjennomsnittet 3 (god nytte), og ingen svarte 1 (liten nytte). Svarene viser at mange opplever evalueringen og anbefalingene som nyttige, særlig for strategiarbeid og videre utvikling, samt bekreftelse på eget arbeid. Det var ingen systematiske forskjeller mellom evalueringene og mellom sektorene.

Evalueringen har bidratt til omorganiseringer og gitt verdifulle råd for fremtidig utvikling. De fleste enhetene svarer at de vil bruke anbefalingene i sitt strategiske arbeid, ved rekruttering og for faglige prioriteringer. Noen vil se på organisatoriske endringer/systemendringer for å frigjøre tid til forskning (bl.a. sammenslåing av forskergrupper og justering av organisasjonsstruktur). Flere vil arbeide for bedre uttelling i søknader til både nasjonale og internasjonale konkurransearenaer, samt finansiering

fra næringslivet. Innenfor noen fag må det arbeides målrettet for å bedre kjønnsbalanse/mangfold ved rekruttering.

Noen fagområder har utfordringer som krever spesiell oppfølging (bl.a. områder innenfor kjemi). Innenfor biovitenskap foreslås det at Norge utvikler en nasjonal strategi. Noen institusjoner legger planer for å fremme forskningsformidling for å øke interessen for naturvitenskapelige fag både i skolen og i samfunnet ellers. Innenfor instituttsektoren vil det være nødvendig med en gjennomgang av finansieringsmodeller.

På den negative siden ble det påpekt at arbeidet med å besvare egenvurderings-skjemaene var svært tids- og ressurskrevende. Det kom tilbakemeldinger om at begrepene «benchmark» for forskergrupper og «Terms of Reference» ikke ble godt nok forklart ved oppstart, noe som skapte uklarhet. Det påpekes videre av flere at ekspertpanelet og/eller evalueringskomiteen har hatt manglende forståelse av det norske forsknings- og innovasjonssystemet, inkludert forskjeller mellom institutt- og universitetssektoren, og at noen av anbefalingene bærer preg av det.

Men også i denne konteksten påpekes det at selv om arbeidet med evalueringen har vært svært tidkrevende og omfattende, har det bidratt til økt bevissthet og interne diskusjoner.

Læringspunkter

Planlegging

- ⇒ Det har til nå vært frivillig å delta i Forskningsrådets fagevalueringer. Administrasjonen anbefaler at det stilles krav til alle institusjoner om deltakelse i Forskningsrådets fagevalueringer. Dette for å sikre et helhetlig bilde av norsk forskning for hvert fag.
- ⇒ Forskningsrådet kan gi bedre veiledning til institusjonene om hvilket nivå som skal være evalueringsenhet (administrativ enhet)
- ⇒ Vi erfarer at kommunikasjon mellom nivåer og enheter på samme nivå er mangelfull ved institusjonene. Forskningsrådet må sikre at alle relevante aktører er orientert.
- ⇒ Forskningsrådet må være tydeligere på hvordan vi forventer at institusjonenes knytter mandat (ToR) og egnevaluering til egne strategier.
- ⇒ Forskningsrådet bør strukturere evalueringsdata slik at det er bedre samsvar med vurderingskriteriene i paneler og komiteer
- ⇒ Forventninger til oppfølging ved institusjonene og i Forskningsrådet bør være en del av planleggingen

Gjennomføring

- ⇒ Nyttene av tilbakemelding fra komiteen er avhengig av at enheten selv har gjort en god jobb med egenvurdering
- ⇒ Tettere dialog med de evaluerte enhetene i gjennomføringen.

Effekter

- ⇒ Resultater fra fagevalueringer gir både departementene og Forskningsrådet viktig informasjon om helhetlig status per fag som ikke ville vært mulig å innhente fra annet hold.
- ⇒ Vi tenker det er bra med en nasjonal evaluering minst hvert 10. år, ikke bare pga. tilbakemeldingen, men også fordi det utløser refleksjon og en viktig prosess internt.

Forskningsrådets dialogmøte med rektorene i UH sektor

Erfaring med fagevaluering ble tatt opp som egen sak i Forskningsrådets møte med rektorene i UH sektor i mai 2025. Det kom en nær unison tilbakemelding om at universiteter og forskningsmiljøer opplever fagevalueringene som nyttige og at tilbakemeldinger fra internasjonale fagfeller om forskningens kvalitet er verdifullt for miljøene. Evalueringene bidrar til strategisk utvikling og oppfølging, samtidig som det er behov for bedre tilpasning til norsk kontekst og tettere involvering av institusjonene tidligere i prosessen.

Evalueringene gir ny kunnskap, bekrefter (til dels) kjente behov, og får stor oppmerksomhet som følges opp på institutt- og fakultetsnivå. Prosessen med egenvurdering oppleves som nyttig, og anbefalingene kan inspirere til å tenke nytt, for eksempel om samarbeid med næringslivet. Flere institusjoner rapporterer at evalueringene har styrket selvtillit i forskergruppene og stimulert til å søke ekstern finansiering.

Av utfordringer rapporteres det som krevende å få råd om økt satsing i en tid med kutt, samt verdien av å se forskning og utdanning i sammenheng. Det er også bekymring for at fagevalueringer prioriteres ned, og uklarhet om hvem som følger opp anbefalinger på nasjonalt nivå.

Møter i UHRs fagstrategiske organer

Fagevalueringene har blitt diskutert med UHR MNT i flere møter, senest i deres enhetsmøte i mai 2025. UHR-MNT dekker fagområdene til tre av de fire evalueringene og består i hovedsak av representanter fra institusjonenes ledelse for fakultet og institutter. De kjenner seg godt igjen i styrker og svakheter som er påpekt i evalueringene. Samtidig peker de i likhet med rektorene på utfordringene med å utforme satsinger og nyrekruttering mens mange samtidig må redusere aktivitetsnivået og antall ansatte på grunn av økonomi. Det etterlyses derfor friske midler til å følge opp mange av anbefalingene i evalueringene.

Forskningsrådets dialogmøter med forskningsinstituttene

Erfaring med fagevalueringene ble tatt opp i Forskningsrådets møter med ledere i instituttsektoren i januar og februar 2025. Mange av instituttene rapporterte at de hadde hatt nytte av fagevalueringene til å identifisere grupper med høy forskningskvalitet og som støtte for strategisk planlegging og oppfølging.

Samtidig kom det fram en del utfordringer, slik som at evalueringsprosessen krever betydelig innsats fra forskere og administrativt personale for utfylling av egnevalueringer. Noen institutter mener at evalueringene kan være for generelle og ikke tilstrekkelig tilpasset den enkelte institusjons behov. Det var også bekymring for at evalueringene ikke 'tar høyde for tverrfaglighet' og at de internasjonale fagekspertene som deltar i evalueringene ikke har en tilstrekkelig forståelse for den instituttsektorens rolle i Norge. Til slutt er det påpekt at evalueringene har noe mindre verdi for enkelte anvendte fagområder pga for lav deltakelse fra spesielt instituttsektoren.

Administrasjonens egne erfaringer

Intern organisering og prosesser

Ansvar for fagutvikling inklusive fagevalueringer ligger til Porteføljestyret for Banebrytende forskning og Avdeling banebrytende forskning. Gjennomføring og oppfølging av evalueringene involverer flere avdelinger/områder og porteføljestyre.

Varsel om oppstart av en den 3. runden med fagevalueringer innen MNT og Livsvitenskap ble sendt fra Forskningsrådet v/administrerende direktør til alle norske forskningsinstitusjoner 8. november 2021. Forskningsrådet hadde omfattende kontakt med representanter for forskningssektoren i forberedelse av evalueringene. En referansegruppe med representanter fra UHR, FFA og Helseforetakenes forskningsutvalg ga innspill til evalueringsprotokoll for evalueringene i flere møter våren 2022. Videre ble planene for evalueringene drøftet i UHRs fagstrategiske organer og på dialogmøte med forskningsinstituttene og i dekanmøtene for medisin.

Planene for evalueringene ble også drøftet i flere av Forskningsrådets porteføljestyre før Porteføljestyrene for Banebrytende forskning og for Livsvitenskap gjorde vedtak om vedtak om evalueringsprotokoll i april 2022. Porteføljestyrene har videre besluttet evalueringens faginndeling (vurderingspaneler) og oppnevnt fageksperter til evalueringskomiteene.

For gjennomføring av de fire fagevalueringene var det etablert en koordineringsgruppe bestående av en koordinator fra Avdeling dataforvaltning og analyse og prosjektlederne fra de fire evalueringene. Koordineringsgruppen var ansvarlig for daglig drift, utvikling og implementering av fagevalueringene. Fagrådgivere fra relevante avdelinger har bidratt med rekruttering av eksperter og gjennomføring av panelmøter.

Gjennomføring av de fire fagevalueringene foregikk i samme periode som administrasjonen ble kuttet med bortimot 100 årsverk. Dette skapte noen utfordringer for kapasitet til gjennomføring, særlig den 2. puljen med evalueringer i 2023. Knapphet på ressurser i Forskningsrådets administrasjon ble delvis kompensert ved at oppfølging av vurdering av forskergrupper i ekspertpaneler i sin helhet ble utført av det eksterne sekretariatet.

Vi vil likevel framheve at deltakelse i panelvurdering har en verdi for fagrådgivere (og dermed kunnskapsbasis for Forskningsrådet) gjennom å ta del i diskusjon om status for de ulike forskningsfagene i Norge. Slik kompetanse kan gjenbrukes som kunnskapsgrunnlag for rådgivning og utvikling av Forskningsrådets virkemidler.

Erfaringer med sekretariatsfunksjon for evalueringene

Etter modell fra tidligere evalueringer innen humsam ble sekretariatsfunksjonen for 3. runde fagevalueringer anskaffet fra en ekstern konsulent med internasjonal erfaring med forskningsevalueringer. Fordelene ved å bruke eksternt sekretariat er særlig at det gir fleksibel tilgang på fagkompetanse og tilgang på erfaring med evalueringer internasjonalt. Videre gir bruken av et eksternt sekretariat en armlengdes avstand til Forskningsrådets administrasjon som tydeliggjør evalueringens uavhengighet. For arbeidet med to av de nasjonale rapportene var sekretariatets erfaring med liknende evalueringer i Norge og internasjonalt var særlig verdifull.

Det er likevel en del utfordringer med å bruke eksterne tilbydere til å gjennomføre evalueringene. Forskningsrådet er selv ansvarlig for utforming av evalueringsmetodikk og -prosess, hjemlet i våre vedtekter. Derfor har vi et sterkt eierskap til evalueringsmodellen som det er krevende å overføre til et sekretariat, både i form av tidsbruk og rolleforståelse. Vi erfarer også at personale som tilbys fra eksterne konsulenter skiftes ut underveis i prosessen, at de har ujevn kompetanse og begrenset kunnskap om det norske forskningssystemet.

I flere av de tidligere fagevalueringene innen MNT og Livsvitenskap fungerte Forskningsrådets administrasjon som evalueringssekretariat. Rollen som tilrettelegger for fagfellelvurdering, krever spesialisert kompetanse som Forskningsrådets personale utvikler gjennom arbeid med prosjektsøknader. Forskningsrådet har også bygget opp generell evalueringskompetanse gjennom regelmessige evalueringer av egne virkemidler og arbeidsmåter. Flere av våre medarbeidere deltar i den internasjonale kunnskapsutviklingen om forskningsevalueringer gjennom bidrag på konferanser og fagfellelvurderte publikasjoner.

Forskningsrådets vurderer derfor å gå tilbake til en intern organisering av sekretariatstjenesten hvor vi tar det fulle ansvar for den administrative organiseringen av evalueringskomiteene (utforming av maler, tilrettelegging av evalueringsdata, møteplanlegging og oppfølging), mens de fagnære oppgavene utføres av medlemmer av evalueringskomiteen, f.eks. ved at en av fagekspertene får en større oppgave med å føre rapporten i pennen. Dette kan være evalueringskomiteens leder, eller en person som assisterer komitéleder (rapportør). Organisering vil bli avklart før oppstart av nye humsam-evalueringer.

Tilbakemelding fra det eksterne evalueringssekretariatet

Forskningsrådet har bedt det eksterne sekretariatet for de siste fagevalueringene å formidle sine vurderinger av vurderingsprosessen og Forskningsrådets rolle i denne. Slik tilbakemelding fra en erfaren konsulent er svært verdifullt for videre utvikling av sekretariatstjenester. Vi trekker her fram noen hovedpunkter i tilbakemeldingen:

- Evalueringene ble gjennomført på en god måte med nyttig bakgrunnsinformasjon og effektiv kommunikasjon, men flere forbedringspunkter ble identifisert for å styrke fremtidige prosesser. Disse inkluderer tydeligere design, bedre navnekonvensjoner og forbedret rapportering.
- Forskningsrådet ga nyttig informasjon underveis, og spørsmål fra ekstern evaluator ble raskt besvart.
- Intervjuer med administrative enheter bidro til bedre forståelse og anbefalinger.
- Evalueringene omfattet flere disipliner som krevde særskilt analyse, noe som økte arbeidsmengden for nasjonale komitémedlemmer. En matrisebasert tilnærming med administrative enheter og disipliner kan være nyttig fremover.
- Det bør skapes bedre kobling mellom vurderingene av forskningsgrupper og administrative enheter for å unngå uklarhet
- Mer detaljerte publikasjonstall, bedre nettverksanalyser og bedre tilpasning mellom selvvurderinger og fagfellelvurderinger bør sikres.
- Rapportmalene må gi klarere veiledning og samtidig tillate en viss fleksibilitet.
- Forskningsrådet bør klargjøre sin rolle og unngå mikrostyring, samt gi komiteene eierskap til rapportene.

Økonomi

De fire fagevalueringen i MNT og Livsvitenskap har hatt en samlet ekstern kostnad på om lag 37 millioner kroner hvorav 19 millioner til fageksperter (honorar og møtekostnader), 14 millioner til det eksterne sekretariatet og nær 4 millioner til analyser. Se tabell 1 under. I tillegg kommer interne ressurser med totalt 19 035 arbeidstimer, altså i overkant av 10 årsverk.

Tabell 1- Kostnader for fagevalueringene (MNOK)

	Fageksperter: Honorar & møter	Sekretariat	Analyser (NIFU/SSB)	Interne timer
EVALBIOVIT	2,61*	2,05		2 598
EVALNAT	4,50	2,60		7 073
EVALMEDHELSE	6,78	5,27		4 522
EVALMIT	5,50	4,20		4 842
Total	19,39	14,12	3,75**	19 035
Samlet 37,26				

*) Budsjettert

**) Felles for de fire evalueringene

Administrativ oppfølging i Forskningsrådet

Resultater og anbefalinger blir formidlet til ledergruppene i alle Forskningsrådets fagområder, og presentert i relevante avdelinger som følger opp i sine porteføljestyre.

For alle ferdigstilte evalueringer i Forskningsrådet skal det også lages et administrativt sluttnotat som behandles i vår interne evalueringsgruppe. Læringspunkter vil bli tatt med i den videre utviklingen av modell for 3. runde fagevalueringer innen humaniora og samfunnsvitenskap.

Forskningsrådet benytter også fagevalueringene som grunnlag for vår rådgivning til departementene. I forbindelse med at Forskningsrådet fikk i oppdrag fra Kunnskapsdepartementet å utarbeide et kunnskapsgrunnlag for vurdering av sensitive teknologier (KFAST) – i samarbeid med NSM og FFI, benyttet vi den nasjonale komiteen for EVALMIT med deres kjennskap til disse teknologiene gjennom evalueringen til å utarbeide en rapport. Med utgangspunkt i EUs liste over 10 sensitive teknologier har komiteen kommentert på 8 av dem som berørte evalueringen og identifisert sterke og svake fagmiljøer i rapporten: «Rapport om EVALMIT Critical Technologies»

Sak S 77/25

Sak 77-25

Plan for kjønnsbalanse, kjønnsperspektiver og mangfold

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Styret	Benedicte Løseth	Ingeborg W. Owesen/Heidi Dybesland	1. Plan for kjønnsbalanse, kjønnsperspektiver og mangfold

Fra

Administrerende direktør

Mari Sundli Tveit

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak	Styret godkjenner ny plan for kjønnsbalanse, kjønnsperspektiver og mangfold.
Kort bakgrunn	Forskningsrådet har over flere tiår jobbet målrettet på likestillingsfeltet, og hatt en omfattende tilnærming til tematikken. Dette innebærer både policy og retningslinjer, finansiering og støtte. Siden 2005 har Forskningsrådet hatt en egen policy/handlingsplan på feltet som med jevne mellomrom har blitt revidert og oppdatert. Porteføljestyret for forskningssystemet har kjønnsbalanse og mangfold som ett av sine ansvarsområder og har i flere runder diskutert en ny plan for Forskningsrådet på feltet.
Hvorfor saken fremmes til dette møtet	Porteføljestyret for forskningssystemet vedtok på sitt møte 17 september i år en ny plan for kjønnsbalanse, kjønnsperspektiver og mangfold. Planen skal gjelde hele Forskningsrådets virksomhet og Styret bes om å godkjenne den.
Hovedpunkter	Planen er forankret i Forskningsrådets strategi (2024) der en av prioriteringene er å «utvikle et velfungerende forskningssystem med høy kvalitet i forskningen og som møter samfunnets omstillingsbehov». Gjeldende <i>Policy for kjønnsbalanse og kjønnsperspektiver</i> er fra 2019. Behovet for å oppdatere denne, grunnes blant annet i en skjerping av Likestillingsloven fra 2019 og at mangfold nå i større grad er en del av likestillingsbildet. Dette skyldes blant annet økt migrasjon og økt internasjonalisering av akademien. Det er også behov for å se Forskningsrådets arbeid på feltet i sammenheng med policyutvikling internasjonalt, ikke minst i EU. Som en del av regjeringens EU strategi, innførte Forskningsrådet i likhet med EU krav om likestillingsplaner (GEPs) fra 2022. Planen dekker tre områder: kjønnsbalanse, kjønnsperspektiver og mangfold. Kjønnsbalanse, mangfold og kjønnsperspektiver er et tverrgående policyfelt hvor ansvaret for oppfølgingen er lagt til Porteføljestyret for forskningssystemet. Planen skal gjelde hele Forskningsrådets virksomhet på feltet og behandles derfor på samme måte som porteføljeplanene: den vedtas av ansvarlig porteføljestyre, men må deretter godkjennes av Styret.
Forberedelse / prosess	Den oppdaterte planen er utviklet av administrasjonen etter en åpen høringsrunde med sektoren i januar/februar 2025. Et tverrgående team i Forskningsrådet har bidratt underveis i prosessen. Planen ble lagt frem for Porteføljestyret for forskningssystemet 5. juni for å få innspill og kommentarer. Planen ble vedtatt av porteføljestyret for forskningssystemet 17. september.
Videre saksgang	Planen gjøres kjent og tiltaksplanen følges opp.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	1
2. Kjønnsbalanse	2
3. Kjønnsperspektiver.....	4
4. Mangfold	6
5. Tiltaksplan	8
6. Ordforklaringer.....	9

1. Innledning

Arbeidet for likestilling, mangfold og inkludering er under hardt press i mange land. Forskning på feltet blir angrepet og noen steder forbudt. Dette har ført til at likestilling, mangfold, inkludering og kjønnsperspektiver i forskningen har fått fornyet oppmerksomhet og er blitt et sentralt stridstema for både grunnleggende akademiske og demokratiske verdier.

Forskningsrådet har over flere tiår hatt ambisjoner på likestillingsfeltet og jevnlig oppdatert vår Policy for kjønnsbalanse og kjønnsperspektiver. Hva er behovet for å oppdatere denne i 2025? Ett svar er at vi i nå dag opererer med et utvidet likestillingsbegrep, et såkalt kjønn+ (kjønn pluss) perspektiv. Det vil si at mangfold og inkludering inngår sammen med kjønnsbalanse som elementer når vi snakker om likestilling. Hva innebærer endringene for Forskningsrådets virksomhet?

Det har vært mye positiv utvikling på likestillingsfeltet de siste tiårene og mange milepæler er nådd. Samtidig vet vi av erfaring at likestilling verken skjer av seg selv eller er noe vi kan ta for gitt. Andre og tilsynelatende mer presserende tematikker stiller lett likestillingsarbeidet i skyggen. Likestilling er ikke noe vi kan bli ferdig med. I likhet med begreper som demokrati og frihet er likestilling noe som stadig må reforhandles og fornyes, og nye generasjoner må få eierskap til problemstillingene på sin måte og med sine erfaringer. Det er ikke gitt at gårsdagens virkemidler og politikk er de riktige for framtiden. Den forrige policyen for kjønnsbalanse og kjønnsperspektiver ble sist oppdatert 2019. Siden den gang har både Forskningsrådet og verden rundt oss gjennomgått store endringer.

Alle offentlige myndigheter er gjennom *Likestillingsloven* pålagt å jobbe aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling, og hindre diskriminering. Denne planen er Forskningsrådets svar på dette pålegget. Likestillingsloven ble 2019 skjerpet, blant annet med et krav om aktivitets og redegjørelsesplikt (ARP). Offentlige myndigheter er nå pålagt å forebygge trakassering, seksuell trakassering og kjønnsbasert vold og motarbeide stereotypisering.

Som ledd i å styrke det europeiske forskningssamarbeidet (ERA) undertegnet Norge i 2021 *Ljubljanaerklæringen*, som stadfester kjønnsbalanse, likestilling og inkludering som felles europeiske kjerneverdier. Gjennom denne avtalen er vi blant annet forpliktet til å legge til rette for likestilte og

rettferdige forskerkarrierer, innføre krav om likestillingsplaner (GEPs), og å sørge for integrering av kjønnsperspektiver i forskning og innovasjon.

Regjeringens *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning* (LTP) fra 2023 slår fast at Norge skal ha et velfungerende forskningssystem som samlet sett når de overordnede målene i forskningspolitikken. Kjønnsbalanse, mangfold og inkludering er viktige elementer for et velfungerende forskningssystem. Forskningsrådet har et ansvar for å bidra til et forskningssystem som forvalter en god forskningskultur.

Denne planen er forankret i *Forskningsrådets strategi* (2024) der en av prioriteringene er å «utvikle et velfungerende forskningssystem med høy kvalitet i forskningen og som møter samfunnets omstillingsbehov». Hensikten med en oppdatert plan er å sørge for at alle forskere og deres samarbeidspartnere skal ha likestilte muligheter til å ta del i Forskningsrådets finansiering og øvrige aktiviteter. Planen dekker tre områder:

- kjønnsbalanse
- kjønnsperspektiver
- mangfold

I planen beskrives hva som er dagens utfordringer innen hvert felt, samt hva Forskningsrådet har gjort, gjør og kan gjøre. Avslutningsvis følger en tiltaksplan for videre arbeid.

2. Kjønnsbalanse

Kvinner utgjør i dag flertallet blant studenter og stipendiater og nær halvparten av det vitenskapelige personalet. Men dess høyere opp i det akademiske stillingshierarkiet man kommer, jo lavere er kvinneandelen. Det er også store forskjeller når det gjelder kjønnsbalanse i forskjellige fagområder.

Historikk

Likestilling, likeverd og like rettigheter er sentrale verdier i det norske samfunnet. Da Norge innførte stemmerett for kvinner på like vilkår med menn i 1913, var Norge et av de første land i verden til å innføre en slik allmenn stemmerett for begge kjønn. Den norske staten har siden den gang aktivt jobbet for å sikre norske kvinner og menn like rettigheter. Med utdanningsrevolusjonen rundt 1970-tallet entret også kvinner for fullt universitetene og academia. Mange insentiver og tiltak har vært gjennomført for å sikre at begge kjønn skal ha like muligheter for å gjøre akademisk karriere. Gitt at Forskningsrådet har et ansvar for å bidra til et velfungerende forskningssystem, har vi på eget initiativ allerede siden 2005 hatt en policy for kjønnsbalanse, som vi jevnlig gjennomgår og oppdaterer.

Lånekassen har vært en av de største driverne for å utjevne både kjønnsforskjeller og andre forskjeller i høyere utdanning i Norge. Men også andre målrettede tiltak har bidratt til å sikre god likestilling. Forskningsrådets virkemidler har bestått av både policyarbeid og finansiering av tiltak, og kunnskapsutvikling, blant annet gjennom BALANSE-programmet.

Det har vært en jevn økning i antall kvinnelige professorer de siste tiårene, fra 23% i 2011 til 38% i 2024. BALANSE-satsningen ble opprettet i 2012 og har trolig bidratt til utviklingen.

BALANSE – Kjønnnsbalanse i faglige toppstillinger og forskningsledelse

Et handlingsrettet program i Forskningsrådet med en programperiode på ti år (2012-2022). Hovedmålet med programmet var å forbedre kjønnnsbalansen i norsk forskning. Programmet skulle bidra til strukturell og kulturell fornyelse av forsyningssystemet gjennom ny kunnskap, læring og innovative tiltak. Fra 2023 ble BALANSE utvidet til BALANSE+ med søkelys på mangfold og inkludering, i tillegg til kjønnnsbalanse.

Utfordringer:

- Mens det totale antallet kvinnelige professorer har økt, er det store forskjeller innen fagområder. Den skjevaste kjønnnsbalansen blant professorene har hele tiden vært innenfor teknologi og matematikk og naturvitenskap, og her har også endringen vært minst de siste ti årene. Fra 2012 til 2022 økte andelen kvinnelige professorer fra 11 til 17 prosent for teknologi og fra 17 til 22 prosent for matematikk og naturvitenskap. Fagevalueringen av matematikk, IKT og teknologi (2025) viste at det fortsatt er lav kvinneandel innen disse fagområdene. Mens kvinner utgjorde 51% av forskerstyrken i universitetssektoren som helhet, utgjorde de 25 % av forskerpersonalet i matematikk, IKT og teknologi.
- Det fins hierarkiske kjønnnsbaserte forskjeller i norsk forskning og academia, men også vertikale skiller som handler om at enkelte fagområder er svært dominert av menn, mens andre er dominert av kvinner.
- Det er en utbredt oppfatning om at likestilling mellom kjønn i stor grad er oppnådd og derfor ikke lenger er en like aktuell sak. Dette hemmer videre arbeid for likestilling.

BALANSE GenderAct (2021-2023)

Et deltakelses- og tiltaksprosjekt ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet, Universitet i Bergen. Målsettingen var å bidra til et mer likestilt karriereløp for kvinner og menn i academia, med utgangspunkt i matematiske, naturvitenskapelige og teknologiske fag, samt å forbedre kjønnnsbalansen i vitenskapelige toppstillinger og toppforskningsledelse. Aktiviteten i prosjektet var spesielt rettet inn mot kulturelt og strukturelt endringsarbeid foruten identitetsarbeid og konkrete tiltak inn mot prosesser og rutiner.

Hva Forskningsrådet gjør

- Gjennom tilskuddsordningen BALANSE har Forskningsrådet i perioden 2013 til 2022 tildelt totalt 130 millioner kroner fordelt på 37 prosjekter. BALANSE+, videreføringen av BALANSE-programmet, har tildelt 27 millioner kroner fordelt på 20 prosjekter, og 30 millioner er lyst ut i 2025.

- Resultater fra BALANSE er oppsummert i "*12 anbefalinger og tiltak*" (2017) *Anbefalinger og tiltak for bedre kjønnsbalanse* (forskningsradet.no) og antologien *Kjønn og akademia – På vei mot BALANSE?* Fagbokforlaget (2022).
- I perioden 2013-2025 har Forskningsrådet praktisert moderat kjønnkvotering ved tildeling av midler.
- Fra og med 2022 innførte Forskningsrådet i likhet med Europakommisjonen krav om handlingsplaner for likestilling (Gender Equality Plans/GEP) for søkere og samarbeidspartnere. Likestillingsplanen må være på plass ved kontraktsinngåelse. Handlingsplanen må være vedtatt av ledelsen og offentlig tilgjengelig på institusjonens hjemmeside. Krav om handlingsplanar for likestilling (GEP)

3. Kjønnsperspektiver

Mens *kjønnsbalanse* handler om hvem som utfører forskningen, handler *kjønnsperspektiver* om forskningens innhold. Kjønnsperspektiver kan ha samfunnsmessig, politisk og kulturell betydning.. Det finnes ikke noe fasitsvar på hvordan kjønnsperspektiver kan integreres i forskning, ettersom det kan innebære forskjellige teoretiske og metodologiske tilnærminger.

Et kjønnsperspektiv kan innebære å stille kritiske spørsmål om stereotype forestillinger om kjønn, samtidig som man undersøker alle kjønns behov, holdninger og handlinger. Hensikten er å forbedre forskningens relevans for samfunnet, for utvikling av kunnskap, teknologi og innovasjon.

Et kjønnsperspektiv kan være relevant på forskjellige måter i ulike fagområder. Mens kjønnsforskning og kjønnsperspektiver er velkjent innen samfunnsfag og humaniora, kan det virke mer fremmed innen naturvitenskap og teknologi. Med utviklingen av kunstig intelligens blir kjønnsperspektiver for eksempel stadig mer aktuelt også innen disse teknologifagene. KI-forskningen må ha et reflektert forhold til kjønn for ikke å risikere å reprodusere kjønnsstereotyper. Sosiale medier og algoritmer bidrar til å forme unge menneskers syn på kjønn.

Innen medisin og helseforskning kan et kjønnsperspektiv være helt avgjørende. For all forskning som berører mennesker eller biologiske organismer er kjønnsperspektiver avgjørende og kan gi viktig ny og innsikt. Kjønnsperspektiver er relevant for all forskning som retter seg mot mennesker på en eller annen måte.

Utfordringer:

- Manglende kunnskap og forståelse av hva som omfattes av kjønnsperspektiver. Det er ofte en utfordring å integrere kjønnsperspektiver i forskningsprosjekter på en hensiktsmessig måte. Dette krever at forskere har kompetanse på kjønnsperspektiver og at de vurderer hvordan kjønn kan påvirke forskningsdesign og analyse. Manglende oppmerksomhet rundt kjønnsperspektiver i forskningen vil kunne gi mangler ved forskningen selv og skape betydelige kunnskapshull.
- Mangel på kjønnsperspektiver kan gi misvisende forskningsresultater og forsterke kjønnsstereotyper.

- Begreper som interseksjonalitet (dvs. sosial klasse, alder, LHBTQI, religion, funksjonsvariasjoner og nevrodiversitet) gjør perspektivet mer komplekst og utfordrende å implementere i praksis.

FRIPRO - Infertilitet og kreftisiko

Én av seks i verden rammes av ufrivillig barnløshet og denne forekomsten er økende. Funn fra store epidemiologiske studier tyder på at infertilitet gir en fremtidig økt risiko for sykdom, deriblant kreft, for både menn og kvinner. Stemmer det, og gjelder denne sammenhengen i så fall for alle typer infertilitet og kreft? Forskningsrådet har bevilget midler til et forskningsprosjekt ved Folkehelseinstituttet som skal se på forhold relatert til kjønn, bruk av medisinsk teknologi for assistert reproduksjon, genetikk, alder og fødselskohort for å forstå denne komplekse problemstillingen.

Hva Forskningsrådet gjør

- I perioden 1996-2012 finansierte Forskningsrådet et tverrfaglig humanistisk og samfunnsvitenskapelig kjønnsforskningsprogram. Programmets overordnede formål var å styrke kjønnsforskningen som eget kunnskapsfelt og å fremme økt kunnskap om kjønn og likestilling. Programmet ble utfaset med en målsetting om å innlemme kjønnsperspektiver i all forskning, der det er relevant.
- I prosjektmalen til forskningssøknader ber vi om at søkere vurderer hvorvidt kjønnsperspektiver er relevant i det foreslåtte prosjektet.
- Som en del av Excellence-kriteriet blir fagfeller bedt om å vurdere hvordan kjønnsperspektiver er gjort rede for i søknader der det er relevant.

Forskningsrådet finansierer [Kilden kjønnsforskning.no](https://kilden.kjonnforskning.no) som fra 2025 er en avdeling i Forskningsrådet, men med egne vedtekter.

Kilden

Kilden er et nasjonalt kunnskapssenter for kjønnsperspektiver og kjønnsbalanse i forskning, og en faglig uavhengig avdeling i Forskningsrådet. Som kunnskapssenter skal Kilden fremme kjønnsforskning, kjønnsperspektiver og kjønnsbalanse i forskning og innovasjon gjennom å sammenstille forskning og å stimulere til offentlig debatt. Kilden samarbeider med mange aktører fra forskningsmiljøer, organisasjoner og statsforvaltningen. Kilden eier og drifter det vitenskapelige tidsskriftet Tidsskrift for kjønnsforskning. Les mer på [Kilden kjønnsforskning.no](https://kilden.kjonnforskning.no)

4. Mangfold

Kjønn er ikke den eneste dimensjonen som kan ha betydning for adgang, avansement, inkludering og faglige perspektiver i forskning og i akademia. De siste årene er også mangfold satt på dagsordenen som en utfordring og et mål for et bredere arbeid med likestilling innenfor norsk forskning.

Den tyske filosofen Hannah Arendt opererer med begrepet pluralitet, hver og en av oss er unike og har et særpreget perspektiv på verden. At vi alle er forskjellige er en viktig påminnelse. Det er ikke de andre som er forskjellige, det er vi. Perspektivet omfatter oss alle.

Økt migrasjon og generelt mer heterogene samfunn gjør det nødvendig med et bredere perspektiv på likestilling. Kjønn er fortsatt en viktig forskjellsskapende dimensjon, men ledsages av, og virker sammen med flere andre. Begrepet kjønnsbalanse indikerer representasjon som det er enkelt å sette konkrete mål for og å følge med på. Kjønnsbalanse og likestilling i norsk akademia har blitt monitorert i en årrekke. Norge er i en unik situasjon, i og med at Forskerpersonalregisteret gir mulighet til å følge utviklingen i universitets- og høyskolesektoren tilbake til 1960-tallet. Få land har så lange tidsserier. Det er annerledes med dimensjoner som mangfold og inkludering. Dette er begreper som bidrar til en bredere tilnærming til arbeid for likestilling i akademia, det vil si at alle – uavhengig av bakgrunn – skal kunne delta på like vilkår.

Mangfoldsarbeidet i akademia handler om å motvirke alt som kan skape en forskjell som ikke bør være en forskjell. Inkludering handler om aktivt å arbeide for å gi plass til ulike mennesker og perspektiver. Mangfold kan dreie seg om inkludering av minoriteter og urfolk, etterkommere av innvandrere, eller det kan dreie seg om kjønnsmangfold, seksuell orientering, funksjonsvariasjoner, nevrodiversitet, sosial klasse, alder eller annet. Mangfold handler også om antidiskriminering og det å motvirke seksuell trakassering, hets mot homofile og samer eller antisemittisme, for å nevne noen områder.

Mangfold i akademia dreier seg om like muligheter til en plass i akademia og til å gjøre en akademisk karriere. Dette er et viktig demokrati- og rettferdsmål. Samtidig er det en forutsetning for perspektivmangfold, noe som er viktig for all forskning og kunnskapsutvikling. Større bredde i bakgrunnen til forskerpersonalet vil føre til større bredde i forskningen.

Noen tall og statistikk: 15 prosent av befolkningen har funksjonsnedsettelse. 20 prosent av befolkningen har innvandrerforeldre. Bufdir anslår at mellom 5 og 10 prosent av befolkningen anser seg som lesbiske, homofile, bifile eller andre orienteringer enn heterofil.

Statistikk fra SSB viser at personer med innvandrerbakgrunn utgjorde 35 prosent av forskere og faglig personale i akademia i 2023, 60 prosent av disse har bakgrunn fra Europa. Andelen forskere med innvandrerbakgrunn varierer en god del mellom stillingsnivåene. Det er høyest andel innvandrere blant rekrutteringsstillingene, hele 74 prosent av postdoktorene og 46 prosent av stipendiatene hadde innvandrerbakgrunn i 2023. I næringslivet hadde 17 prosent av FoU-personalet med høyere grads utdanning utenlandsk statsborgerskap i 2023. Tall for 2023 viser at 38 prosent av professorene er 60 år eller eldre, og like mange er i aldersgruppen 50–59 år. Andelen professorer som er 60 år eller eldre har vært relativt stabil rundt 40 prosent de siste 10 årene. Sosial bakgrunn er en indikator som har fått fornyet oppmerksomhet i akademia. 32 prosent av befolkningen har foreldre med utdanning på universitets- og høyskolenivå. Andelen er høyere blant de med høy utdanning og blant studenter

med henholdsvis 46 prosent og 61 prosent, mens andelen er hele 66 prosent blant forskere/faglig personale i academia (Kilde: [Indikatorrapporten 2025](#)).

Utfordringer:

- Manglende felles forståelse av hva som legges i begrepet «mangfold».
- Begrepet «mangfold» er stort og komplekst, noe som kan gjøre det vanskelig å iverksette konkrete tiltak.
- «Mangfold i forskningssystemet» kan vise til en rekke dimensjoner slik som mangfold av faglige perspektiver i forskningsprosjekter, mangfold i forskerpersonalet, mangfold i tematiske forskningsområder, mangfold som fokus for undersøkelser i forskning, mangfold som anvendt perspektiv i forskningsprosjekter, mangfold i forskningsdesign og metodologi, og mangfold i form av at ulike epistemiske kulturer er representert i et forskningsfelt. Mangfold forstås i dag for ofte som relasjonen majoritet/minoritet/etnisitet.
- Mange mangfoldsdimensjoner har vi ikke tallmateriale på.
- Internasjonalisering av norsk academia bidrar til mer samarbeid og økt mobilitet på tvers av landegrensene, men det fører også til større konkurranse om stillinger og forskningsmidler.
- Av og til kan hensynet til nasjonal sikkerhet og mål om inkludering stå mot hverandre. Det kan oppstå en målkonflikt mellom geopolitisk sikkerhet og ønske om større mangfold.

Hva Forskningsrådet gjør

- Styret i Forskningsrådet vedtok i desember 2021 å videreføre BALANSE-programmet som BALANSE+, det vil si at fokus ble utvidet til også å gjelde mangfold og inkludering, samtidig som kjønnsbalanse fortsatt står sentralt. Mens BALANSE hadde søkelys på toppstillinger og forskningsledelse, retter perspektivet seg mot hele karriereutviklingsløpet. 27 millioner kroner ble lyst ut og bevilget i 2023. Nye 30 millioner kroner er lyst ut i 2025.
- Forskningsrådet er i gang med å utarbeide et kunnskapsgrunnlag for FoU-innsatsen på likestilling og ikke-diskriminering. Kunnskapsgrunnlaget skal gi en oversikt over dagens kunnskapsstatus, identifisere forsknings- og kunnskapsbehov og foreslå prioriterte innsatsområder og FoU-tiltak for å bidra til økt mangfold, inkludering og rettferdighet i samfunnet.

BALANSE+ Mobilisering for mangfold og kvalitet – MOBILIZE (2024-2026)

MOBILIZE-prosjektet ved OsloMet setter søkelyset på etniske minoriteter i Norge, etterkommere av innvandrere, og deres manglende rekruttering til forskning. Mens vi har hatt en stigende andel internasjonalt rekrutterte forskere de siste 20 år, ansettes ytterst få etterkommere av innvandrere. Overgangen fra å være student, kandidat til å bli rekruttert til forskning, er ett av flere trinn i en mer omfattende seleksjonsprosess. Opprettelsen av en universitetsfilial på Holmlia i 2022 er et av tiltakene for å tiltrekke flere studenter og vekke interessen for forskning blant etterkommere av innvandrere.

5. Tiltaksplan

- 1) Forskningsrådet vil sørge for at flere utlysninger eksplisitt ber om kjønns- og mangfoldsperspektiver. Samfunnet trenger mer kunnskap om disse perspektivene. Porteføljestyrene har et ansvar for retning og fokus på utlysninger av forskningsmidler. Forskningsrådet vil oppfordre disse til å i større grad enn i dag eksplisitt etterspørre kjønns- og mangfoldsperspektiver.
- 2) Moderat kjønnskvoltering som generell praksis i forbindelse med søknadsbehandling fases ut. Forskningsrådet har praktisert moderat kjønnskvoltering ved søknadsbehandling en del år, ettersom kvinner har vært underrepresenterte som prosjektledere i søkte prosjekter hos Forskningsrådet. Dette er ikke lenger en utfordring, og en juridisk gjennomgang av praksisen konkluderer med at moderat kjønnskvoltering både må være midlertidig og kun benyttes når det er dokumentert stor ubalanse i et presist og avgrenset område. Bruk av moderat kjønnskvoltering/positiv særbehandling, kan derfor kun gjøres når det foreligger oppdatert statistikk av fordelingen mellom kjønn innenfor tema eller avgrenset område av utlysningen.
- 3) Forskningsrådet vil gi god informasjon til søkere om hva kjønnsperspektiver innebærer, slik at de kan ta høyde for dette i prosjektsøknaden.
- 4) Forskningsrådet vil gi god informasjon til fageksperter som vurderer søknader for Forskningsrådet. Fagekspertene må gis god introduksjon til hvilke prioriteringer og krav vi vektlegger ved vurdering av søknader.
- 5) Økende internasjonalisering og økt mobilitet tilsier at forskningspolitikken, herunder krav, vurderingskriterier og lignende bør vær mest mulig like i Europa. Vi vil derfor endre der det er nødvendig, og harmonisere våre krav og vurderingskriterier opp mot EU. Dette innebærer at Forskningsrådet vil revidere mal til prosjektbeskrivelse. Forskningsrådet vil kreve at både kjønnsbalanse og mangfold i forskerteamet gjøres rede for, i tillegg til dagens praksis med at kjønnsperspektiv beskrives hvis relevant.
- 6) Krav om likestillingsplaner, såkalte GEPs, opprettholdes. I likhet med Europakommisjonen innførte Forskningsrådet i 2022 krav om handlingsplaner for likestilling (Gender Equality Plans, GEP) på organisasjonsnivå for søkere og samarbeidspartnere ved inngåelse av kontrakt. Kravet gjelder ikke for privat næringsliv, interesseorganisasjoner eller frivillig sektor. Vi følger utviklingen i EU og legger våre krav tett opptil EU. For krav om handlingsplaner, se: [Krav om handlingsplanar for likestilling \(GEP\)](#)
- 7) Det er – i et nasjonalt perspektiv – særlig to grupper framtidens likestillings- og mangfoldspolitikk i forskningssektoren må ha oppmerksomheten rettet mot: Det ene er internasjonalt rekrutterte forskere, det andre er innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn. Dette er også områder hvor Forskningsrådet må forsterke sin innsats.
- 8) Forskningsrådet vil framover se tematiseringer som rekruttering, forskningsetikk, ansvarlig forskning og innovasjon, åpen forskning, kjønnsbalanse og mangfold i sammenheng, som elementer av det vi kaller «forskningsskultur». Ansvar for dette legges til Porteføljestyret for forskningssystemet.
- 9) Forskningsrådet skal ha gode og informative nettsider om tematikken som er lette å finne fram i.
- 10) Forskningsrådet vil se på representasjon i våre egne kanaler, for eksempel ved inkluderende billedbruk og synliggjøring av forskere med ulike bakgrunner.
- 11) Forskningsrådet vil fortsette å arbeide for mangfold i representasjonen i sine styrever og utvalg.

6. Ordforklaringer

Begrep	Definisjon
Kjønn+	Når plusstegnet legges til, angir det at det betyr kjønn og mangfold. Utbredt terminologi i EU-systemet.
Kjønnsbalanse	Handler om hvem som utfører forskningen.
Kjønnsforskning	En tverrfaglig vitenskapelig disiplin som analyserer betydningen av kjønn og kjønnsroller i samfunnet.
Kjønnsmangfold	Handler om det store mangfoldet av kjønnsidentiteter og kjønnsuttrykk som finnes blant mennesker.
Kjønnsperspektiver	Handler om forskningens innhold.
Kvinnehelse	Sykdommer som utelukkende rammer kvinner, sykdommer som rammer kvinner på annen måte enn menn, og sykdommer som ikke er tilstrekkelig utforsket for kvinner.
Interseksjonalitet	Begrepet interseksjonalitet viser til hvordan sosiale kategorier som kjønn, rase, alder, etnisitet, religion, sosial klasse, seksuell orientering og funksjonsevne kan samvirke og påvirke personers leve- og livsvilkår.
Gender	Engelsk begrep for kulturelt kjønn.
Sex	Engelsk begrep for biologisk kjønn.

Sak S 78/25

Porteføljestyre for forsvar, nasjonal sikkerhet og beredskap - prosess for etablering og oppnevning

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Styret	Jesper Werdelin Simonsen	Tobias Ellingsen og Yngvill R. Tømmerberg	
Fra			
Administrerende direktør			
Mari Sundli Tveit			

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak

Forskningsrådets skal opprette en portefølje og et nytt porteføljestyre for forsvar, nasjonal sikkerhet og beredskap med oppnevningsperiode fra 1. januar 2026 til 31. desember 2027. For å kunne oppnevne det nye porteføljestyret, slutter styret seg til:

- forslag til prosess for etablering og oppnevning av porteføljestyret med åpen nominasjonsrunde høsten 2025.
- beskrivelsen av kompetanseprofilen for porteføljestyret som vil ligge til grunn for nominasjon og sammensetning av porteføljestyret.
- det generelle mandatet for porteføljestyrene, for dette porteføljestyret suppleres med referanser til Langtidsplanen for forsvarssektoren (Prop. 87 S (2023–2024)), Totalberedskapsmeldingen (Meld. St. 9 (2024 –2025)) og stortingsmeldingen om forskningssystemet (Meld. St. 14 (2024 –2025) Sikker kunnskap i en usikker verden)

Kort bakgrunn

Forskningsrådet har gjennom stortingsmeldingen om forskningssystemet fått nye oppgaver når det gjelder å legge til rette for økt satsning på forskning for forsvarsevne, sikkerhet og beredskap. Det skal opprettes et nytt porteføljestyre for forsvar, nasjonal sikkerhet og beredskap med funksjonstid fra 1. januar 2026 (sak S 33/25). Det er behov for å fastsette prosess for etablering og oppnevning av det nye porteføljestyret. Dette omfatter blant annet en avklaring av porteføljestyrets ansvarsområde, samt krav til porteføljestyrets kompetanseprofil.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet

Styret har i Sak S 33/25 vedtatt å etablere et porteføljestyre for forsvar, nasjonal sikkerhet og beredskap, med oppstart 1. januar 2026. Styret bes nå om å vedta prosessen for etablering og oppnevning, samt kompetanseprofilen for porteføljestyret, slik at arbeidet kan igangsettes.

Hovedpunkter

Regjeringens nasjonale sikkerhetsstrategi gir retning og setter prioriteringer for hvordan vi sammen kan gjøre Norge tryggere. Strategien trekker opp tre strategiske hovedprioriteringer som den nye porteføljen må ta utgangspunkt i:

- Vi skal raskt styrke forsvarsevnen
- Vi skal gjøre samfunnet mer motstandsdyktig

- Vi skal styrke vår økonomiske sikkerhet

Ved etablering og i arbeidet med den nye porteføljen vil Forskningsrådet legge særlig vekt på tett samarbeid og en god dialog med de finansierende departementene på dette området.

Ansvar og avgrensning

Porteføljestyrene har to hovedoppgaver. For det første skal de gi råd om helheten i Forskningsrådets arbeid, og for det andre skal de fatte vedtak om tildeling av de midlene som er lagt til porteføljestyret. Det nye porteføljestyrets viktigste rolle blir å gjøre helhetlige vurderinger og analyser, inkludert behandling av skjermingsverdig informasjon, og på dette grunnlaget gi råd til styret om satsinger. Den investeringsvirksomheten som ikke krever skjerming, kan i stor grad håndteres åpent og eventuelt legges til andre porteføljestyrer med relevant ansvar og kompetanse. Samtidig må det nye porteføljestyret kunne behandle utlysninger og søknader som inneholder skjermingsverdig informasjon.

Det nye porteføljestyret skal samspille med de 11 eksisterende porteføljestyrene, og bør være komplementært til eksisterende porteføljer i Forskningsrådet. Dette innebærer at det er særlig forsvarssektorens kunnskaps- og forskningsbehov som skal være utgangspunkt for porteføljens innretning, slik de er beskrevet i Langtidsplan for forsvarssektoren 2025–2036, Forsvarsløftet – for Norges trygghet Prop. 87 S (2023–2024). Porteføljen skal også bidra til å nå regjeringens mål om å samordne forskningsinnsatsen innenfor totalforsvar og sammensatte trusler. Det nye porteføljestyret skal bidra til at kompetansen i det sivile forskningssystemet i større grad kan komme til nytte innenfor forsvar, sikkerhet og beredskap. Dette, kombinert med relativt stor tematisk bredde, tilsier at eksisterende finansiering i første omgang bør forbli i de porteføljestyrene de er i dag; det er der deres tematiske og systemiske tilhørighet ligger. Det må derfor etableres nært samarbeide med tilstøtende porteføljestyrer, som Demokrati og global utvikling, Forskningssystemet, Muliggjørende teknologier og Innovasjon.

Oppnevningsperioden for det nye porteføljestyret foreslås til to år, slik at den synkroniseres med perioden for øvrige porteføljestyrer, dvs. porteføljestyret oppnevnes for perioden 1.1. 2026 – 31.12.2027. Ved å harmonisere oppnevningsperiodene er det lettere å vurdere helhet og gjøre eventuelle justeringer ved neste oppnevning.

Porteføljestyrets hovedansvar bør avgrenses til forskning og innovasjon om det sikkerhetsloven definerer som sikkerhetstruende virksomhet: «tilsiktete handlinger som direkte eller indirekte kan skade nasjonale sikkerhetsinteresser», også ved å forebygge disse. Dette innebærer et relativt bredt perspektiv i tråd med det norske forsvarskonseptet som utgjør en helhetlig tilnærming til forsvar av norsk sikkerhet. Porteføljen bør omfatte forskning som både bidrar til å styrke Forsvarets egne evne og den støtten som kan mønstres fra det sivile samfunn, også i rammen av totalforsvaret. Temaets sektorovergripende natur gjør det spesielt viktig å utnytte mulighetene som ligger i sivil-militært samarbeid og kunnskapsutvikling om tverrsektorielle problemstillinger. I tillegg skal porteføljestyret fremme norsk deltakelse i internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid, blant annet i EU og NATO.

Kjernen i porteføljestyrets virksomhet skal være målrettet FoU-innsats for å styrke forsvarsevne, sikkerhet og beredskap. Dette inkluderer både å forvalte investeringer og gi strategiske råd om utviklingen av forskning på feltet. Behovet for et mer helhetlig system for militær og sivil forskning tilsier at porteføljen i stor grad vil være knyttet til, men ikke avgrenset av, forsvarssektorens kunnskapsbehov. Dette betyr at porteføljestyret skal:

- Gjøre helhetlige vurderinger og analyser, herunder behandling av skjermingsverdig informasjon, og på dette grunnlaget gi råd til styret og administrasjonen om satsinger.
- Ha ansvar for egne investeringer og samarbeide med andre porteføljestyrer om investeringer innenfor porteføljen.
- Bidra til å styrke norsk forskning og innovasjon av betydning for Norges forsvarsevne, og for sivile myndigheters og sivilsamfunnets kapasitet til å identifisere, avverge og møte trusler mot nasjonal sikkerhet
- Styrke koblingen mellom forskning, myndigheter og brukere av forskningen på porteføljens område, herunder legge til rette for at brukerne raskt får innsikt i ny kunnskap.

Mandat for porteføljestyret

Det vurderes at eksisterende porteføljestyremandat¹ i all hovedsak er velegnet også for det nye porteføljestyret. Det kan likevel være hensiktsmessig å inkludere henvisninger til Langtidsplanen for forsvarssektoren, Totalberedskapsmeldingen og Stortingsmeldingen for forskningssystemet som grunnlag for porteføljestyrets innsats. Disse dokumentene tydeliggjør porteføljens mål og prioriteringer, noe Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning (LTP) og regjeringens mål for Forskningsrådet (MRS) ikke gjør. Det bør derfor vurderes følgende tilføyelse (understreket):

Under punkt 3 Myndigheter og ansvar

3 b) Porteføljestyret skal bidra til å nå målene i Forskningsrådets strategi, basert på langtidsplan for forskning og høyere utdanning (LTP), Regjeringens mål for Forskningsrådet og andre relevante dokumenter som Langtidsplanen for forsvarssektoren (Prop. 87 S (2023–2024)), Totalberedskapsmeldingen (Meld. St. 9 (2024–2025)) og stortingsmeldingen om forskningssystemet (Meld. St. 14 (2024–2025) Sikker kunnskap i en usikker verden).

Porteføljestyrets sammensetning og oppnevning

Sammensetningen av porteføljestyret er viktig for å få inn riktig kompetanse, faglighet og strategisk innsikt i rådgivning og styringen av porteføljen, men også for å sikre porteføljestyrets legitimitet. Ifølge mandatet for porteføljestyrene skal styrets størrelse være mellom 7 og 13 medlemmer. For at porteføljestyret skal være beslutningsdyktig, kreves det at minst halvparten av medlemmene er habile, dette må vektlegges i sammensetningen. Departementene kan delta som observatører i styret, i henhold til retningslinjer for observatørers deltakelse i Forskningsrådets porteføljestyrer. Ett av styremedlemmene bør også sitte i Porteføljestyret for forskningssystemet, på lik linje med praksis for de andre porteføljestyrene.

Beskrivelse av porteføljestyrets ansvar og profil

Porteføljestyret skal bidra til å styrke den forskningsbaserte kunnskapen for økt forsvarsevne, sikkerhet og beredskap, med særlig vekt på forsvarssektorens behov. Det er viktig at behov og løsninger i sivil og militær sektor sees i sammenheng, og at det tilrettelegges for økt forsknings- og kunnskapssamarbeid mellom militær og sivil sektor. Et mål er bedre samordning og mer effektiv anvendelse av FoU på tvers av samfunnsområder og skjermingsbehov.

Porteføljestyret har et sentralt rådgivningsansvar hvor det bl.a. skal gjøre helhetlige vurderinger og analyser og gi råd til styret og administrasjonen. Forvaltningen av

¹ [mandat-for-forskningsradets-portefoljestyre-sept.24.pdf](#)

porteføljen skal baseres på prinsippet om åpenhet, med åpne utlysninger som hovedregel, men med mulighet for skjerming i henhold til sikkerhetsloven der det er nødvendig. Sammensetningen av porteføljestyret må gjenspeile både dets rådgivende funksjon og dets investeringsansvar innen ansvarsområdet.

Vi har tatt utgangspunkt i profilen for porteføljestyrene oppnevnt i 2023, men har tilpasset denne til kravene som gjelder for dette porteføljestyret. Administrasjonen mener at porteføljestyrets medlemmer samlet bør ha følgende kompetanse og erfaring:

- Solid faglig og strategisk kompetanse innenfor forsvarssektoren
- God kjennskap til bredden av utfordringer og kunnskapsbehov knyttet til forsvarsevne, sikkerhet og beredskap
- God kjennskap til totalforsvaret og sivil-militært samarbeid
- God kjennskap til helheten i forsknings- og innovasjonssystemet
- God innsikt i både nasjonale og internasjonale utviklingstrekk innenfor porteføljestyrets ansvarsområde
- Evne til å vurdere behovet for når kunnskap bør skjermes eller graderes
- God innsikt i og erfaring med hvordan forskningsbasert kunnskap kan gjøres tilgjengelig og tas i bruk

På dette grunnlaget mener administrasjonen at porteføljestyret bør ha erfaring fra forsvarssektoren, andre offentlige institusjoner med ansvar innenfor sikkerhet og beredskap, fra forskningsutførende institusjoner og fra relevant næringsliv. Medlemmer fra allierte land, og som behersker et skandinavisk språk, bør også vurderes.

Systemrapporten² sier at porteføljestyret og dets administrasjon «må kunne ta del i kommunikasjonen om spesifikke utfordringer med myndigheter ansvarlige for den nasjonale sikkerheten.» Porteføljestyret og dedikerte personer i Forskningsrådets administrasjon må derfor autoriseres og kunne sikkerhetsklareres ref. styresak 33/25.

Åpen nominasjonsprosess

Vi foreslår å gjenbruke mye av oppnevningsprosessen som ble brukt for de ti andre porteføljestyrene i 2023, da den fungerte godt. Vi foreslår en åpen nominasjonsprosess som vil bli kunngjort via Forskningsrådets nyhetsbrev, nettsider og ved invitasjoner til relevante aktører. Nominasjonsperioden vil vare i tre uker, og alle, inkludert departementene, kan nominere kandidater. Nominasjonen skal baseres på beskrivelsen av styrets ansvar og ønsket profil. Administrasjonen i Forskningsrådet vil gjennomgå alle nominasjonene og legge frem et forslag for styret i desember møtet, som deretter oppnevner medlemmene.

Forberedelse / prosess

Administrasjonen har utviklet saken.

Videre saksgang

Det settes i gang en ekstern nominasjonsrunde som vil resultere i at styret kan oppnevne nye porteføljestyre i desember.

² Fire anbefalinger for et helhetlig forskningssystem for åpen, skjermet og gradert forskning

Sak S 79/25

Oppnevning av nytt porteføljestyre for Samisk samfunn og kultur

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Styret	Jesper W. Simonsen	Elisabeth Westphal	

Fra
Administrerende direktør

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak Styret oppnevner Forskningsrådets porteføljestyre for Samisk samfunn og kultur på bakgrunn av foreslått profil og sammensetning. Oppnevningen gjelder for perioden 1.1.2026 - 31.12.2027.

Kort bakgrunn Forskningsrådet oppnevnte 6. desember 2023 (Sak S 78/23) ti nye porteføljestyrer med funksjonstid fra 1. januar 2024 til 31. desember 2027. I denne oppnevningsrunden ble det ikke oppnevnt et nytt porteføljestyre for Samisk samfunn og kultur, ettersom det nåværende styret har funksjonstid ut 2025. For å harmonisere oppnevningsperioden med de øvrige porteføljestyrene, vil det bli oppnevnt et nytt porteføljestyre for Samisk samfunn og kultur for perioden 1. januar 2026 til 31. desember 2027.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet Styret inviteres til å oppnevne et nytt porteføljestyre for Samisk samfunn og kultur på bakgrunn av foreslått profil og sammensetning. Oppnevningen er for to år, for perioden 1. januar 2026 til 31. desember 2027.

Hovedpunkter **Prosess:**

For å innhente forslag til kandidater til nytt porteføljestyre for Samisk samfunn og kultur, ble det sendt ut en åpen invitasjon med frist 15. mars 2025. Det kom inn seks forslag fra fem ulike forslagsstillere. Forskningsrådet gjennomførte konsultasjonsmøte med Sametinget den 2. september 2025. I forkant av møtet hadde Sametinget fremmet forslag til fem kandidater. På møtet ble det oppnådd enighet mellom Sametinget og Forskningsrådet om sammensetningen av det nye porteføljestyret.

Med forbehold om Styrets godkjenning av oppnevningen, er alle foreslåtte kandidater kontaktet og har bekreftet at de stiller seg positive til å være kandidater.

For å ivareta kontinuitet i porteføljestyret arbeid, er det ønskelig at enkelte av dagens medlemmer videreføres, forutsatt at de ikke har sittet maksimalt to perioder.

Det stilles videre krav om at kandidaten behersker et skandinavisk språk. Forskningsrådet legger til grunn at det nye porteføljestyret skal ha høy faglig kompetanse og bred representativitet, og at det oppfattes som legitimt av forskningsmiljøene, departementene og samfunnet for øvrig.

Forslag til personsammensetning legges fram på møtet.

Porteføljestyrets profil:

Porteføljen for samisk skal bidra til å ivareta Norges særlige ansvar for å utvikle ny

forskningsbasert kunnskap for at den samiske folkegruppen skal kunne sikre og utvikle de samiske språkene, den samiske kulturen og sitt samfunnsliv. Porteføljen har en tverrfaglig og tematisk bredde, og det er derfor vesentlig at porteføljestyrets medlemmer besitter relevant kompetanse av både faglig og strategisk karakter.

I 2025 forvalter porteføljestyret 13,5 millioner kroner, hvor hoveddelen av midlene er knyttet til Kunnskapsdepartementets post 72 for grunnforskning. For å realisere porteføljens mål innenfor de økonomiske rammene, er det nødvendig med styrket samarbeid på tvers av porteføljer, blant annet gjennom fellesutlysninger. Dette vil bidra til mer effektiv ressursutnyttelse. I tillegg vil videre arbeid med budsjettvekst være av stor betydning, særlig med tanke på Forskningsrådets oppfølging av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport i kommende periode.

I porteføljeplanen prioriteres grunnforskning relatert til samiske problemstillinger innen humaniora og samfunnsvitenskap, men inkluderer også naturvitenskapelig forskning innen helse, klima og miljø. Det er viktig at styret samlet har bred forankring i relevante forskningsmiljøer, institusjoner og sektorer, og at sammensetningen reflekterer mangfold med hensyn til kjønn, alder og internasjonal representasjon.

Styret har både et rådgivende- og investeringsansvar. I innspillsrunden ble det fremhevet at arbeidet krever tverrfaglig innsats og samarbeid med andre porteføljestyrer. Det ble også understreket at medlemmene må ha inngående kunnskap om samisk forskning og erfaring med internasjonalt samarbeid. Det anbefales at minst to medlemmer har tilknytning til et annet nordisk land og behersker et skandinavisk språk.

Administrasjonens vurdering av profil og sammensetning

Ifølge mandatet kan porteføljestyrene ha 7-13 medlemmer. Forslag til sammensetning av den nye porteføljestyret er på åtte medlemmer, derav er tre medlemmer i nåværende porteføljestyre. Ett medlem er også medlem av Porteføljestyret for forskningssystemet. Siden porteføljestyret oppnevnes bare for to år, er det lagt vekt på å ikke gjøre en radikal omlegging av porteføljestyrets innretning og profil.

Faglig profil: Styret er satt sammen for å ivareta de faglige og tematiske behovene gitt for porteføljestyrets oppgaver og ansvar.

Kjønn og alder: Kjønnfordelingen er god med tre menn og fem kvinner. Aldersfordelingen er mellom 44 og 63 år. Gjennomsnittsalderen er 53,1 år. Litt over gjennomsnittet som var 51 år ved oppnevningen i 2023.

Sektorfordeling: Porteføljen har et sektorovergripende og bredt tematisk ansvarsområde, og de foreslåtte kandidatene vurderes å dekke porteføljens kjerneområder på en svært tilfredsstillende måte. Det foreslås seks medlemmer fra universitetssektoren, ett medlem fra Samisk høyskole og ett medlem fra instituttsektoren. Denne sammensetningen gir bred faglig dekning og sterk forankring i relevante forskningsmiljøer. Midlene som porteføljestyret disponerer er i stor grad midler til grunnforskning.

Representasjon fra næringsliv og offentlig sektor kan synes noe svak, men flere av de foreslåtte medlemmene har offentlig sektor/politikkutforming som sitt forskningsfelt, eksempelvis utdanningssektoren og forvaltning av naturressurser. Gitt porteføljestyrets korte funksjonsperiode og behovet for kontinuitet, ligger prioriteringen på å sikre kompetanse innen porteføljens sentrale fag- og temaområder. I neste oppnevning kan det legges større vekt på næringslivsrepresentasjon.

Geografisk fordeling: Foreslåtte medlemmer har god geografisk fordeling, og er tilknyttet institusjoner i Nordland, Troms, Finnmark, Trøndelag, Innlandet og Oslo. To av de foreslåtte medlemmene er utenlandske.

Habilitet: For å være beslutningsdyktig må minst halvparten av medlemmene være habile og delta i beslutningen. Inhabilitet har ofte vært en utfordring innenfor porteføljestyret tidligere da de samiske forskningsmiljøene ofte er små. Porteføljestyrets institusjonelle bredde og utenlandsk representasjon vil bidra til å redusere utfordringer når det gjelder inhabilitet. Foreslåtte styresammensetning har så langt som mulig forsøkt å ta høyde for at medlemmene per i dag ikke er aktive søkere til porteføljen.

Spesielle hensyn: Som urfolk har samene rett til å bli konsultert i saker som kan få direkte betydning for dem. Oppnevningen av porteføljestyrene faller inn under konsultasjonsordningen. Det er derfor gjennomført konsultasjon med Sametinget på administrativt nivå før oppnevningen. Forskningsrådet og Sametinget kom til enighet om profil og sammensetning.

Samlet vurdering av sammensetningen: Administrasjonen vurderer at det, særlig med tanke på den korte perioden porteføljestyret skal fungere, ikke er hensiktsmessig med en omfattende endring av styrets struktur og profil.

Det er derfor også ønskelig å holde antallet styremedlemmer lavt i denne perioden. Den foreslåtte sammensetningen på åtte personer, inkludert ett medlem som også har plass i systemstyret, vurderes å være i tråd med ønsket profil for porteføljestyret. Den geografiske fordelingen, med hovedvekt på representanter fra de nordligste fylkene, reflekterer styrets ansvarsområde.

Videre er det avgjørende at lederrollen fylles av en person med relevant ledererfaring og god innsikt i Forskningsrådets virksomhet. Den foreslåtte kandidaten møter disse kravene godt.

**Forberedelse /
prosess**

Administrasjonen har utviklet saken. Det har vært gjennomført en åpen innspillsrunde for forslag til kandidater og Sametinget har spilt inn kandidater. Det har vært gjennomført konsultasjon mellom Forskningsrådet og Sametinget, der vi kom til enighet om forslag til profil og sammensetning.

Videre saksgang

Oppnevningensbrev sendes ut til medlemmene av porteføljestyret for Samisk samfunn og kultur.

ÅRSHJUL 2025 og 2026 – oppdateres gjennom året

Styremøte	Budsjettforslag år +2 (BF2027/28)	Budsjett år +1	Årsrapport år -1	Annet fast	Seminar	Annet	Sted
2025							
6. februar			Beretning/ Framtidsutsikter		FP10	3 porteføljeplaner	Lysaker
13. mars	Se seminarer		Vedtak	Godkjenning porteføljerapporter Internrevisjonsplan	BF2027 -forberedelser: - Hovedutfordringer - Verdiskaping	3 porteføljeplaner Eiendomsfondet KVU-tungregning	Lysaker
23. april	1. utkast Se seminarer			Halvårsrapport internrevisjon	BF2027-forberedelser: - Offentlig sektor - Forskning i kriser	Porteføljestyre forsvar ... opprettelse Høring FP10 Forprosj. tungregning	Lysaker
2. juni	Vedtak Se seminarer			Forberedelse - Etatsstyring - PS-ledermøte	BF2027-forberedelser: - Forskning for politikk		Lysaker
3. juni				Etatsstyringsmøte PS-ledermøte	Forskning som grunnlag for politikkutvikling		Oslo Sentralen
11. sept.				Tilbakemelding etter etatsstyringsmøtet	Kommende rammeprogram og konkurranssevnfondet – konsekvenser for norsk forskning og Forskningsrådet	Forskningssikkerhet KVASt (halvårsrapp) Kommende rammeprogram og kompetansevnfond	
23. okt.	Vedtak	Orientering statsbudsjettet			Forskningskultur	Kjønnsbalanse og mangfold – policy Fagevalueringer Forskningssikkerhet	
4. des.		Fordeling FoU-budsjett Investeringsplaner		PS-ledermøte/ styreleder 28. nov		Driftsbudsjett 2026	
2026							
6. februar			Beretning/ Framtidsutsikter				Lysaker
11.-13. mars			Vedtak	Strategi-rapportering Internrevisjonsplan		Porteføljeplan forsvar ...	Brussel
23.april	1.utkast			Forberedelse - Etatsstyring Styremøte 9-12 PS-ledermøte 13-17 Middag 17.30-19.30		Linda fravær	Lysaker

1.juni	Vedtak			Forberedelse - Etatsstyring			Lysaker
2. juni				Etatsstyringsmøte PS-leder-møte?		<i>Dialog KD om dato</i>	
10.sept						<i>Gunnar H delta digitalt</i>	Lysaker/ digitalt
22.okt.				Foreløpig plan - Kl 08:00 – 12:00 Fellesmøte styret – Porteføljestyreledere - Kl 12:00 – 13:00 felles lunsj - Kl 13:00 – 16/17 Styremøte 6/26 (middag kvelden 21.?)			Lysaker
3.des.		Fordeling FoU-budsjett Investeringsplaner				Driftsbudsjett 2027	Lysaker

Forslag med rød skrift